

अभिसमयालङ्कारनामप्रज्ञापारमितोपदेशशास्त्रंवृत्ति।

abhisamaya-alankāra-nāma-prajñāpāramitā-upadeśa-śāstraṃ-vṛtti

༄༅། །ཤེས་རབ་གྱི་ལ་ཚོལ་ཏུ་བྱིན་པ་ནི་མན་ངག་གི་བསྟན་བཅོས་མཚོན་པར་རྟོགས་པ་ནི་རྒྱན་ལེས་བྱ་བ་ནི་འགྲེལ་བ།

般若波罗蜜多教授现观庄严论释

现观庄严论明义释译注贯珠

(第一品：一切相智品)

天竺 狮子贤菩萨 造释

沈阳北塔翻译组

2013年12月

目 录

译 序.....	5
现观庄严论明义释汉译（一切相智品第一）	6
༧༧ ལྷ་བས་བརྒྱད་རྒྱས་པར་འགྲེལ་བ།	6
乙四、广释八品	6
༧༧ ལྷ་བས་རྣམ་མཛེན།	6
丙一、种相智品	6
༨༧ མཚམས་སྦྲར་བ།	6
丁一、连接	6
༨༩ བརྗོད་བྱ་ཚེས་བཅུ་བཤད་བ།	7
丁二、释所诠十法	7
༩༧ མེམས་བསྐྱེད།	7
戊一、发心	7
༩༧ མཚན་ཉིད།	7
己一、性相	7
己二、所缘	9
己三、分类	11
戊二、教授	15
༩༩ གདམས་པའི་བཅུ་ལྔ་བསྟན་བ།	15
己一、总说十教授	15
༩༩ དགོ་འདུན་དཀོན་མཚོག་གི་མག་ཏུ་བཤད་བ།	22
己二、别说僧宝	22
戊三、四抉择分	24
༩༧ རོ་བོ་མདོར་བསྟན་བ།	25
己一、总显体性	25
己二、广说差别法	28
༩༧ དམིགས་རྣམ་རྒྱ་གསུམ་གྱི་ཁྱད་པར་རྒྱས་པར་བཤད་བ།	28
庚一、广说所缘、行相、因三差别	28
庚二、广说相应分别差别	36
༩༩ ཡོངས་འཛིན་དགོ་བཤེས་གྱི་ཁྱད་པར་རྒྱས་པར་བཤད་བ།	40
庚三、广说善知识摄持之差别	40
戊四、正行所依	40
༩༧ དམིགས་གྱི་དཔྱེ་བ།	41
己一、种性分类	41
己二、断净	43
༩༧ ལྷ་བ་པའི་དམིགས་བ།	46

辛一、修行自性	76
辛二、所缘四谛	76
辛三、所依三宝	76
辛四、不耽著精进	77
辛五、不疲倦精进	77
辛六、遍摄持精进	77
辛七、五眼	77
辛八、六通	77
辛九、见道	78
辛十、修道	78
庚四、摄义	78
己二、别说僧宝	78
戊三、四抉择分	79
己一、总显体性	79
己二、广说差别法	80
庚一、广说所缘、行相、因三差别	80
庚二、广说相应分别差别	83
庚三、广说善知识摄持之差别	84
戊四、正行所依	85
戊五、正行所缘	87
戊六、正行所为	87
戊七、披甲正行	88
己一、四正行总连接	88
己二、别说披甲正行	88
戊八、趣入正行	89
戊九、资粮正行	89
己一、总说十七资粮	89
己二、别说难解	90
庚一、智资粮	90
庚二、地资粮	90
庚三、对治资粮	95
戊十、出生正行	95
丁三、摄品义	95

译 序

原夫般若，诸佛之母，菩萨真因，佛性之本。我佛世尊数数敷演，母子诸经恰如慧日，洞彻生死无明暗；至尊慈氏造释现观，七十要义犹若朗月，尽显般若妙庄严。无著昆仲，亲得偈传，悲心方便首开显；圣军师徒，经论合释，中道圣慧演真诠。狮子贤尊，亲谒慈氏，显明全部论义尽断惑，配合一切现观释庄严；至尊宗喀，师润心海，妙释能诠所诠慧无比，广择雄辩铸造纯金鬘。

或有人问：何故重译此《明义释》？

答：《明义释》文约义丰，文仅五卷，义尽一切。《现观》印疏，译藏者有二十一部，此《明义释》是为根本，乃宗喀父子，及诸大德之所共许。然《明义释》，字字如金，至精极粹，乃至个中所有虚词，皆陈妙意，须善配合。

至尊恩师夏坝仁波切，自零七年，为汉地弟子广演般若，详述《心要疏》，译释《金鬘论》，悲心至切！其中《金鬘论》，集般若之大全，乃释《明义释》之典范，几乎字字详释，句句探玄，恰如庖公解牛，尽显此释密义。令人不由拍案惊叹：「真乃《现观庄严》之庄严！」然由此对阅几种旧译，总体虽无大碍，但细微处，或曲解其义，或错译漏译，不尽完美。思及此释尤为重要，故依《金鬘论》及恩师广述，重译此释，以宗大师深慧为所依，及师加持力故，此之新译，应趋完善也。

或有人问：汝有何慧作此贯珠？

答：末学障深慧浅，此之贯珠，皆仰宗大师《金鬘论》而作。所谓贯珠，即将释中隐含之连接，或省略之文字，依宗大师所释，以小字贯入，文句不断，一气读就，复领其意。此仅为自阅《明义释》之方便耳，或有初机，见之亦能生喜。

此中复参阅《金鬘论》及《心要疏》，而详立科判，以期得其径要！

《明义释》序品去岁已作译注贯注，今此为第一品〈一切相智品〉，译文乃梵藏汉对照，贯珠仅留汉文，后续几品当相继译出。敬请指正！

善慧光、莲花藏

2013年12月于沈阳北塔翻译组

अभिसमयालङ्कारनामप्रज्ञापारमितोपदेशशास्त्रं वृत्ति ।

abhisamaya-alāṅkāra-nāma-prajñāpāramitā-upadeśa-śāstraṃ-vṛtti

། འཕེལ་པའི་སྐབས་ཀྱི་སྐབས་ཀྱི་བྱིན་པའི་མན་ངག་གི་བསྟན་པའི་མཚན་པར་རྟོགས་པའི་རྒྱ་ལེན་གྱི་བྱིན་པའི་འགྲེལ་བ།

般若波罗蜜多教授现观庄严论释

现观庄严论明义释

天竺 狮子贤菩萨造
善慧光、莲花藏 由藏译汉

सर्वाकारज्ञताधिकारः प्रथमः

སྐབས་དང་པོ་རྣམ་མཁྲིན།

一切相智品第一

། སྐབས་བརྒྱད་རྒྱས་པར་འགྲེལ་བ།

乙四、广释八品

分八：丙一、种相智品；丙二、道智品；丙三、基智品；丙四、一切相加行品；丙五、顶加行品；丙六、渐次加行品；丙七、刹那加行品；丙八、法身品

། སྐབས་རྣམ་མཁྲིན།

丙一、种相智品

分三：丁一、连接；丁二、释所诠十法；丁三、摄品义

། མཚན་སྐབས་སྐབས་བ།

丁一、连接

इत्थं सकलपिण्डार्थं निर्दिश्य बोधिं प्राप्तुकामैर्बोधिसत्त्वैः फलभूतत्वात् सर्वाकारज्ञताधिगन्तव्येत्यादौ
सर्वाकारज्ञतासंग्रहकारिकां व्याख्यातुकामः सालम्बनं

དེ་ལྟར་བརྒྱས་པའི་དོན་^[82a5] ཀྱི་བརྒྱན་པས། ལྷན་ལྷན་གྱི་མཚན་དཔལ་ལྷན་ལྷན་གྱི་སྐབས་སྐབས་¹ པར་འདོད་པས་འབྲས་བུ་ཡིན་པའི་ལྷན་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་མཁྲིན་པ་ཉིད་ཐོབ་པར་བྱ་
དགོས་པས། དང་པོར་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་མཁྲིན་པ་ཉིད་དེ་ལྷན་པའི་ཚེ་གཤམ་ལྷན་པ་རྣམ་
པར་བཤད་པའི་རྣོ་ནས་བཤད་པར་^[82a6] བཞེད་དེ།

如是总显摄义已竟，菩萨为欲随证无上菩提，以是果故，当得一切相智。故于最初，当应广释摄一切相智之偈颂。

¹ 《释》《集》《集》

ཇཉ བཟོད་བྱ་ཚོས་བཟུ་བཤད་པ།

丁二、释所诠十法

分十：戊一、发心；戊二、教授；戊三、四抉择分；戊四、所依；戊五、所缘；戊六、所为；戊七、甲铠正行；戊八、趣入正行；戊九、资粮正行；戊十、出生正行；

ཅ། སེམས་བསྐྱེད།

戊一、发心

分三：己一、性相；己二、所缘；己三、分类

ཆ། མཚན་ཉིད།

己一、性相

分三：庚一、连接；庚二、本颂；庚三、释说

ཇ། མཚན་སྐྱུར་པ།

庚一、连接

चित्तोत्पादस्वरूपमाह-

སེམས་བསྐྱེད་པ་རང་གི་ངོ་བོ་དམིགས་པ་དང་བཅས་པ།

发心自性及其所缘，

ཇཉ ཅ་པ།

庚二、本颂

चित्तोत्पादः परार्थाय सम्यक्सम्बोधिकामता।

སེམས་བསྐྱེད་པ་ནི་གཞན་དོན་ཕྱིར། །ཡང་དག་ཚོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་འདོད། །ཅེས་

གསུངས་ཏེ།

颂云：“发心为利他，求正等菩提。”

ཇཉ འགྲེལ་པ།

庚三、释说

分二：辛一、文义；辛二、新译

ཉ། ཚིག་དོན།

辛一、文义

बुद्धो भूत्वा यथाभव्यतया परार्थं प्रति यत्नं कुर्यामिति परार्थाय सम्यक्सम्बोध्यधिकामतालक्षणः प्रणिधिप्रस्थानस्वभावो द्विविधश्चित्तोत्पादः।

སངས་རྒྱས་སུ་བྱུང་ནས་གཞན་གྱི་དོན་གྱི་ཕྱིར་སྐལ་བ་ཇི་ལྟ་བུ་བཞིན་སུ་འབད་པར་བྱའོ་
ཞེས་^[82a7]སེམས་བསྐྱེད་པ་གཞན་གྱི་དོན་སུ་ཡང་དག་པར་ཚོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་འདོད་པའི་
མཚན་ཉིད་སྟོན་པ་དང་འབྲུག་པའི་ངོ་བོ་ཉིད་རྣམ་པ་གཉིས་སོ། །

如谓：“我成佛已，为利他故，随其善缘，当应励力。”为利他故，希求正等菩提，即是发心性相，此分愿、行二种体性。

ཉམ་ཚེད་སྒྲུབ།

辛二、断诤

分二：壬一、诤；壬二、答

ཉམ་ཚེད་ག།

壬一、诤

सम्यक्सम्बोधिकामता च तत्प्रार्थना कुशलो धर्मच्छन्दश्चैतसिकः। विशिष्टविषयप्रतिभासमुत्पद्यमानं चित्तं "चित्तोत्पादः" इति कथं स (चैतसिकः) चित्तोत्पादो भवेत् ?

ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་འདོད་པ་ཉིད་ནི་དེ་དོན་ཏུ་གཉེར་བ་དགེ་བའི་ཚོས་ལ་
འདུན་པ་སེམས་ལས་བྱུང་བ་ཡིན་ལ། སེམས་^[82b1]བསྐྱེད་པ་ནི་སེམས་ལྷལ་བྱུང་བར་ཏུ་འཕགས་
པ་སྒྲུབ་པ་ཅན་འབྱུང་བ་མ་ཡིན་ནམ། ཇི་ལྟར་ན་དེ་སེམས་བསྐྱེད་པ་ཡིན་པར་འབྱུང་ཞེ་ན་

问：“求正等菩提”者，“希求”菩提，为善法欲，是心所，岂发心者，非是心显现殊胜境耶？云何彼成发心？

ཉམ་ལན་ག།

壬二、答

分二：癸一、果立因名；癸二、主立伴名

ཐམ་རྒྱ་མེད་འབྲས་ཏུ་ལ་བཏགས་ག།

癸一、果立因名

सत्यमेतत्। किन्तु कुशलधर्मच्छन्दलक्षणायां प्रार्थनायां सत्यां बोधिचित्तमुत्पद्यत इति कारणेनात्र कार्यं निर्दिष्टमेवं प्रार्थयितुः बोधिसत्त्वस्य सर्वे कुशला धर्मा वृद्धिं यान्तीति ज्ञापनाय चोपचारः समाश्रित इत्यदोषः।

བདེན་མོད་གྱི། འོན་ཀྱང་འདིར་དགེ་བའི་ཚོས་ལ་འདུན་པའི་མཚན་ཉིད་དོན་ཏུ་གཉེར་བ་
ཡོད་ན་བྱང་ཆུབ་གྱི་སེམས་བསྐྱེད་པས་རྒྱས་འབྲས་^{['bras][82b2]}ཏུ་བསྐྱེད་པ་ཡིན་ཏེ། དེ་ལྟར་དོན་
ཏུ་གཉེར་བའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་དགེ་བའི་ཚོས་ཐམས་ཅད་འཕེལ་བར་འབྱུང་རྟོ་ཞེས་ཤིས་
པར་བྱ་བའི་བྱིར་ཉེ་བར་བཏགས་པ་ལ་རྟེན་²པ་ཡིན་པས་ཉེས་པ་མེད་དོ། །

答：虽则如是，然于此处，若有希求善法欲相，当能发起菩提之心，故是以因显果，乃为了知“如是希求菩萨，一切善法皆当增长”，假以安立，是故无过。

ཐམ་རྒྱུ་མེད་མེད་རྫོགས་ཅན་ལ་བཏགས་ག།

癸二、主立伴名

अन्यप्रकारेण प्रणिधानं प्रार्थना वा सम्यक्सम्बोधिकामता तत्सहचरितचित्तोत्पादः प्रार्थनयातिदिश्यते। एवञ्च प्रणिधानसहगतं तच्चित्तमुत्पद्यत इति ज्ञापनाय वा ॥

² 《释》《释》 释

རྣམ་པ་གཅིག་ཏུ་ན་སྟོན་ལམ་ནི་དོན་ཏུ་གཉེར་བ་ལྟེ། ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་
 ཚུབ་འདོད་པ་ཉིད་ཡིན་ལ། དེ་དང་ལྷན་ཅིག་སྟོན་པའི་སེམས་བསྐྱེད་པ་དེའི་སྐྱར་བ་ལྷན་པ་ནི་དེ་
 ལྟར་ན་³ བྱང་ཚུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ལ་སྟོན་ལམ་དང་ལྷན་པའི་སེམས་དེ་སྐྱོལ་ལེས་བྱ་བར་
 ལྟེས་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་ཡིན་ནོ། །

另者，愿为希求，即求正等菩提。与彼俱行之发心，宣说彼名，乃为了知“菩
 萨发起具愿之心”故。

ཆན་དམིགས་ལུལ།

己二、所缘

分四：庚一、问；庚二、答；庚三、问答所成义；庚四、不引余经之因

ཇཉ་ནི་ག།

庚一、问

केयं सम्यक्-संबोधिः ? कश्च परार्थो यत्कामतात्मको यदर्थश्चित्तोत्पाद इति चेत् ? उच्यते -

ཡང་གང་⁴ འདོད་པའི་བདག་ཉིད་དང་། གང་གི་དོན་ཏུ་^[82b4]སེམས་བསྐྱེད་པ་ཡང་དག་
 པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཚུབ་དེ་ནི་གང་ཡིན་གཞན་གྱི་དོན་ནི་གང་ཡིན་ཞེ་ན།

问：又，云何欲求体性？为何义故发心？云何正等菩提？云何利他？

ཇཉ་ལན་ག།

庚二、答

分二：辛一、本颂；辛二、释说

ཉེ་ཙ་ག།

辛一、本颂

समासव्यासतः सा च यथासूत्रं स चोच्यते ॥ १९ ॥

དེ་དང་དེ་ནི་མདོ་བཞིན་ཏུ། །བརྒྱས་དང་རྒྱས་པའི་སྟོན་ས་བརྫོད། །ཅེས་བྱ་བ་གསུངས་ཏེ། །
 答：颂云：“彼彼如经中，略广门宣说。”

ཉེ་ལོལ་ག།

辛二、释说

分二：壬一、缘菩提；壬二、缘利他；

³ 《ལེ་》《སྟོན་》_ག།

⁴ 《ལེ་》《སྟོན་》དག།

⁵ 《ལེ་》《སྟོན་》གསུངས་ཏེ།

༤༤ མདོ་གཞན་མ་བཤོད་པའི་རྒྱ་མཚན།

庚四、不引余经之因

सर्वाकरग्रन्थतात्पर्यार्थनिर्देशावसरे सर्वं कथितं तथापि बहुवक्तव्यमाशङ्क्य न (अत्र प्रधानतः) समुल्लिखितम्।

གཟུགས་ལག་གི་གཞུང་སྐབས་ཀྱི་དོན་ལྡོན་པ་ལྟར་ལེན་པ་ནི་བམས་ཅན་ལས་ཀྱང་གསུངས་
མོད་ཀྱི་ཚེག་⁷མངས་སུ་དོགས་ནས་^[83a1]ཁྱངས་ཉིད་ཏུ་མ་བྲིས་སོ། །

余诸经典虽亦广说此中之义，唯恐文繁，故不引述。

ཚན་རང་དཔྱེ།

己三、分类

分三：庚一、连接；庚二、本颂；庚三、释说

༤༥ མཚན་སྟུང་བ།

庚一、连接

एवं सालम्बनं चित्तोत्पादस्वरूपमभिधायेदानीं तस्य द्वाविंशतिप्रभेदान् द्वाभ्यामन्तरश्लोकाभ्यामाह-
དེ་ལྟར་མེམས་བསྐྱེད་པ་དམིགས་པ་དང་རང་གི་ངོ་བོ་དང་བཅས་པ་བརྗོད་ནས། ད་ནི་

དེའི་རབ་ཏུ་དཔྱེ་བ་རྣམས་པ་ཉི་ཤུ་ཅུ་གཉིས་བར་སྐབས་ཀྱི་ཚེགས་སུ་བཅད་པ།

如是已说发心所缘及其自性，今以文间颂说其二十二种分类。

༤༦ ཅ་བ།

庚二、本颂

भूहेमचन्द्रज्वलनैर्निधिरत्नाकारणवैः। वज्राचलौषधीमित्रैश्चिन्तामण्यर्कगीतिभिः ॥ २० ॥

नृपगञ्जमहामार्गयानप्रस्रवणोदकैः। आनन्दोक्तिनदीमैघैर्द्वाविंशतिविधः स च ॥ २१ ॥

དེ་ཡང་ས་གསེར་རྒྱ་བ་མེ། །གཉེར་དང་རིན་ཆེན་འབྱུང་^[83a2]གནས་མཚོ། །རྗོ་རྗོ་རི་ལྷན་
བཤེས་གཉེན་དང་། །ཡིད་བཞེན་ཚོར་བུ་ཉི་མ་ལྷ། །རྒྱལ་པོ་མཚོ་དང་ལམ་པོ་ཚེ། །བཞོན་⁸པ་
བཤོད་མའི་རྒྱ་དང་ནི། །རྒྱ་རྣམས་རྒྱ་པོ་སྤྱིན་རྣམས་ཀྱིས། །རྣམ་པ་ཉི་ཤུ་ཅུ་གཉིས་སོ། །ཞེས་བུ་བ་
དག་གིས་བཤད་དེ།

颂云：“如地金月火，藏宝源大海，金刚山药友，如意宝日歌，王库及大路，
车乘与泉水，雅声河流云，分二十二种。”

༤༧ ལམ་ལ་བ།

庚三、释说

分三：辛一、体性；辛二、摄义；辛三、界限

⁷ 《ལེ་》《སྟུང་》ཚེགས།

⁸ 《ལེ་》《སྟུང་》གཞོན།

ཉྱ རོ་བོ་བསྟན་པ།

辛一、体性

分三：壬一、二十二体性；壬二、二十二喻；壬三、喻义相顺

ཉྱ རོ་བོ་ཉེར་གཉིས།

壬一、二十二体性

छन्द-आशय-अध्याशय-प्रयोग-दान-शील-क्षान्ति-वीर्य-ध्यान-प्रज्ञा-उपाय-कौशल-प्रणिधान-बल-ज्ञान-अभिज्ञा-पुण्यज्ञान-बोधिपक्षानुकूलधर्म-करुणाविपश्यना-धारणीप्रतिभान-धर्मोत्सव-एकयान-धर्मकायैः

འདུན་པ་དང་། བསམ་པ་^[83a3]དང་། ལྷག་པའི་བསམ་པ་དང་། ལྷོད་པ་དང་། ལྷིན་པ་དང་། ལྷོལ་བྱིས་པ་དང་། བཟོད་པ་དང་། བཟོན་འབྲུས་དང་། བསམ་གཏུན་དང་། ཤེས་རབ་དང་། ཐབས་ལམས་པ་དང་། ལྷོན་ལམ་དང་། ལྷོབས་དང་། ཨོ་ཤེས་ཀྱི་པ་རོལ་ཏུ་ལྷིན་པ་དང་། མངོན་པར་ཤེས་པ་དང་།^[83a4] བཟོད་ནམས་དང་། ཨོ་ཤེས་དང་། ལུང་རྒྱལ་གྱི་ལྷོགས་དང་། མཐུན་པའི་ཚོས་དང་། ལྷོད་རྗེ་དང་། ལྷག་མཚོད་དང་། གཞུགས་དང་། ལྷོབས་པ་དང་། ཚོས་ཀྱི་དགའ་ལྷོན་དང་། བཟོད་པ་གཅིག་པའི་ལམ་དང་། ཚོས་ཀྱི་སྐྱ་དང་། ལྷན་པ་ནི།

此谓具足：一、欲求；二、意乐；三、增上意乐；四、加行；五、布施波罗蜜多；六、净戒波罗蜜多；七、忍辱波罗蜜多；八、精进波罗蜜多、九、静虑波罗蜜多；十、般若波罗蜜多；十一、方便善巧波罗蜜多；十二、愿波罗蜜多；十三、力波罗蜜多；十四、智波罗蜜多；十五、神通；十六、福智；十七、菩提分法；十八、大悲与胜观；十九、总持辩才；二十、法喁陀南；二十一、唯一通道；二十二、法身者，

ཉྱ རོ་བོ་ཉེར་གཉིས།

壬二、二十二喻

सहगतः (चित्तोत्पादः) यथाक्रमं पृथिवी-कल्याणसुवर्ण-शुक्लपक्षवनचन्द्र-ज्वलन-महानिधान-रत्नाकर-महार्णव-वज्रपर्वतराज-भैषज्य-कल्याणमित्र-चिन्तामणि-आदित्य-धर्ममधुरसंगीति-महाराज-कोष्ठागार-महामार्ग-यान प्रस्रवणोदक-आनन्दोक्ति-नदीधारा-मेघैः-सदृशः

གོ་རིམས་བཞིན་ཏུ་ས་དང་། གསེར་^[83a5]བཟང་པོ་དང་། ལྷ་བ་ཆེས་པ་དང་། མེ་དང་། གཉེར་ཆེན་པོ་དང་། རིན་པོ་ཆེའི་འབྲུང་བྱེད་ཀྱི་⁹གནས་དང་། ལྷ་མཚོ་ཆེན་པོ་དང་། རྩ་རྗེ་དང་། རིའི་རྒྱལ་པོ་དང་། ལྷན་དང་། དགོ་བའི་བཤེས་གཉེན་དང་། ཨོད་བཞིན་ཀྱི་ནོར་ཏུ་དང་། ཉིམ་དང་། ཚོས་ཀྱི་སྐྱ་དབྱངས་ལྷན་པ་^[83a6]དང་། ལྷལ་པོ་ཆེན་པོ་དང་། བར་མཚོད་དང་། ལམ་པོ་ཆེ་དང་། བཞོན་¹⁰པ་དང་། བཞོད་མའི་རྒྱ་དང་། ལྷ་ལྷན་པ་དང་། ལྷ་པོའི་རྒྱན་དང་། ལྷིན་ལྷ་པ་ལྷེ།

⁹ 《ལེ་》《སྐྱར་》ལྷང་གི

¹⁰ 《ལེ་》《སྐྱར་》གཞོན་

如其次第，如：一、地；二、纯金；三、初月；四、火；五、大藏；六、宝源生处；七、大海；八、金刚；九、山王；十、药；十一、善友；十二、如意宝；十三、日；十四、法音妙歌；十五、大王；十六、库藏；十七、大路；十八、车乘；十九、泉水；二十、雅声；二十一、河流；二十二、云。

ཏཱ་རྒྱལ་དོན་གྱི་ཚོས་མཐུན།

壬三、喻义相顺

सर्वशुक्लधर्मप्रतिष्ठाभूतत्वात्, बोधिपर्यान्ताविकारित्वात्, सकलशुक्लधर्मविवृद्धिगमनात्,
त्रिसर्वज्ञतावरणेन्धनदाहकत्वात्, सर्वसत्त्वसंतर्पणात्, गुणरत्नानामाश्रयभावात्,
सर्वानिष्टोपनिपातैरक्षोभ्यत्वात्, संप्रत्ययदाढ्येनाभेद्यत्वात्, आलम्बनविक्षेपेणानिष्कम्प्यत्वात्,
क्लेशज्ञेयावरणव्याधिप्रशमनात्, सर्वावस्थासु सत्त्वार्थापरित्यागात्, यथाप्रणिधानं फलसमृद्धेः,
विनेयजनस्य परिपाचनात्, विनेयावर्जन करधर्मदेशकत्वात्, अव्याहतप्रभावत्वेन परार्थानुष्ठानात्,
बहुपुण्यज्ञानसंभारकोशस्थानत्वात्, सर्वार्ययातानुयातत्वात्, संसारनिर्वाणान्यतरापातेन सुखसंवाहनात्,
श्रुताश्रुतधर्मधारणादक्षयत्वात्, मोक्षकामानां विनेयानां प्रियश्रावणात्, असंभिन्नः परकार्यक्रियात्वात्,
तुषितभवनवासादिसन्दर्शनयोग्यत्वात् यथासंख्यं भवति।

ཚོས་དཀར་པོ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་གཞིའི་དོན་པོ་དང་། ལུང་རྒྱལ་གྱི་བར་དུ་མི་འཇུག་པ་དང་།
དགེ་བའི་ཚོས་མཐུན་[83a7] དག་རྣམ་པར་འཕེལ་བར་འཇུག་པ་དང་། ཐམས་ཅད་མཚུན་པ་ཉིད་
གསུམ་གྱི་ལྗོངས་པའི་ལུང་ཤིང་ཤེག་པ་དང་། སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཚེས་པར་ལྷེད་པ་དང་། ཡོན་
ཏན་རིན་པོ་མེད་རྗེ་གྱི་དོན་པོ་དང་། མི་འདོད་པ་ཐམས་ཅད་ཚོགས་ལུ་བབ་པས་མི་འཇུག་པ་
དང་། ཡིད་¹¹ [83b1] ཚེས་པ་བརྟན་¹² པས་མི་ལྷེད་པ་དང་། དམིགས་པའི་རྣམ་པར་གཤེད་པས་མི་
བརྟུན་¹³ པ་དང་། ཉེན་མོངས་པ་དང་ཤེས་བྱའི་ལྗོངས་པའི་ནད་རབ་ལུ་ལྷི་བ་དང་། གནས་སྐབས་
ཐམས་ཅད་ལུ་སེམས་ཅན་གྱི་དོན་པོར་ས་སུ་མི་གཏོང་བ་དང་། རི་རྒྱུ་རྒྱུན་པའི་འབྲས་ལུ་འབྲུབ་
པ་དང་། [83b2] གཏུལ་བྱ་ཕོངས་སུ་ལྷེན་པར་ལྷེད་པ་དང་། གཏུལ་བྱ་འདུན་པར་ལྷེད་པའི་ཚོས་
རྒྱན་པ་དང་། མཐུ་ཚོགས་པ་མེད་པས་གཞན་གྱི་དོན་རྒྱུལ་པ་དང་། བསོད་ནམས་དང་ཕེ་ཤེས་གྱི་
ཚོགས་མང་པོའི་མཚོན་རྩེ་ལུ་དང་། འབྲས་པ་ཐམས་ཅད་གསེབས་ཤིང་རྗེས་སུ་གསེབས་པ་
དང་། [83b3] འདོད་པ་དང་ལུ་རན་ལས་འདས་པ་གང་ལུ་ཡང་མི་རྣུང་བས་བདེ་ལྷག་ལུ་འཕྲོ་བ་
དང་། ཚོས་པ་དང་མ་ཚོས་པའི་ཚོས་འཛིན་པས་མི་ཟད་པ་དང་། ཐར་པ་འདོད་པའི་གཏུལ་བྱ་ལ་
རྒྱན་པར་རྒྱོགས་པ་དང་། གཞན་གྱི་དོན་བྱ་བ་ཐ་མི་དད་པ་དང་། དགའ་རྣམས་ཀྱི་གནས་ན་
བལྟམས་པ་ལ་ [83b4] མོགས་པ་ལུ་རྒྱུན་ལུ་རྒྱུན་པར་ལུང་བ་ཉིད་ཀྱིས་ལྷུངས་པ་ལེན་ནོ། །

11 《པེ་》《རྒྱུར་》ཕིས།
12 《པེ་》《རྒྱུར་》བརྟན།
13 《པེ་》ལྷེད། 《རྒྱུར་》ལྷེད།

以是：一、一切白法所依处故；二、直至菩提永不变故；三、一切善法辗转增上故；四、能烧障碍三智柴薪故；五、满足一切众生，故；六、功德大宝所依处故；七、一切不欲加害于自不错乱故；八、信解坚固不能扰故；九、所缘散乱，不能动故；十、能息烦恼障及所知障之疾故；十一、一切时处永不舍弃有情利故；十二、圆满成办所愿果故；十三、圆满成熟所化有情故；十四、开示所化乐欲之法故；十五、威力无碍成办利他故；十六、福德智慧资粮聚如库藏故；十七、一切圣者所行随行故；十八、不堕轮涅二边易趣行故；十九、能持已闻未闻之法而无尽故；二十、于求解脱化机宣说雅音故；二十一、平等无别行利他故；二十二、示住兜率天等故。如数配合。

༩༩ དོན་བསྟུ།

辛二、摄义

इत्येवं 'भूहेमचन्द्रज्वलनैतिर' त्यादिभिः द्वाविंशतिश्चित्तोत्पादा व्याख्याताः।

དེ་ལྟར་ན། དེ་ཡང་ས་གསེར་ལྷ་བ་མེ། །ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་ས་སེམས་བསྐྱེད་པ་ཉི་ལྔ་ཙུ་ཙུ་གཉིས་བཤད་པ་ཡིན་ནོ། །

如是以“如地金月火”等，宣说二十二种发心。

༩༩ ས་མཚམས།

辛三、界限

तत्र प्रथमास्त्रयो मृदुमध्याधिमात्रतयादिकर्मिकभूमिसङ्गृहीताः। ततः एकः प्रथमभूमिप्रवेशमार्गसङ्गृहीतः। तदन्तरं दश प्रमुदितादिदशभूमिसङ्गृहीता दर्शनभावनामार्गगोचराः। ततः पञ्च विशेषमार्गसङ्गृहीताः। तदन्तरं त्रयं चित्तोत्पादाः प्रयोगमौलपृष्ठद्वारेण बुद्धभूमिसङ्गृहीताः। इति चित्तोत्पादभेदः आदिकर्मिकभूमिमारभ्य यावद् बुद्धभूमि सङ्गृहीतः।

དེ་ལ་དང་པོ་གསུམ་ཉི་ལྔ་དང་ལྔ་དང་འབྲིང་དང་ཚེན་པོ་ཉིད་ཀྱིས་ལས་དང་པོ་བའི་ས་ས་བཟུས་སོ། །^[J83b5] དེའི་འོག་ལྷ་གཅིག་ཉི་ལྔ་དང་པོ་ལ་འཇུག་པའི་ལམ་གྱིས་བཟུས་སོ། །དེའི་འོག་ལྷ་བཅུ་ཉི་ལྔ་དཔལ་བ་ལ་སོགས་པ་ས་བཅུ་ས་བཟུས་ཏེ། མཚོང་བ་དང་བསྐྱོན་པའི་ལམ་གྱི་ཚོད་ལྷ་ལ་ཅན་ཡིན་ནོ། །དེའི་འོག་ལྷ་ལྔ་ཉི་ལྔ་དཔལ་གྱི་ལམ་གྱིས་བཟུས་སོ། །དེའི་འོག་ལྷ་སེམས་^[J83b6]བསྐྱེད་པ་གསུམ་ཉི་ལྔ་དང་དངོས་དང་མཇུག་¹⁴གྱི་ཚོན་ས་སངས་ལྷས་ཀྱི་ས་ས་བཟུས་ཏེ། དེ་ལྟར་ན་སེམས་བསྐྱེད་པའི་རབ་ལྷ་དབྱེ་བ་ཉི་ལྔ་དང་པོ་བའི་ས་ནས་བཟུང་ཞེ་སངས་ལྷས་ཀྱི་སའི་བར་གྱིས་བཟུས་པ་ཡིན་ནོ། །

此中初三，由上中下品，摄于初业地；其后一种，趣入初地之道所摄；其后

¹⁴ 《ལེ་》 འཇུག

十种，极喜地等十地所摄，是见修道之所行境；其后五种，是殊胜道所摄；末三发心，由加行、正行、结行，摄于佛地。如是发心分类，摄于初业地，乃至佛地。

ཅཉ གདམས་ངག།

戊二、教授

分二：己一、总说十教授；己二、别说僧宝

ཅམ གདམས་ངག་བཟུ་སྒྲིབ་བསྟན་བ།

己一、总说十教授

分四：庚一、连接；庚二、本颂；庚三、释说；庚四、摄义

ཅཎ མཚམས་སྦྱར་བ།

庚一、连接

प्रसङ्गागत (चित्तोत्पाद) - भेदमभिधाय उत्पादितप्रथमादिबोधिचित्ताय यथाकालं बोधिसत्त्वाय प्रार्थितार्थबोधिचित्तोत्पादाय तदाक्षिप्तधर्मसिद्धये प्राप्तगुणपरिरक्षणेनाभिवृद्धये चोपदेशोऽववाद इत्यत आह-

དབྱེ་བ་ལྟར་ལ་བརྗོད་ནས་དེ་ལྟར་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་དང་ཕྱི་ལ་སོགས་པ་^[83b7]བསྐྱེད་པ་ལེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དང་ལ་ཁུ་ས་ཇི་ལྟ་བུ་བཞེན་ཏུ་དོན་ཏུ་གཉེར་བར་བྱེད་པ་ལེ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་བསྐྱེད་པ་དང་། དེས་འཕངས་པ་ལེ་ཚོས་འབྲུབ་པར་བྱ་བ་ལེ་ཕྱིར་ཡོན་ཏན་བློབ་པ་ལེ་ཕྱིར་བསྟན་པ་ལེ་དོན་ཏུ་སྦྱིས་མངོན་པར་འཕེལ་བར་བྱ་བ་ལེ་ཕྱིར་འདོམས་པ་ལེ་གདམས་¹⁵ངག་སྟེ།

兼说分类已，如是已发初等菩提心之菩萨，为令成就彼际如实希求之菩提心，及彼所引诸法故；为令已得功德，由善加守护，现前增长故，而行教海，即是教授。

ཅཎ ཅུབ།

庚二、本颂

प्रतिपत्तौ च सत्येषु बुद्धरत्नादिषु त्रिषु। असक्तावपरिश्रान्तौ प्रतिपत्सम्परिग्रहे ॥ २२ ॥

चक्षुःषु पञ्चसु ज्ञेयः षड्स्वभिज्ञागुणेषु च। दृङ्मार्गे भावनारख्ये चेत्यववादो दशात्मकः ॥ २३ ॥

རྒྱབ་^[84a1]དང་བདེན་པ་རྣམས་དང་རྩི། །སངས་རྒྱས་ལ་སོགས་དཀོན་མཚོ་ག་གསུམ། །མ་ལེན་ཡོངས་སུ་མིང་ལ་དང་། །ལམ་རྩི་ཡོངས་སུ་འཛིན་པ་དང་། །རྒྱན་ལྡན་དང་རྩི་མངོན་ཤེས་ཀྱི། །ཡོན་ཏན་བྱུག་དང་མཚོང་ལམ་དང་། །བརྗོམ་¹⁶ ལེས་བྱ་ལ་གདམས་^[84a2]ངག་རྩི། །བཟུ་ཕི་བདག་ཉིད་ཤེས་པར་བྱ། །ལེས་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ། །

颂云：“修行及诸谛，佛陀等三宝，不耽著不疲，周遍摄持道，五眼六通德，见道并修道，应知此即是，十教授体性。”

¹⁵ 《སྦྱར་བ》 གདམས།

¹⁶ 《ལེ་ལེ》《སྦྱར་བ》 ཚོམ་ལ།

༤༩ ལམ་ལ་གྱི།

庚三、释说

分十：辛一、修行自性；辛二、所缘四谛；辛三、所依三宝；辛四、不耽著精进；辛五、不疲倦精进；辛六、遍摄持精进；辛七、五眼；辛八、六通；辛九、见道；辛十、修道；

༥༠ ལྷོ་བ་ལ་རང་གི་རྩོ་སོ།

辛一、修行自性

यथोक्तप्रभेदबोधिचित्तप्रतिपत्तौ संवृतिपरमार्थसत्यानतिक्रमेण श्रावकाद्यसाधारणतया-
ऽनुपलम्भयोगेन वर्तनमिति शिक्षणं प्रतिपत्त्यववादः।

བྱུང་ཚུལ་གྱི་སྐྱེ་མས་ཀྱི་རབ་ཏུ་དབྱེ་བ་རྗེས་སྐྱེ་བ་དཔག་པ་བརྒྱབ་¹⁷ ལ་ལ། ཀུན་རྫོབ་དང་དོན་
དམ་པའི་བདེན་པ་ལས་མི་འདའ་བས་ཉམ་ཐོས་ལ་སོགས་པ་དང་ཐུན་མོང་¹⁸ མ་ཡིན་པ་མི་
དམིགས་པའི་རྫོལ་གྱིས་འཇུག་^[84a3] ལར་བྱའོ་ཞེས་སྣོབ་པ་རྒྱབ་པ་ལ་འདོམས་པ་དང་།

教授修行，教谓：“于修行所说菩提心分类，应不违越世俗、胜义谛，以不共声闻等不可得理而趣入。”

༥༡ དམིགས་ལུལ་བདེན་པ་བཞི།

辛二、所缘四谛

分四：壬一、苦谛；壬二、集谛；壬三、灭谛；壬四、道谛

༥༢ ལྷུག་བསྐྱེལ་བདེན།

壬一、苦谛

दुःखे फलभूतरूपादिशून्यताप्रज्ञापारमितयोस्तथतारूपत्वादकैकात्म्यमिति।
རྒྱལ་བསྐྱེལ་ལ་གཟུགས་ལ་¹⁹སོགས་པ་འབྲས་བུར་ལྷུར་པའི་སྣོང་བ་ཉིད་དང་། ཤེས་རབ་གྱི་
ལ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དག་དེ་བཞིན་ཉིད་གྱི་རོ་བོར་རང་བཞིན་གཅིག་གོ་ཞེས་བྱ་བ་དང་།

教授诸谛，于苦谛云：“色等果之空性，与般若波罗蜜多等，真如体上，自性是一。”

༥༣ ཀུན་འབྲུང་བདེན།

壬二、集谛

समुदये शून्यताहेतुभूतरूपाद्योरव्यतिरिक्तत्वेन रूपादिर्न समुदयनिरोधसंक्लेशव्यवदानधर्मी इति।
ཀུན་འབྲུང་བ་ལ་སྣོང་བ་ཉིད་དང་གཟུགས་ལ་སོགས་པ་^[84a4]རྒྱུར་ལྷུར་པ་དག་ཐ་མི་དད་པ་
ཉིད་གྱིས་གཟུགས་ལ་སོགས་པ་ནི་ཀུན་འབྲུང་བ་དང་འགོག་པ་དང་ཀུན་ནས་ཉམ་ཐོངས་པ་དང་།

17 《ལེ་》《སྣོང་》 ལྷུག།
18 《སྣོང་》 ལ་ཐུན་མོངས།
19 《ལེ་》《སྣོང་》 གཟུགས་ལ།

ཅམ་བར་བྱང་བའི་ཚུལ་ཅན་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་བྱ་བ་དང་།

于集谛云：“空性及色等诸因非异，故色等非集、非灭、非染、非净。”

ྱ། འཇོག་བཤེན།

壬三、灭谛

निरोधे शून्यतायामुत्पादननिरोधसंक्लेशव्यवदानहानिवृद्ध्यादिरहितायान्न रूपं यावन्नाविद्योत्पादो नाविद्यानिरोधो न बुद्धो बोधिरिति।

འཇོག་པ་ལ་སྣང་བ་ཉིད་སྣེ་བ་དང་། འགག་བ་དང་། ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་བ་དང་། ཅམ་བར་བྱང་བ་དང་། [84a5] ཉམས་བ་དང་འཕེལ་བ་ལ་སོགས་བ་དང་བྱལ་བ་ལ་ནི་གཟུགས་མེད་པ་ནས་མ་རིག་བ་སྣེ་བ་ཡང་མེད། མ་རིག་པ་འགག་བ་ཡང་མེད། སངས་རྒྱས་ཀྱང་མེད། བྱང་ཆུབ་ཀྱི་བར་དུ་ཡང་མེད་དོ་ཞེས་བྱ་བ་དང་།

于灭谛云：“空性远离生灭、染净、增减等，无色，亦无无明生，亦无无明灭，亦无有佛，乃至亦无菩提。”

ྱ། ལམ་བཤེན།

壬四、道谛

मार्गे दानादिपारमिताभिरात्मनोऽध्यात्मशून्यतादीनां बहिर्धाशून्यतादिभिः पूर्वान्तापरान्तयोश्च परस्परं न युक्तायुक्तत्वेन प्रतिपत्तिरित्युपदेशः सत्याववादः।

ལམ་ལ་སྣེན་པ་ལ་སོགས་པའི་པ་རྣམ་ཏུ་སྣེན་བ་དང་། བདག་ཉིད་[84a6]དམ་ནང་སྣང་བ་ཉིད་ལ་སོགས་པ་ནི་སྣེ་སྣང་བ་ཉིད་ལ་སོགས་²⁰ སྣེན་གྱི་མཐའ་དང་སྣེ་མའི་མཐའ་དག་པ་ན་སྣེན་སྣེན་བ་དང་མི་སྣེན་པ་མ་ཡིན་པ་ཉིད་ཏུ་སྣེན་པོ་ཞེས་སྣེན་པ་བདེན་པ་ལ་འདོམས་བ་དང་།

于道谛云：“自与施等波罗蜜多，内空等与外空等，前际与后际等，非相应，非不相应。”

ྱ། རྟེན་དཔོན་མཚོག་གསུམ།

辛三、所依三宝

分三：壬一、佛宝；壬二、法宝；壬三、僧宝

ྱ། སངས་རྒྱས་དཔོན་མཚོག།

壬一、佛宝

बुद्धे बुद्धबोध्यारेकत्वलक्षणत्वेन बुद्धकरधर्मलक्षणसर्वाकारज्ञताया अनुपलम्भे रूपाद्ययोजनेनालम्ब्यालम्बकसमताज्ञानमिति।

²⁰ 《ལེ་》《སྣང་》+པ་དང་།

སངས་རྒྱས་ལ་སོགས་²¹ སངས་རྒྱས་དང་བྱང་ཆུབ་དག་མཚན་ཉིད་²² གྱིས་སངས་རྒྱས་སྤྱོད་བའི་^[84a7] ཚོས་གྱི་མཚན་ཉིད་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་ཉིད་མི་དམིགས་པ་ལ་གཞུགས་ལ་སོགས་པ་མི་རྒྱུད་བས་དམིགས་པར་བྱ་བ་དང་དམིགས་པར་བྱེད་པ་²³ ཉིད་ཏུ་ཤེས་པ་ཞེས་བྱ་བ་དང་།

教授三宝，于佛宝云：“佛与菩提，相是一故，佛之法相一切相智了不可得，不与色等合，故知所缘能缘平等。”

ཉམ་ཚེས་དགོན་མཚོག

壬二、法宝

धर्मं त्रिसर्वज्ञतासंगृहीतसमस्तवस्तुप्रतिपक्षाकारसङ्ग्रहैः सर्वधर्माणां सङ्गृहीतानां निःस्वभावतेति।
 ཚོས་ལ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་ཉིད་གསུམ་གྱིས་བརྟུན་པའི་གཞི་དང་། གཉེན་པོ་དང་། རྣམ་པ་^[84b1]མཐའ་དག་བརྟུན་པ་དག་ཤེས་བརྟུན་པའི་ཚོས་ཐམས་ཅད་པོ་པོ་ཉིད་མེད་པོ་ཞེས་བྱ་བ་དང་།

于法宝云：“三智所摄事、对治、行相，总摄一切，故所摄诸法无自性。”

ཉམ་དགེ་ལུན་དགོན་མཚོག

壬三、僧宝

संघे बुद्धरत्नान्तर्गतत्वेनार्हद्वय्येषु फलस्थप्रतिपन्नकमेदेन सप्तसु महापुरुषेषु प्रत्येकबुद्धेन सहाष्टासु मृद्धिन्द्रियादिभेदेन विंशतिसंख्यावच्छिन्नेष्यार्यावैवर्त्तिकबोधिसत्त्वशैक्षेष्वनुत्पादतया प्रवृत्तिरित्युपदेशो रत्नत्रयाववादः।

དགེ་ལུན་ལ་སངས་རྒྱས་དགོན་མཚོག་གི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པ་ཉིད་ཀྱི་²⁴ དབྱ་བ་ཚོམ་པ་མ་གཏོགས་པ་འབྲས་བུ་ལ་གནས་པ་དང་ལྷགས་པའི་བྱེ་བྲག་གིས་སྦྱོར་བུ་ཚེན་པོ་བཏུན་པོ་རང་སངས་^[84b2]རྒྱས་དང་ལྷན་ཅིག་བརྒྱད་པོ་དབང་པོ་རུ་ལ་²⁵ པོ་ལ་སོགས་པའི་བྱེ་བྲག་གིས་གྲངས་ཉི་ལྔར་ཚད་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་འཕགས་པ་སྣོད་པ་ལྷི་མི་རྣོག་པ་རྣམས་ལ་སྦྱེ་བ་མེད་པ་ཉིད་ཏུ་འཇུག་པར་བྱའོ་ཞེས་ལྟར་འཕོགས་²⁶པ་དགོན་མཚོག་གསུམ་ལ་འདོམས་པ་དང་།

于僧宝云：“阿罗汉属佛宝，除此之外，余之向往住成七大士，若加独觉，即成八士，复由钝根等别，共为二十，如是圣菩萨有学不退众，应入无生。”

21 《བེ་》《སྤྲ་》_སོགས།
 22 《བེ་》《སྤྲ་》+གཉེག་པ་ཉིད།
 23 《བེ་》《སྤྲ་》+མཉམ་པ།
 24 《བེ་》《སྤྲ་》གྱིས།
 25 《བེ་》《སྤྲ་》བཏུན།
 26 《བེ་》《སྤྲ་》འཕོག

93 མ་ཞེན་པའི་བརྗོན་འགྲུས།

辛四、不耽著精进

आरब्धवीर्यतया यथोक्तार्थानुष्ठानं प्रति कायादिसुखल्लिकत्वेन कस्यचिदभिनिवेशः स्यादित्यसक्तौ कायादीनामस्वभावतया देशनाववादः।

བརྗོན་འགྲུས་བརྩམས་པ་^[84b3]ཉིད་ཀྱིས་རི་རྒྱད་བཤད་པའི་དོན་ལ་ནན་ཏན་བྱེད་པ་ལ།
ལྷན་ལ་སོགས་པའི་བསོད་ནམས་ཉིད་ཀྱིས་ལ་ལ་མངོན་པར་ཞེན་པར་འགྲུབ་བས་མ་ཞེན་པ་ལ།
ལྷན་ལ་སོགས་པ་རོ་བོ་ཉིད་མེད་པར་བརྩམས་པའི་འདོམས་པ་དང་།

教授不耽著精进：起精进者，励力于所说义。一类由身等福德而起耽著，故于不耽著，开示身等无有自性。

94 མི་ངལ་པའི་བརྗོན་འགྲུས།

辛五、不疲倦精进

चिरतरकालाभ्यासेनापि समीहितार्थानिष्पत्तावुत्तसनजातीयस्य परिखेदः स्यादित्यपरिश्रान्तौ रूपादेर्यावत् सम्यक्सम्बोधेरमननतया देशनाववादः।

རྒྱས་ལྷན་རིང་པོ་²⁷ ཞེན་ཏུ་སོམས་པར་བྱས་ཀྱང་འདོད་པའི་དོན་མ་^[84b4]གྲུབ་ན་དང་ད་
བའི་རང་བཞིན་ཅན་ཕོངས་སུ་རྩོམ་པར་འགྲུབ་བས་ཕོངས་སུ་རལ་བ་མེད་པ་ལ་གཞུགས་ལ་སོགས་
པ་ནས་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་བར་ལ་རྩོམ་པ་མེད་པ་ཉིད་ཏུ་བརྩམས་པའི་
གདམས་ངག་དང་།

教授不疲倦精进：长时修习，所求之义仍未成办，性畏惧者，生疲厌心，故于不疲倦，开示不著色等，乃至正等菩提。

95 ཕོངས་སུ་འཛིན་པའི་བརྗོན་འགྲུས།

辛六、遍摄持精进

दशदिगवस्थितबुद्धादिभ्यः प्रत्यर्थं मार्गोपदेशे गृह्यमाणे चित्तावलीनता स्यादिति प्रतिपत्सम्परिग्रहे धर्माणां प्रकृत्यजातत्वेन शिक्षणमववादः।

ལྷོགས་བརྩན་བརྒྱགས་པའི་སངས་རྒྱས་ལ་སོགས་པ་ལས་དོན་རེ་^[84b5]རེའི་ཕྱིར་ལམ་གྱི་
ལྷང་ཞོད་པར་བྱ་ན་སེམས་རྒྱམ་པར་འགྲུབ་བས་ལམ་ཕོངས་སུ་གཞུང་བ་ལ་ཚོས་རྣམས་རང་
བཞིན་གྱིས་མ་རྩོས་པ་ཉིད་ཏུ་བསྐབ་པའི་གདམས་ངག་དང་།

教授遍摄持精进：为一一义故，当于十方佛等，禀受道之修行教授，心生怯弱，故于遍摄持，教诫诸法自性无生。

²⁷ 《བེ་》 རིང་པོ། 《སྣང་》 རིན་མོ།

ཉལ་ ལྷན་ལྔ།

辛七、五眼

मांसवैपाकिकदिव्यप्रज्ञाधर्मबुद्धचक्षुषां यथासंख्यं प्रतिनियतवस्तुसर्वसत्त्वच्युत्युपपत्ति-
सर्वधर्माविकल्पानां सर्वार्यपुद्गलाधिगमसर्वाकारसर्वधर्माभिसम्बोधविषयाणां तथतयैकत्वेन प्रतिपत्तिरिति
शिक्षणं पञ्चचक्षुरवादाः।

གཤེད་དང་། རྣམ་པར་རྫོག་པ་ལས་ལྷུང་བའི་ལྷའི་དང་། ཤེས་རབ་དང་ཚོས་དང་སངས་རྒྱས་
ཀྱི་ལྷན་པར་ས་ཇི་ལྟ་བུ་^[84b6]བཞིན་ཏུ་དཔོན་པོ་སྐྱོད་ཀྱི་སྲིད་པ་དང་། སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་
འཚི་འཕོ་བ་དང་། ལྷེ་བ་དང་། ཚོས་ཐམས་ཅད་ལ་རྣམ་པར་རྫོག་པ་དང་། འཕགས་པའི་གང་
ཟག་ཐམས་ཅད་རྟོགས་པ་དང་། ཚོས་ཐམས་ཅད་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་ཏུ་མཛོན་པར་རྫོགས་པར་
ལྷུང་ལྷུང་བའི་ལྷུལ་^[84b7]ཅན་རྣམས་དེ་བཞིན་ཉིད་ཏུ་གཅིག་པ་ཉིད་ཏུ་བལྟའ་པོ་ལྷེས་སྣོབ་པ་
ལྷན་ལྔ་ལ་འདོམས་པ་དང་།

教授五眼，谓：“一、内眼，能见一一决定之物；二、异熟所生天眼，能见一
切有情死此生彼；三、慧眼，能了一切诸法悉无分别；四、法眼，能知一切圣补
特伽罗；五、佛眼，现正等觉一切法一切相。如是有境，，应修真如性一。”

ཉམ་ མཛོན་ཤེས་རྟུག་

辛八、六通

ऋद्धिदिव्यश्रोत्रपरचित्तज्ञानपूर्वनिवासानुस्मृत्यभिसंस्कारिकदिव्यचक्षुरास्रवक्षयज्ञानाभिज्ञानां
पृथिवीकम्पनादिसर्वलोकधातुस्थसूक्ष्मतरशब्दश्रवणसरागादिपरचित्तपरिज्ञानस्वपरपूर्वानेकजात्यनुस्मरण
सर्वरूपदर्शनक्लेश-ज्ञेयावरणप्रहाणकारित्राणामादिशान्तत्वेनावबोध इति देशना षडभिज्ञाववादः।

རྒྱ་འཕྱུལ་དང་། ལྷའི་རྣམ་པ་དང་། གཞན་གྱི་སེམས་ཤེས་པ་དང་། རྫོག་གྱི་གནས་རྗེས་སྲ་བྱ་
བ་དང་། མཛོན་པར་འདུ་བྱེད་པ་ལས་ལྷུང་བ་ལྷའི་མིག་དང་། ཟག་པ་ཟད་པ་ཤེས་^[85a1]པའི་
མཛོན་པར་ཤེས་པ་ས་གཤོ་བ་ལ་སོགས་པ་དང་། འཇིག་རྗེན་གྱི་ཐམས་ཅད་ཐམས་ཅད་ན་གནས་པའི་
ལྷུ་ལྷུང་ཏུ་དང་ཅིག་ཤོས་སྣོབ་པ་དང་། གཞན་གྱི་སེམས་འདོད་ཆགས་དང་བཅས་པ་ལ་སོགས་པ་
ཡོངས་སྲ་ཤེས་པ་དང་། རང་དང་གཞན་གྱི་ཚེ་^[85a2]རབས་སྲ་མ་ཏུ་མ་རྗེས་སྲ་བྱ་བ་དང་།
གཟུགས་ཐམས་ཅད་མཛོད་པ་དང་། ཉོན་མོངས་པ་དང་ཤེས་བྱའི་སྣོབ་པ་སྣོང་བར་བྱེད་པ་
རྣམས་གཙོན་²⁸ མ་ནས་ལེ་བ་ཉིད་ཏུ་རྟོགས་²⁹ པར་བྱའོ་ལྷེས་རྫོག་པ་མཛོན་པར་ཤེས་པ་བྱུག་པ་
འདོམས་པ་དང་།

教授六神通，谓：“一、神境通，能动大地等；二、天耳通，能闻一切世间界
大小音声；三、他心通，能知他心有贪等；四、宿住随念通，随念自他多生前世；

²⁸ 《ལེ་》《སྣོང་》གཙོན།

²⁹ 《ལེ་》《སྣོང་》གཞོགས།

五、现行所生天眼通，能见一切色；六、漏尽通，能断烦恼障、所知障。当知此等本自寂灭。”

༩༩ མཐོང་ལམ།

辛九、见道

चतुःसत्यसङ्गृहीतषोडशक्षणस्वभावं दर्शनमार्गं धर्मान्वयज्ञानक्षान्तिज्ञानात्मकं सर्वधर्मनिः-
स्वभावबोधेन मायाकार इव सर्वत्रानभिनिविष्टमूर्तिस्तत्प्रहातव्यवस्तुप्रतिपक्षत्वेन योगी विभावयतीति
देशना दर्शनमार्गाववादः।

མཐོང་བའི་ལམ་བརྟེན་པ་བཞིས་^[85a3]བརྟུན་པ་རྣམས་ཅིག་མ་བཅུ་ཏུ་གཤིས་པའི་རྩོད་ཚེས་
དང་རྩོད་ལུ་ཤེས་པའི་བརྟེན་པ་དང་། ཤེས་པའི་བརྟེན་པ་ལྟེན་པ། རྣམ་འབྱོར་པ་ཚོས་ཐམས་ཅད་རྩོ་
པའི་རྩོད་མེད་པར་རྟོགས་པས་རྩོ་མ་མཁན་བཞིན་ཏུ་ཐམས་ཅད་ལ་མཛོན་པར་ཞེན་པ་མེད་པའི་
ལུས་ཅན་དེས་སྤང་བར་བྱ་བའི་དཀོས་པའི་^[85a4]གཉེན་པོ་ཉིད་ཏུ་རྣམ་པར་རྟོགས་པར་བྱེད་དོ་
ཞེས་རྟོན་པ་མཐོང་བའི་ལམ་ལ་འདོམས་པ་དང་།

教授见道，谓：“见道，四谛所摄十六刹那自性，即法忍、法智、类忍、类智性，瑜伽行者，了知诸法无有自性，犹如幻师，于此一切，无有耽著，彼诸有情，能修应断正对治。”

༩༡༠ བསྐྱོན་ལམ།

辛十、修道

संस्कृतासंस्कृतयोरेकरूपत्वेन परस्परमशक्यव्यतिरेकप्रज्ञप्तिवद् यथोक्तदर्शनमार्गसंमुखीकृत-
वस्त्वव्यतिरेकालम्बनाद् दर्शनभावनयोरपृथग्भाव इति न लाक्षणिकं भावनामार्गव्यवस्थानम्, अथ च स
तत्प्रहातव्यवस्तुप्रतिपक्षत्वेन विभाव्यते प्रतीत्यसमुत्पादधर्मतयेति देशना भावनामार्गाववाद इत्येवं
बोधिचित्ततदाक्षित्पधर्मस्वभावप्रज्ञापारमितायां या प्रतिपत्तिरनुपलम्भाकारा,

འདུས་བྱས་དང་འདུས་མ་བྱས་དག་རྩོ་པོ་གཅིག་པ་ཉིད་ཀྱིས་ཕན་ཚུན་ཐ་དང་པར་
གདགས་པར་མི་རྒྱས་པ་བཞིན་ཏུ། རི་རྣམས་བཤད་པའི་མཐོང་བའི་ལམ་གྱིས་མཛོན་སུམ་ཏུ་བྱས་
པའི་^[85a5]དཀོས་པོ་ལས་ཐ་མི་དད་པ་ལ་དམིགས་པའི་ལྷིམ་མཐོང་བ་དང་བསྐྱོན་པ་དག་ཐ་དད་
ཏུ་ལྷུང་བ་མེད་པས་བསྐྱོན་པའི་ལམ་མཚན་ཉིད་པ་རྣམ་པར་བཞག་³⁰པ་ཞི་མེད་ཀྱི། འོན་ཀྱང་དེ་
ཞི་རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་པར་འཇུག་པའི་ཚོས་ཉིད་ཀྱིས་དེས་སྤང་བར་བྱ་བའི་དཀོས་པའི་གཉེན་པོ་
ཉིད་ཏུ་རྣམ་པར་རྟོགས་^[85a6]པར་བྱེད་དོ་ཞེས་བསྐྱོན་པའི་ལམ་ལ་འདོམས་པ་ལྟེ།

教授修道，谓：“有为无为自性一故，不能立为互异。如是所说见道所证事，并无异彼之所缘，见道修道，实无别异，故无真实修道安立。然由缘起法性故，

30 《释》 གཞག

能修彼应断正对治。”

༤༤ དོན་བསྟུ།

庚四、撮义

तस्या यदालम्बनं चत्वार्यसत्यानि, य आश्रयस्त्रीणि शरणानि, यो विशेषगमनहेतुरसक्तिः, योऽव्यावृत्तिगमनहेतुपरिश्रान्तिः, योऽनन्ययानगमनहेतुः प्रतिपत्संपरिग्रहः, योऽपरप्रत्यगामित्वहेतुः पञ्च चक्षुषिः, यः सर्वाकारज्ञतापरिपूरिहेतुः षडभिज्ञाः, यौ निष्ठाहेतू दर्शनभावनामार्गौ, तत्सर्वमववादप्रकरणे निर्दिष्टमेतावतैव सर्वोऽर्थः सम्पन्न इति दशविधोऽववादः।

དེ་ལྟར་ན་བྱུང་ཚུལ་གྱི་སེམས་དང་། དེས་འཕངས་པའི་ཚོས་གྱི་དོ་བོ་ནི་དེ་གྱི་ཤེས་རབ་གྱི་པ་རྟོག་ཏུ་ལྷན་པ་ལ་ལྷུང་པའི་རྣམ་པ་གང་ཡིན་པ་མི་དམིགས་པ་དང་། དེའི་དམིགས་པ་གང་ཡིན་པ་འཕམས་པའི་བདེན་པ་བཞི་^[85a7]དང་། རྟོན་གང་ཡིན་པ་ལྷུངས་གསུམ་དང་ལྷུང་པར་ཏུ་འགྲོ་བའི་རྒྱ་གང་ཡིན་པ་མ་ཆགས་པ་དང་། མི་རྟོག་པར་འགྲོ་བའི་རྒྱ་གང་ཡིན་པ་ཕོངས་སུ་མི་རུང་པ་དང་། ཐེག་པ་གཞན་གྱིས་མི་འགྲོ་བའི་རྒྱ་གང་ཡིན་པ་ལམ་ཕོངས་སུ་འཛིན་པ་དང་། གཞན་གྱིས་³¹དྲིང་མི་འཛོག་པར་འགྲོ་^[85b1]བ་ནི་དེ་གྱི་རྒྱ་གང་ཡིན་པ་ལྷན་ལྷ་དང་། རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་མཆེན་པ་ནི་དེ་ཕོངས་སུ་རྟོགས་པའི་རྒྱ་གང་ཡིན་པ་མ་དོན་པར་ཤེས་པ་རྒྱལ་དང་། མཐར་ཐུག་པའི་རྒྱ་གང་³²ཡིན་པ་མ་ཕོང་བ་དང་བསྐྱོན་པའི་ལམ་དག་ལྟེ། དེ་དག་ཐམས་ཅད་གདམས་རག་གི་རྣམས་སུ་བརྟན་ཏེ། འདི་ཅམ་^[85b2]ལོ་ནས་དོན་ཐམས་ཅད་ལྷན་སུམ་ཚོགས་པར་འཕྱུར་བས་གདམས་རག་གི་རྣམ་པ་བཟུངོ། །

如是于菩提心，及彼所引法体性般若波罗蜜多，修行之相为不可得；修行所缘为四圣谛；所依为三宝；殊胜因是不耽著；不退转因是不疲倦；不入余乘因是遍摄持；不依于他因是五眼；圆满一切相智因是六神通；究竟因是见道、修道。此诸一切于教授际宣说，唯依此等一切义利悉能圆满，故教授为十种。

ཆམ་དགེ་ལུན་དགོན་མཚོག་ལྷེ་སྟག་ཏུ་བཞད་པ།

己二、别说僧宝

分三：庚一、连接；庚二、本颂；庚三、释说

༤༥ མཚོགས་སྦྱར་བ།

庚一、连接

संघरत्नाधिकारे तत्सुबोधाय द्वौ अन्तरश्लोकौ इत्याह -
དགེ་ལུན་དགོན་མཚོག་གི་རྣམས་སུ་བདེ་ལྟག་ཏུ་རྟོགས་པར་བྱ་བའི་ལྷན་པར་རྣམས་གྱི་ཚོགས་སུ་བཅད་པ་གཉིས་པོ།

31 《བེ་》《སྦྱར་》གྱི།
32 《བེ་》《སྦྱར་》+དག

僧宝之际，为令易解，故说文间二颂。

༤༩ ཅུ་པ།

庚二、本颂

मृदुतीक्ष्णेन्द्रियै श्रद्धादृष्टिप्राप्तौ कुलङ्कुलौ। एकवीच्यन्तरोत्पद्य काराकाराकनिष्ठगाः ॥ २४ ॥

प्लुतास्त्रयो भवस्याग्रपरमो रूपरागहा। दृष्टधर्मशमः कायसाक्षी खङ्गश्च विंशतिः ॥ २५ ॥

དབང་པོ་རྒྱལ་དང་རྫོན་པོ་དག །དང་དང་མཚོང་ཚོབ་རིགས་ནས་རིགས། །[85b3]བར་ཆད་
གཅིག་པར་སྐྱེས་ནས་དང་། །ལྷེད་དང་ལྷེད་མིན་འོག་མིན་འགྲོ། །འཕམ་གསུམ་སྤིང་ཚེ་འཕམ་
ཕྱག་འགྲོ། །གུགས་ཀྱི་ཆགས་བཅོམ་མཚོང་བ་ཡི། །ཚོས་ལ་ཞི་ལུས་མངོན་སུམ་ལྷེད། །བསེ་རྒྱ་དང་
རྗེ་ཉི་ཤུའོ། །ཞེས་བྱ་བ་གསུངས་སོ། །

颂曰：“诸钝根利根，信见至家家，一间中生般，行无行究竟，三超往有顶，坏色贪现法，寂灭及身证，麟喻共二十。”

༤༩ བཞེ་པ།

庚三、释说

वक्ष्यमाणमार्गज्ञतासङ्गृहीतषोडशक्षणदर्शनमार्गम् आश्रित्य श्रद्धाधर्मानुसारिभेदेन प्रथमफलप्रतिपन्नको द्विविधः। ततः स्रोत आपन्नः। ततो देवमनुष्यकुलंकुलत्वेन स एवान्यो द्विविधः। ततो द्वितीयफलप्रतिपन्नको मृदुतीक्ष्णेन्द्रिय एवैकः श्रद्धादृष्टिप्राप्तः। ततः सकृदागामी। ततः स एकवीचिकोऽपरः।

འཆད་པར་འཇུག་[85b4]བའི་ལམ་ཤེས་པ་ཉིད་ཀྱིས་བརྒྱས་པ་མཚོང་བའི་ལམ་སྐྱད་ཅིག་
33 བཅུ་བྱུག་ལ་བརྟེན་ནས་དང་བ་དང་ཚོས་ཀྱི་རྗེས་སུ་འབྱང་བའི་ལྷེ་བྱག་གིས་འབྲས་བུ་དང་པོ་
ལ་ལྷུགས་པ་རྣམ་པ་གཉིས་སོ། །དེའི་འོག་ཏུ་རྒྱན་ཏུ་ལྷུགས་པ་ཡིན་ནོ། །དེའི་འོག་ཏུ་དེ་ཉིད་ལྷ་
དང་མིའི་རིགས་ནས་རིགས་སུ་[85b5]སྐྱེ་བ་ཉིད་ཀྱིས་གཞན་རྣམ་པ་གཉིས་ཡིན་ནོ། །དེའི་འོག་ཏུ་
དབང་པོ་རྒྱལ་པོ་དང་རྫོན་པོ་དང་བ་དང་མཚོང་བས་34 ཚོབ་པ་དག་འབྲས་བུ་གཉིས་པ་ལ་ལྷུགས་
པ་གཅིག་ཁོ་ན་ཡིན་ནོ། །དེའི་འོག་ཏུ་ལན་ཅིག་སྤིང་བ་ཡིན་ནོ། །དེའི་འོག་ཏུ་དེ་ཉིད་གཞན་
བར་ཆད་གཅིག་པ་ཡིན་ནོ། །[85b6]

依后述道智品所摄见道十六刹那，由随信行、随法行差别，初果有二向。其次预流。其次，生人家家、天家家余之二种。其次，钝根信解、利根见至，于第二果但作一向。其次，一来；其次，余之一间。

33 《ལེ་》《སྐྱར་》+མ།

34 《ལེ་》《སྐྱར་》བ་ལ།

ततं तृतीयफलप्रतिपन्नकः पूर्ववच्छद्वादृष्टिप्राप्तः।

དེའི་འོག་ཏུ་ལྷན་མ་བཞེན་ཏུ་དང་བ་དང་མཐོང་བས་ཐོབ་པ་འབྲས་བུ་གསུམ་པ་ལ་ལྷུགས་པ་
ཡིན་ནོ། །

其次，如前信解、见至第三果向。

ततः अनागामी अन्तराभवे उपपद्य, अभिसंस्कारे अनभिसंस्कारे च परिनिर्वायीति चतुर्धा।

དེའི་འོག་ཏུ་སྤྱིར་མི་འོང་བ་སྟེ། བར་མ་དོ་དང་། སྤྱིས་ནས་དང་། མངོན་བར་འདུ་བྱེད་པ་
དང་བཅས་པ་དང་། མངོན་བར་འདུ་བྱེད་པ་མེད་པར་ཡོངས་སུ་སྤྱོད་ན་ལས་འདེའ་བ་
³⁵ [85b7] ཞེས་བྱ་བ་རྣམ་པ་བཞེདོ། །

其次，不还之中般、生般、有行般、无行般四种。

ततं एवाकनिष्ठगः प्लुतार्धप्लुतसर्वस्थानच्युतत्वेनोर्ध्वावक्रान्तापरस्त्रिविधः।

དེའི་འོག་ཏུ་དེ་ཉིད་འོག་མི་ཉེ་མེད་ལྷན་མ་བཞེན་ཏུ་འབྲས་བུ་གསུམ་པ་ལ་ལྷུགས་པ་
བ་དང་། གནས་ཐམས་ཅད་ཏུ་³⁶འཕོ་བ་ཉིད་ཀྱིས་མོང་ཏུ་འཕོ་བ་གཞན་རྣམ་པ་གསུམ་མོ། །

其次，行色究竟天，由全超、半超、遍殁而上流之余三种。

ततः स एव भवाग्रस्तु रूपवीतरागो दृष्टधर्मशमः कायसाक्षीति अपरो द्विविधः।
ततोऽर्हत्त्वफलप्रतिपन्नकः। ततः प्रत्येकबुद्ध इति विंशतिः।

དེའི་འོག་ཏུ་དེ་ཉིད་སྤྱིར་པའི་ཚེ་མོའི་མཐར་ཐུག་པར་འགྲོ་བ་ནི་གསུམ་པ་^[86a1]ཀྱི་འདོད་
ཆགས་དང་བྲལ་བ་སྟེ། མཐོང་བའི་ཚོས་ལ་ཞི་བ་དང་ལྷན་ཀྱིས་³⁷ མངོན་སུམ་ཏུ་བྱེད་པ་གཞན་
རྣམ་པ་གཉིས་མོ། །དེའི་འོག་ཏུ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཉིད་ཀྱི་འབྲས་བུ་ལ་ལྷུགས་པ་ཡིན་ནོ། །དེའི་འོག་
ཏུ་རང་སངས་རྒྱས་ཉེ་ཉི་ལུངོ། །

其次，究竟往有顶者，离诸色贪，即现法寂灭、身证之余二种。其次，阿罗汉向；其次，独觉。共为二十。

ཅན་ དེ་བསྟོམས་པའི་འབྲས་བུ་དེས་འབྱེད་ཡན་ལག

戊三、四抉择分

分二：乙一、总显体性；乙二、广说差别法

³⁵ 《བེ་》《སྤྱར་》_ག།

³⁶ 《བེ་》《སྤྱར་》+འཚེ།

³⁷ 《བེ་》《སྤྱར་》ཀྱི།

ཆ། རོ་བོ་མདོར་བསྟན་པ།

己一、总显体性

分三：庚一、连接；庚二、本颂；庚三、释说

ཇ། མཚམས་སྦྱར་པ།

庚一、连接

लब्धाववादस्यैवमादिकर्मिकस्य निर्वेधाङ्गभवनमिति निर्वेधाङ्गमाह -

ལས་དང་ཐོ་བ་^[86a2] རྟེན་ལྗང་གདམས་ངག་ཐོབ་བ་ལ་རེས་བར་འབྱེད་བའི་ཡན་ལག་འབྱུང་

བས་རེས་བར་འབྱེད་བའི་ཡན་ལག་།

初业者，得如是教授，当生抉择分，故说抉择分。

ཇ། ཅ་པ།

庚二、本颂

आलम्बनत आकाराद्धेतुत्वात्सम्परिग्रहात्। चतुर्विकल्पसंयोगं यथास्वं भजतां सताम्॥ २६॥

श्रावकेभ्यः सखङ्गेभ्यो बोधिसत्त्वस्य तायिनः। मृदुमध्याधिमात्राणामूष्मादीनां विशिष्टता॥ २७॥

དམིགས་བ་དང་རྟེན་རྒྱུ་བ་དང་། །རྒྱ་དང་ཡོངས་སུ་འཛིན་བ་དང་།³⁸ །བྱང་ཚུབ་སེམས་

དཔའ་སྦྱོབ་བ་ཡི། །དྲོད་སོགས་བདག་ཉིད་ཅི་བཞིན་ཏུ། །རྒྱུ་རྟོག་བཞི་^[86a3] ཐོ་ལྗང་བསྐྱེན་

པ། །རྒྱུ་དང་འབྱེད་དང་ཆེན་པོ་རྒྱུ་སྦྱོར། །ཉན་ཐོས་བསེ་རུ་ལྟ་ཏུ་དང་། །བཅས་བ་དག་ལས་བྱུང་

བར་འབྲུགས། །ཞེས་བྱ་བ་གསུངས་ཏེ།

颂曰：“所缘及行相，因缘并摄持，菩萨救世者，如暖等体性，依具四分别，分下中上品，胜出诸声闻，及以诸麟喻。”

ཇ། རྟེན་ལ་པ།

庚三、释说

分四：辛一、大乘加行道具五殊胜；辛二、小乘加行道离五殊胜；辛三、显示菩萨种种观缘；辛四、新译

། ཐོ་བ་ཆེན་སྦྱོར་ལས་བྱུང་བར་ལྗང་ལྗང་པ།

辛一、大乘加行道具五殊胜

बोधिसत्त्वानां

श्रुतादिप्रकर्षप्राप्तमोक्षभागीयश्रद्धादिलक्षणकुशलमूलादूर्ध्व

चतुःसत्यप्रतिवेधानुकूलानि च चतुर्निर्वेधभागीयानि लौकिकभावनामयानि ऊष्मप्राप्त इति कुशलमूलम्, ततो मूर्धप्राप्तः, ततः क्षान्तिप्राप्तः, ततोऽग्रधर्म इति मृद्धादिक्रमेण उत्पादो

བྱང་ཚུབ་སེམས་དཔའ་རྒྱུ་སྦྱོར་གྱི་³⁹ ཐོ་བ་བ་ལ་སོགས་བ་རབ་གྱི་མཐར་ཕྱིན་བ་⁴⁰ ཐོབ་བ་བར་

38 《ཐོ་བ་》《སྦྱར་》ཡིས།

39 《ཐོ་བ་》《སྦྱར་》ཀྱིས།

40 《ཐོ་བ་》《སྦྱར་》ལས།

པའི་ཚེ་དང་མཐུན་པ་དང་པ་ལ་སོགས་^[86a4]པའི་མཚན་ཉིད་ཀྱི་དགེ་བའི་ཚེ་བའི་ལོག་ཏུ་བརྟེན་
 པ་བཞི་རྟོགས་པ་དང་རྗེས་སུ་མཐུན་⁴¹པ་ལེས་པར་འབྱེད་པའི་ཚེ་དང་མཐུན་⁴²པ་བཞི་པོ་འདྲིག་
 ཉེན་པའི་བསྐྱོན་པ་ལས་ལྷན་པ་དྲོ་བར་ལྷུང་པ་ཞེས་བྱ་བའི་དགེ་བའི་ཚེ་བ་དང་། དེའི་ལོག་ཏུ་
 ཚེ་མོར་ལྷུང་པ་དང་། དེའི་ལོག་ཏུ་བཟོད་པར་ལྷུང་པ་དང་། དེའི་^[86a5]ལོག་ཏུ་ཚོས་ཀྱི་མཚན་ཅེས་
 བྱ་བ་རྒྱུ་ཏུ་ལ་སོགས་པའི་རིམ་གྱིས་སྐྱེ་བས་སམ།

诸菩萨众，已得闻等究竟，于顺解脱分信等善根之后，当生世间修所成——
 随顺现证四谛之四顺抉择分，所谓暖善根，其次顶、忍、世第一法。或由初等次
 第而生，

ऽथवा बोधिसत्त्वसम्बद्धमृद्विन्द्रियादिपुद्गलभेदेन वक्ष्यमाणमृदुमध्याधिमात्रालम्बनविशिष्टव-
 स्त्वात्मकचतुःसत्यालम्बनधर्मदर्शनप्रतिपक्षत्वेनानभिनिवेशाद्याकारविशेषात् यानत्रयाधिगमहेतुत्ववि-
 शेषादुपायकौशलकल्याणमित्रलक्षणसम्परिग्रहाद्

ལྷན་ལྷུང་སེམས་དབང་དང་འབྲེལ་བའི་དབང་པོ་རྒྱལ་⁴³པོ་ལ་སོགས་པ་གང་ཟག་གི་གྱེ་
 བྱ་གིས་ལྷན་ཏུ་དང་འབྲེལ་དང་ཚེན་པོ་འཆད་པར་འལུང་བ་དམིགས་པའི་ལྷན་པར་གྱི་རོ་པོ་
 ཉིད་བརྟེན་པ་བཞི་ལྟེ་དཔོན་པོ་ལ་^[86a6]དམིགས་པ་དང་། ཚོས་སུ་སྐྱེ་⁴⁴བའི་གཉེན་པོ་ཉིད་ཀྱིས་
 མཐོན་པར་ཞེན་པ་མེད་པ་ལ་སོགས་པའི་རྣམ་པར་ལྷུགས་པ་དང་། ཐེག་པ་གསུམ་ཙམ་རྟོགས་
 པའི་རྒྱུ་ལོ་པོ་དང་།

或依菩萨所属钝等根性补特伽罗差别，而分下、中、上三品。下文当述缘四
 谛事之所缘差别；由法见对治住无耽著等之行相；体为能证三乘果之因；

दर्शनभावनामार्गाभ्यां प्रहातव्या ग्राह्यग्राहक चतुर्विकल्पाः वक्षमाणनयसम्बन्धेनोत्पन्नाः
 श्रावकादीनामूष्मादिभ्यो विशिष्टाः।

དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ཐབས་ལ་མཁས་པའི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་ཕོངས་སུ་འདྲིན་པ་དང་རྣམ་
 པ་དང་། མཐོང་བ་^[86a7]དང་བསྐྱོན་པས་ལྷན་པར་བྱ་བའི་གཟུང་བ་དང་འདྲིན་པའི་རྣམ་པར་
 རྟོག་པ་རྣམ་པ་བཞི་པོ་འཆད་པར་འལུང་བའི་རྒྱལ་དང་འབྲེལ་བར་འལུང་བ་⁴⁵མི་ཉན་མོས་ལ་
 སོགས་པའི་དྲོ་བ་ལ་སོགས་པ་ལས་ལྷན་པར་བྱ་བ་ལས་པས་པ་ཡིན་ནོ། །

具足善巧方便之善知识遍为摄持；见修所断所取能取四分别，下文当述之理

41 《ལེ་》《སྐར་》འལུག་
 42 《ལེ་》《སྐར་》འལུག་
 43 《ལེ་》《སྐར་》བརྟུག་
 44 《ལེ་》《སྐར་》བརྟུག་
 45 《ལེ་》《སྐར་》བསམ།

相属而生者，是胜声闻等暖等。

༩༩ ཉན་རང་གི་སྐྱོར་ལས་ཐུད་པར་ལྡན་ཐལ་ག།

辛二、小乘加行道离五殊胜

तेषामूष्मादिकुशलमूलं न्याये रूपणादिलक्षणवस्त्वात्मकचतुःसत्यालम्बनमात्मदर्शनप्रतिपक्षत्वे-
नानित्याद्याकारप्रतिपन्नं स्वयानाधिगमहेतुभूतं सम्परिग्रहरहितं, चतुर्विधो विकल्पोऽसंसृष्टो भवतीति
व्यवस्थापनात्।

དེ་དག་གི་དྲོ་བར་ལྷུར་བ་ལ་སོགས་པའི་དགེ་བའི་ཚ་བ་ནི། ལུགས་^[86b1]ལས་གཟུགས་སུ་
རུང་བ་ལ་སོགས་པའི་མཚན་ཉིད་ཀྱི་དངོས་པོའི་བདག་ཉིད་ཀྱི་བདེན་པ་བཞི་ལ་དམིགས་པ་
དང་། བདག་ཏུ་ལྷ་བའི་གཉེན་པོ་ཉིད་ཀྱིས་མི་རྟག་པ་ལ་སོགས་པའི་རྣམ་པར་ལུགས་པ་དང་།
རང་གི་ཐོག་པ་རྟོགས་པ་ཁོ་ནའི་ཚེད་ཏུ་དང་། ཡོངས་སུ་འཇིག་པ་དང་^[86b2]བྲལ་བ་དང་། རྣམ་
པར་རྟོག་པ་རྣམ་པ་བཞི་དང་མི་ལྡན་པར་འབྱུང་ངོ་ཞེས་འབྱུང་བའི་སྐྱེར་རོ། །

彼等暖等善根，宗云“缘变得色等相事之体性四谛；由我见对治，住无常等
行相；唯为证得自乘；远离摄持；无四分别相应而生”故。

༩༧ བྱང་སེམས་ཀྱི་དམིགས་ཚུལ་སྣ་ཚོགས་སུ་བསྟན་ག།

辛三、显示菩萨种种观缘方式

बोधिसत्त्वानां निर्वेधभागीयानि उपायकौशलबलेन क्वचित् हेतुना, क्वचित् फलेन, क्वचित्
स्वरूपतया, क्वचिद् धर्मताकारेण यथाभव्यतया चतुःसत्यवस्त्वालम्बनमिति वेदितव्यम्।
संक्षिप्तव्याख्यामात्रं वक्तुकामेन न प्रपञ्चितम्।

བྱང་ཚུལ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ཀྱི་ངེས་པར་འབྱེད་པའི་ཚ་དང་མཐུན་⁴⁶ པ་རྣམས་ནི།
ཐབས་མཁས་པའི་སྣོབས་ཀྱིས་ཁ་ཅིག་ཏུ་ནི་རྒྱུའི་སྣོན་ས། ཁ་ཅིག་ཏུ་ནི་འབྲས་ཏུ་འབྱེད་སྣོན་ས། ཁ་
ཅིག་ཏུ་ནི་^[86b3]རྩོ་པོ་ཉིད་ཀྱི་སྣོན་ས། ཁ་ཅིག་ཏུ་ནི་ཚོས་ཉིད་ཀྱི་རྣམ་པར་འབྱེད་སྣོན་ས། ཇི་ལྟར་ཕྱིན་པ་
བཞིན་བདེན་པ་བཞིའི་དངོས་པོ་ལ་དམིགས་པ་ཕྱིན་ལ། ལྷ་མ་བཞིན་ཏུ་རྣམ་པ་གཞན་གྱིས་ཀྱང་
བདེན་པ་བཞི་ལ་ཀྱང་ཏུ་དམིགས་སོ་ཞེས་བྱ་བར་ཤེས་པར་བྱའོ། །

诸菩萨之顺抉择分，由善巧方便力故，或由因门，或由果门，或由体性门，
或由法性行相门，尽其所能缘于四谛事。当知亦以如前余之行相，遍缘四谛。

༩༧ ཚེད་པ་སྟོང་ག།

辛四、断净

यत इदमेव व्यवस्थापनं ह्यतोऽन्ययानमाश्रित्य कुत्रापि दूषणं नाभिधातव्यम्।

⁴⁶ 《ལེ་》《སྐྱེར་》འཐུན།

མདོར་བཅུས་ཏེ་རྣམ་པར་བཀོལ་བ་^[86b4]ཅམ་ཏུ་བརྗོད་པར་འདོད་པས་མ་སྐྱོས་སོ། །གང་གི་ཕྱིར་འདི་ནི་རྣམ་པར་གཞག་པ་གཞན་ཁོ་ན་ཡིན་ཏེ། དེའི་ཕྱིར་ཐེག་པ་གཞན་ལ་བརྟེན་ནས་ནི་གང་ཏུ་ཡང་སྲུན་འབྲིན་པ་བརྗོད་པར་མི་བྱའོ། །

仅欲略释，故不广说。何以故？此唯余之安立，是故任于何处，莫依余乘而申破斥。

ཆ། བྱད་བར་ལྷེད་ཆོས་རྒྱས་བར་བཤད་པ།

己二、广说差别法

分三：庚一、广说所缘、行相、因三差别；庚二、广说相应分别差别；庚三、广说善知识摄持差别

༧། དམིགས་རྣམ་རྒྱ་གསལ་གྱི་བྱད་བར་རྒྱས་བར་བཤད་པ།

庚一、广说所缘、行相、因三差别

分三：辛一、总连接；辛二、别说分类；辛三、新译

༨། སྤྱི་ཤི་མཚམས་སྦྱར་བ།

辛一、总连接

आलम्बनाकारयोः का विशेषता इत्यत आलम्बनाकारौ सप्तमिः अन्तरश्लोकैराह -

དམིགས་པ་དང་རྣམ་པའི་བྱད་པར་རྗེ་ལྟ་ཏུ་ཡིན་ཞེ་ན། དེའི་ཕྱིར་དམིགས་པ་དང་རྣམ་པ་^[86b5]དག་བར་སྐབས་ཀྱི་ཆོགས་སུ་བཅད་པ་བཏུན་གྱིས་བཤད་དེ།

问：云何所缘、行相差别？答：故以文间七颂宣说所缘、行相。

༩། སོ་སོའི་དབྱེ་བ་བཤད་པ།

辛二、别说分类

分四：壬一、暖位；壬二、顶位；壬三、忍位；壬四、世第一法

༩། རྗོད།

壬一、暖位

分三：癸一、本颂；癸二、释说；癸三、摄义

༩། ཅུ་བ།

癸一、本颂

आलम्बनमनित्यादि सत्याधारं तदाकृतिः। निषेधोऽभिनिवेशादेर्हेतुर्यानत्रयाप्तये॥ २८॥

रूपाद्यायव्ययौ विष्ठास्थिती प्रज्ञप्त्यवाच्यते।

དམིགས་པ་མི་རྟག་ལ་སོགས་པ། །བདེན་པའི་རྟེན་ཅན་དེ་ཡི་ནི། །རྣམ་པ་མངོན་ཞེན་ལ་སོགས་འགོག ། ཐེག་པ་གསུམ་ཅམ་འཛོལ་⁴⁷པའི་རྒྱ། །གཟུགས་སོགས་འདྲ་འགོད་གནས་བྲལ་དང་། །གནས་དང་^[86b6]བཏུགས་དང་བརྗོད་ཏུ་མེད། །ཅེས་བྱའོ། །

颂曰：“所缘无常等，是四谛等相，行相破著等，是得三乘因。色等离聚散，

⁴⁷ 《ལེ་》《སྦྱར་》 ཐོག

住假立无说。”

ཐམས་ཅད་ལ་གྲོ་བཤེན་པ།

癸二、释说

तत्र मृदुन अनित्यादिषोडशाकारं दुःखादिचतुःसत्याधारमालम्बनम्।
दुःखादिसत्याभिनिवेशालम्बनादीनां निषेधः तदाकृतिः। यानत्रयाधिगमप्राप्तये हेतुभावः
सर्वेषामेवोष्मादीनां वेदितव्यः।

དེ་ལ་རྒྱུད་ཀྱི་དམིགས་པ་ནི་རྒྱལ་བཟུལ་ལ་སོགས་པའི་བདེན་པ་བཞི་པོ་ལ་རྟེན་⁴⁸ པ་མི་
རྟག་པ་ལ་སོགས་པའི་རྣམ་པ་བརྒྱུག་ཡིན་ཀོ། །དེའི་རྣམ་པ་ནི་རྒྱལ་བཟུལ་ལ་སོགས་པའི་བདེན་
པ་ལ་མངོན་པར་ཞེན་པ་དང་དམིགས་པ་ལ་སོགས་^[86b7]པ་འགོག་པ་ཡིན་ཀོ། །དྲོ་བ་ལ་སོགས་པ་
ཐམས་ཅད་ཀྱང་ཐོག་པ་གསུམ་ཅད་རྟོགས་པ་འཇོག་པའི་རྒྱུ་ལྡན་པོ་ཡིན་པར་ཁོང་ཀྱང་ལྟ་
བྱའོ། །

暖位下品，所缘者，谓依苦等四谛无常等十六行相，。行相者，谓于苦等谛破除耽著及有可得等。因者，当知暖等一切皆是能得三乘证悟之因。

अधिमुक्तिना तत्त्वमनस्कारेण च यथासंख्यं रूपादीनां प्रतिपत्तेः निषेधस्य चानुपलम्भनं न
समनुदर्शनमिति मध्यस्यालम्बनम्।सर्वनामधेयाभावेन प्रबन्धविसदृशप्रबन्धसदृशप्रवृत्तिलक्षणयोरभाव
इत्याकृतिः।

འབྲིང་གི་དམིགས་པ་ནི་མོས་པ་དང་དེ་ལོ་ན་ཉིད་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་དག་གིས་གྲངས་བཞིན་ཏུ་
གཞུགས་ལ་སོགས་པ་བརྒྱབ་པ་དང་། དགག་^[87a1]པ་དག་མི་དམིགས་ཤིང་མ་མཐོང་བ་ཞེས་བྱ་བ་
ཡིན་ཀོ། །རྣམ་པ་ནི་མིང་ཐམས་ཅད་མེད་པ་ཉིད་ཀྱིས་རྒྱུ་མི་འདྲ་བ་དང་རྒྱུ་⁴⁹འདྲ་བར་འབྱུག་
པའི་མཚན་ཉིད་དག་མེད་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ཀོ། །

暖位中品，所缘者，谓依胜解、真如作意，色等若成若坏，如其数量，不得
不见，。行相者，谓名皆无有故，异流转及同流转相皆无有。

रूपमारभ्य यावद्बुद्ध इति सर्वधर्मसाङ्केतिको व्यावहारिकधर्म इत्यधिमात्रस्यालम्बनम्।
कुशलादिधर्मता न केनचिद् वचनीया इत्याकृतिः।

ཆེན་པོའི་དམིགས་པ་ནི་གཞུགས་ནས་སངས་རྒྱས་ཞེས་བྱ་བའི་བར་^[87a2]ཆོས་ཐམས་
ཅད་བརྒྱབ་བྱུགས་⁵⁰ པའི་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཡིན་ཀོ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ཀོ། །རྣམ་པ་ནི་དགོ་བ་ལ་

⁴⁸ 《ལེ་》《སྤྲུང་》བརྟེན།

⁴⁹ 《སྤྲུང་》_འད་བ་དང་རྒྱུ་།

⁵⁰ 《ལེ་》བརྟེན།

སོགས་པ་ཉིད་ཀྱི་ཚོས་གང་ཏུ་ཡང་བརྗོད་ཏུ་མེད་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ཏེ།

暖位上品，所缘者，谓色乃至佛之诸法，皆名言假立法。行相者，谓善等法，任于何中，亦不可说

ཐཱ་ནོན་པ་སྐྱུ་ག།

癸三、摄义

इत्यालम्बनाकारवन्निर्विकल्पज्ञानाग्नेः पूर्वरूपत्वादूष्मगतं त्रिविधम्।

དེ་ལྟར་ན་རྣམ་པར་མི་རྟོག་པའི་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་མེད་པའི་ལྷན་ལྷན་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རྒྱ་བར་ལྷུང་བ་

དམིགས་པ་དང་རྣམ་པ་^[87a3]དང་ལྷན་པ་རྣམ་པ་གསུམ་མོ། །

如是，以是无分别智火之前兆，故为暖，有三品，皆具所缘、行相。

ཏྲ་ཙེ་མོ།

壬二、顶位

分三：癸一、本颂；癸二、释说；癸三、摄义

ཐཱ་ནོན་པ།

癸一、本颂

रूपादावस्थितिस्तेषां तद्भावेनास्वभावता ॥ २९ ॥ तयोर्मिथः स्वभावत्वं तदनित्याद्यसंस्थितिः ।

तासां तद्भावशून्यत्वं मिथः स्वाभाव्यमेतयोः ॥ ३० ॥ अनुद्ग्रहो यो धर्माणां तन्निमित्तासमीक्षणम् ।

परीक्षणञ्च प्रज्ञायाः सर्वस्यानुपलम्भतः ॥ ३१ ॥

གཟུགས་སོགས་མི་གནས་དེ་དག་ནི། །དེ་ཡི་རྩོ་བོར་རང་བཞིན་མེད། །དེ་དག་གཅིག་གི་རང་བཞིན་གཅིག། །དེ་མི་རྟོག་སོགས་པར་མི་གནས། །དེ་རྣམས་དེ་ཡི་རྩོ་བོས་རྟོང་། །དེ་དག་གཅིག་གི་རང་བཞིན་གཅིག། །ཚོས་རྣམས་མི་འརྟེན་^[87a4]གང་ཡིན་དང་། །དེ་དག་མཚན་མར་མི་མཐོང་ཕྱིར། །ཤེས་རབ་ཀྱིས་ནི་ཡོངས་རྟོག་པ། །ཐམས་ཅད་དམིགས་སུ་མེད་པར་རོ། །ཞེས་བྱ་བ་ཡ།

颂曰：“色等不安住，其体无自性，彼等自性一，不住无常等，彼等彼性空，彼等自性一，不执著诸法，不见彼相故，智慧所观察，一切无所得。”

ཐཱ་ལྷོལ་ག།

癸二、释说

इति। अत्र स्वभावशून्यतया रूपादीनां रूपादिस्वभावेनापगतस्वभावता, ततः रूपाद्यस्थानमिति मृदुन आलम्बनम्। परमार्थेन रूपादिसर्वधर्मशून्यतयोः परस्परमेकं रूपमिति शून्यतायाम-नित्यत्वादीनामभावेन रूपादौ न नित्यानित्यादिभिः स्थानमित्याकारः।

ཚུར་ཏུ་འདི་དམིགས་པ་ནི་གཟུགས་ལ་སོགས་པ་ནི་གཟུགས་ལ་སོགས་པ་རང་གི་རྩོ་བོ་དང་བྲལ་བའི་རྩོ་བོ་ཉིད་ཡིན་པས། །རང་གི་^[87a5]རྩོ་བོ་རྟོང་བ་ཉིད་ཀྱིས་གཟུགས་ལ་སོགས་པ་ལ་མི་

གནས་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ནོ། །རྣམ་པ་ནི་དོན་དམ་པར་གཞུགས་ལ་སོགས་པ་འི་ཚོས་ཐམས་ཅད་
 ཅད་། ལྷོང་པ་ཉིད་དག་པར་རྣམ་པ་རྣམ་པ་འི་གཅིག་ཡིན་པས་ལྷོང་པ་ཉིད་ལ་མི་རྟག་པ་ལ་སོགས་པ་
 མེད་པ་ཉིད་ཀྱིས་གཞུགས་ལ་སོགས་^[87a6]པ་དེ་དག་ལ་རྟག་པ་དང་མི་རྟག་པ་ལ་སོགས་པ་ཉིད་ཏུ་
 མི་གནས་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ནོ། །

顶位下品，所缘者，谓色等远离色等自性，即是体性，故由自性空故，不住色等。行相者，谓胜义中，色等诸法，与其空性，彼等自性互为是一，。空性之中无有无常等故，不住色等若常若无常等。

धर्मधातुरूपतयानित्यादिशून्यतानां स्वनिःस्वभावत्वादनित्यादिशून्यतानां परस्परमैकात्म्यमिति मध्यस्यालम्बनम्। यं स्वभावप्रतिषेधेनास्वीकारो रूपादीनां स आकार इति।

འབྱོར་གི་དམིགས་པ་ནི་ཚོས་ཀྱི་དབྱེར་ས་ཀྱི་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་མི་རྟག་པ་ལ་སོགས་པ་དང་ལྷོང་
 པ་ཉིད་རྣམས་ནི་རང་གི་ངོ་བོ་ཉིད་⁵¹མེད་པ་ཡིན་པས། མི་རྟག་པ་ཉིད་ལ་སོགས་པ་དང་ལྷོང་པ་
 ཉིད་དག་^[87a7]པར་རྣམ་པ་རྣམ་པ་འི་གཅིག་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ནོ། །རྣམ་པ་ནི་དོན་དམ་པར་
 པས་གཞུགས་ལ་སོགས་པ་ལ་རང་གི་རྟེན་པ་ཞེས་བྱ་བ་གང་ཡིན་པ་དེ་ཡིན་ནོ། །

顶位中品，所缘者，谓由法界体性故，无常等及空性等，皆无自性，故无常等与彼空性，自性互为是一。行相者，谓遮体性故，于色等不执我所。

स्वभावाभावतयैव नीलादिनिमित्तादर्शनं रूपादीनामिति अधिमात्रस्यालम्बनम्। सम्यग्धर्मप्रविचयत्वेन प्रज्ञायाः सर्ववस्तुनोऽनुपलम्भतया निरूपणमित्याकारः।

ཆེན་པོའི་དམིགས་པ་ནི་ངོ་བོ་ཉིད་མེད་པ་ཉིད་ཀྱིས་གཞུགས་ལ་སོགས་པ་དེ་དག་ལ་རྣམ་པ་
 ལ་སོགས་པ་འི་མཚན་^[87b1]མར་མི་མཐོང་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ནོ། །རྣམ་པ་ནི་ཤེས་རབ་ཀྱིས་ལང་
 དག་པར་ཚོས་རབ་ཏུ་རྣམ་པར་འབྱེད་པས་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་མི་དམིགས་པར་དེས་པར་རྟོག་
 པ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ནོ། །

顶位上品，所缘者，谓无自性故，不见色等青色等相。行相者，谓以智慧如实观察，故了诸法无有所得。

ཐམ་དོན་བསྟུ་བ།
 癸三、摄义

इत्यालम्बनाकारवच्चलकुशलमूलमूर्धत्वान्मूर्धगतं त्रिविधम्।
 དེ་རྣམ་པ་ནི་དག་པའི་རྩ་བ་གཡོ་བའི་རྩེ་མོ་ཡིན་པའི་ལྷིང་རྩེ་མོར་ལྷུང་པ་དམིགས་པ་དང་
 རྣམ་པ་དང་^[87b2]རྣམ་པ་རྣམ་པ་གསུམ་མོ། །

⁵¹ 《ལེ་》《སྣང་》_ཉིད།

如是即善根摇动之顶，故为顶，有三品，皆具所缘、行相。

ཏཱ་བཞེད་པ།

壬三、忍位

分三：癸一、本颂；癸二、释说；癸三、摄义

ཐ། ཅ་པ།

癸一、本颂

रूपादेरस्वभावत्वं तदभावस्वभावता। तदजातिरनिर्याणं शुद्धिस्तदनिमित्तता ॥ ३२ ॥

तन्निमित्तानधिष्ठानानधिमुक्तिरसंज्ञतां।

གཟུགས་སོགས་རྩོམ་ཉིད་མེད་ཉིད། །དེ་མེད་པ་ཉིད་རྩོམ་ཉིད། །དེ་དག་སྐྱེ་མེད་རེས་
འབྱུང་མེད། །དག་དང་དེ་དག་⁵²མཚན་མ་མེད། །དེ་ཡི་མཚན་མར་མི་རྟེན་⁵³པས། །མོས་མིན་འདྲ་
ཤེས་མེད་པ་ཡིན། །ཅེས་བྱ་བ་ལ།

颂曰：“色等无自性，彼无即为性，无生无出离，清净及无相，由不依彼相，非胜解无想。”

ཐཱ་ལྷོལ་པ།

癸二、释说

इति। अत्र शून्यता रूपलक्ष्यलक्षणयोरेकत्वेनास्वभावो रूपादीनामिति मृदुन आलम्बनम्।
आलम्बकजनं प्रति अभावस्वभावता रूपादीनामित्याकारः।

ཚུང་འཇུག་པ་ཉིད་མེད་གསུངས་པ་ཉིད་མཚན་ཉིད་དང་། །རྩོམ་ཉིད་ཀྱི་མཚན་ཉིད་དག་
ཚུང་པ་ཉིད་ཀྱི་ལུས་ལ་ཉིད་ཀྱིས་གཟུགས་ལ་སོགས་པའི་⁵⁴ རྩོམ་ཉིད་མེད་པ་ཉིད་ཅེས་བྱ་བ་
ཡིན་ནོ། །རྩོམ་པ་ཉིད་ཀྱི་སྐྱེ་བོ་དམིགས་པ་ཅན་གྱི་རྩོམ་གཟུགས་ལ་སོགས་པ་དངོས་པོ་མེད་པ་ཉིད་
⁵⁵རྩོམ་ཉིད་དོ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ནོ། །^[87b4]

忍位下品，所缘者，谓相之自性及自性之相，于空性中是一，故色等无有自性”。行相者，谓于有所得之士夫前，色等无实，即为自性”。

प्रकृत्यस्वभावत्वेन रूपादीनामनुत्पादानिरोधाविति(मध्यस्य) आलम्बनम्। सर्वधर्मस्वरूपावबोधेन
कायादीनां सर्वाकारविशुद्धिरित्याकारः।

འབྱེད་ལོ་དམིགས་པ་ཉིད་རང་བཞིན་གྱིས་མ་སྐྱེས་པ་ཉིད་གྱིས་གཟུགས་ལ་སོགས་པ་ལ་སྐྱེ་བ་

⁵² 《ལེ་》《སྐྱར་》དང་།

⁵³ 《ལེ་》《སྐྱར་》བརྟེན།

⁵⁴ 《ལེ་》《སྐྱར་》པ།

⁵⁵ 《ལེ་》《སྐྱར་》_ཉིད།

ཡང་མེད་ལྷུང་རྩལ་ལས་འདས་པ་ཡང་མེད་ཅེས་བྱ་བ་ཡིན་ནོ། །རྣམ་པ་ནི་ཚོས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རང་
གི་རོ་བོ་རྟོགས་པ་ཁོ་ནས་ལྷན་ལ་སོགས་པ་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་ཏུ་རྣམ་པར་དག་པ་ཞེས་བྱ་
[87b5]བ་ཡིན་ནོ། །

忍位中品，所缘者，谓自性无生故，色等无生亦无涅槃。行相者，谓唯通达诸法自性，能清净身等一切相”。

स्वसामान्यलक्षणानुपपत्त्या सर्वधर्माणामनिमित्तत्वमिति अधिमात्रस्यालम्बनम्। प्रकृत्यैव
रूपादिनिमित्तानामाश्रयरहितत्वेनाधिभोक्षमनस्कारानधिभोक्षतत्त्वमनस्कारापरिज्ञानमिति आकारः।

ཆེན་པོའི་དམིགས་པ་ནི་རང་དང་སྤྱིའི་མཚན་ཉིད་མི་འབྲེད་པས་ཚོས་ཐམས་ཅད་མཚན་
མ་མེད་པ་ཉིད་དོ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ནོ། །རྣམ་པ་ནི་རང་བཞིན་ཁོ་ནས་གཟུགས་ལ་སོགས་པའི་
མཚན་མ་རྣམས་ཀྱི་རྟེན་དང་བྲལ་བ་ཉིད་ཀྱིས་ཚོས་པ་ཡིད་ལ་བྱེད་པས་མི་ཚོས་[87b6]ཤིང་དེ་ཁོ་ན་
ཉིད་ཡིད་ལ་བྱེད་པས་ཡོངས་སུ་ཤེས་པ་མེད་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ཏེ།

忍位上品，所缘者，谓自相共相不成，故诸法无相。行相者，谓由自性，，不依色等诸相，故胜解作意非胜解，真如作意全无想。”

ཐམ་དོན་བསྟུ་བ།

癸三、摄义

इत्यालम्बनाकारवदपायाभावेनाधिमात्रधर्मक्षमणात् क्षान्तिगतं त्रिविधम्।
དེ་ལྟར་ན་རང་འགྲོ་མེད་པས་ཚོས་ཆེན་པོ་ལ་བཟོད་པའི་ཕྱིར་བཟོད་པར་ལྷུང་བ་དམིགས་
པ་དང་རྣམ་པ་དང་ལྷན་པ་རྣམས་པ་གསུམ་མོ། །

如是不堕恶趣，堪忍大法，故为忍，有三品，皆具所缘、行相。

ཏུ་ཚོས་མཚོག་

壬四、世第一法

分三：癸一、本颂；癸二、释说；癸三、摄义

ཐམ་ཅ་བ།

癸一、本颂

समाधिस्तस्य कारित्रं व्याकृतिर्मननाक्षयः ॥ ३३ ॥ मिथस्त्रिकस्य स्वाभाव्यं समाधेरविकल्पना।
इति निर्वेधभागीयं मृदुमध्याधिमात्रतः ॥ ३४ ॥

ཉིང་འཇིན་དེ་ཡི་བྱེད་པ་ཉིད། །ལྷང་རྟོན་པ་དང་རྣོ་མ་པ་[87b7]ཟད། །གསུམ་པོ་པན་རྩུན་རོ་
བོ་གཅིག ། ཉིང་འཇིན་རྣམ་པར་མི་རྟོག་པ། །དེ་ལྟར་དེས་འབྱེད་ཆ་མཐུན་⁵⁶ནི། །རྩུང་དང་འབྲིང་
དང་ཆེན་པོ་ཡིན། །ཞེས་བྱ་བ་ལ་

⁵⁶ 《ཐེ་》《སྤྱང་》འཐུག།

颂曰：“正定定作用，授记尽执著，三互为一性，正定无分别，是顺决择分，下中上三品。”

ཐད་ལྟེན་གསུང་།

癸二、释说

इति। अत्र सर्वधर्माणामनुत्पादस्य वीरंगमादीनाञ्च समाधिर्भावनीय इति मृदुन आलम्बनम्। स्वप्रणिधानपुण्यज्ञानधर्मधातुबलेनानाभोगात्सर्वलोकधातुषु यथाभव्यतया समाधेर्व्यापारः प्रवर्तत इत्याकारः।

ཐུང་ཏུ་འཇིགས་པ་ནི་ཚེས་ཐམས་ཅད་སྐྱེ་བ་མེད་པ་དང་དབང་བར་འགྲོ་བ་ལ་སོགས་པ་འདི་ཉིང་རེ་འཇིག་པ་སྐྱོན་ [88a1] བར་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ནོ། །རྣམ་པ་ནི་རང་གི་སྒྲིན་ལམ་དང་བསོད་ནམས་དང་ཕྱེ་ཤེས་དང་ཚོས་ཀྱི་དབྱེར་ས་ཀྱི་སྒྲོབ་ས་ཀྱིས་རྒྱན་གྱིས་བྱུང་བར་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ཐམས་ཅད་ཏུ་སྐྱེ་བ་རྒྱ་བ་བཞིན་ཏུ་ཉིང་རེ་འཇིག་གྱི་བྱེད་པ་འཇུག་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ [88a2] རོ། །

世第一法下品，所缘者，谓应修诸法无生及健行等三摩地。行相者，谓由自之愿力、福德、智慧，及法界力故，于一切世间界，随其善缘，任运而转，即三摩地作用。

धर्मतैषा सम्यक्प्रतिपन्नसमाधेर्योगिनो बुद्धैर्व्याकरणं क्रियत इति मध्यस्यालम्बनम्। सर्वविकल्पानुपपत्त्या विदितसमाधिस्वरूपस्य बोधिसत्त्वस्याहं समाहितं इत्यादिज्ञानं न सम्भवतीत्याकारः।

འབྱེད་གི་དམིགས་པ་ནི་ཡང་དག་པར་ཞུགས་པ་འདི་ཉིང་རེ་འཇིག་དང་རྣན་པ་འདི་རྣམ་པ་འདྲོར་བ་ལ་སངས་རྒྱས་རྣམས་ལྷུང་སྒྲིན་པར་མཛད་པ་འདི་ནི་ཚེས་ཉིད་དོ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ནོ། །རྣམ་པ་ནི་རྣམ་པར་རྟོག་པ་ཐམས་ཅད་མི་འཐད་པས་བྱང་ཐུབ་སེམས་དབང་ཉིང་རེ་འཇིག་གྱི་རང་གི་ [88a3] རོ་མོ་རྟོགས་པ་ལ་བདག་ནི་མཉམ་པར་བཞག་པ་ལོ་སྒྲམ་པ་ལ་སོགས་པ་འདི་ཤེས་པ་མི་འཇུང་བ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ནོ། །

世第一法中品，所缘者，谓正趣入三摩地之瑜伽行者，为佛授记，此即法性。行相者，谓不应起分别心故，菩萨通达三摩地自性，不起念想：“我已入三摩地。”

धर्मतया समाधिबोधिसत्त्वप्रज्ञापारमितार्थत्रयस्य परस्परमेकं रूपमित्यधिमात्रस्यालम्बनम्। सर्वधर्माविद्यमानत्वेन समाधेरविकल्पनं परमोपाय इत्याकारः।

ཚེན་འདི་དམིགས་པ་ནི་ཚེས་ཉིད་ཀྱིས་ ⁵⁷ ཉིང་རེ་འཇིག་དང་བྱང་ཐུབ་སེམས་དབང་དང་

57 《ལེ་》《སྐར་》གྱི།

ཤེས་རབ་ཀྱི་ལ་རོལ་ཏུ་སྤྱིན་པ་དང་དོན་གསུམ་པན་ཚུན་ངོ་བོ་གཅིག་པའོ་ཞེས་བྱ་^[88a4]བ་ཡིན་
ན། །རྣམ་པ་ནི་ཚོས་ཐམས་ཅད་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ་ཉིད་ཀྱིས་ཉིང་ལེ་འཛིན་ཏུ་རྣམ་པར་མི་རྟོག་པ་
ནི་ཐབས་དམ་པའོ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ཏེ།

世第一法上品，所缘者，谓由法性故，三摩地、菩萨、般若波罗蜜多，三者自性，互为是一。行相者，谓一切法非有，故无分别三摩地者，是最胜方便。

ཐམ་དོན་བསྟུ་བ།

癸三、摄义

इत्यालम्बनाकारवल्लौकिकसर्वधर्माग्रत्वादग्रधर्माख्यं त्रिविधम्।

དེ་ལྟར་ན་འཛིན་རྟེན་པའི་ཚོས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་མཚོག་ཡིན་པའི་སྤྱིར་ཚོས་ཀྱི་མཚོག་ཅེས་བྱ་
བ་དམིགས་པ་དང་རྣམ་པ་དང་ལྡན་པ་རྣམ་པ་^[88a5]གསུམ་མོ། །

如是一切世间法中，最为殊胜，，故为世第一法，有三品，皆具所缘、行相。

ཉམ་ཚུན་བ་སྟུ་བ།

辛三、断诤

分二：壬一、诤；壬二、答

ཉམ་ཚུན་བ་

壬一、诤

आलम्बनमनित्यादि सत्याधारमतिरिच्य आलम्बनविशिष्टाकारयोः धर्मधर्म्यभिधाने सत्यपि
आलम्बनविशिष्टाकारयोः धर्माभिधानेन सर्वत्र उच्यमाने ऋते विशिष्टान्तरपरिहारापरिहारौ नानयोः
कश्चित् प्रतिविशेष इति न्यायात्।

དམིགས་པ་མི་རྟོག་ལ་སོགས་པ། །བདེན་པའི་རྟེན་ཅན། ཞེས་བྱ་བ་མ་གཏོགས་པར།
དམིགས་པ་དང་རྣམ་པ་བྱུང་བར་ཅན་གྱི་ཚོས་ཅན་དང་ཚོས་བརྗོད་པས་བརྗོད་པར་བྱ་བ་ཡིན་
ཡང་དམིགས་པ་དང་རྣམ་པ་བྱུང་བར་ཅན་གྱི་ཚོས་བརྗོད་པས་⁵⁸ཐམས་ཅད་ཏུ་བརྗོད་^[88a6]པ་ནི།

除所云“所缘无常等，是四谛等相”，虽应以论说所缘、行相差别之有法与法，而作宣说，然于一切，唯以论说所缘、行相差别之法，而为宣说。

ཉམ་ལན་བ།

壬二、答

अथवा कारिकाच्छन्दानुरोधेन भिन्नाभिधानेऽपि अभिनिवेशादिनिषेधयुक्तयोः तत्त्वतः
विधानप्रतिषेधरहितत्वाद् दुःखादिसत्यान्तर्गतमेवालम्बनमाकारश्च क्रियेते। तथैवापरत्रापि बोद्धव्यम्।

བྱུང་བར་གཞན་སྤོང་བ་དང་མི་སྤོང་བ་མ་གཏོགས་པར་འདི་དག་ལ་དོན་གྱི་བྱུང་བར་ནི་

⁵⁸ 《量论》 卷三

འགའ་ཡང་མེད་དེ་ཞེས་ལྷན་ལས་འབྲུང་བའི་སྒྲིབ་རྟོ། །རྣམ་པ་གཅིག་ཏུ་ན་མེད་མེད་ལྷན་པ་
བཞེད་བའི་རོར་མ་དང་བར་བརྗོད་ཀྱང་། མངོན་པར་ཞེན་པ་ལ་སྐྱབས་པ་བཀག་པ་དང་

[88a7] ལྷན་པ་དག་དེ་མོ་ནར་སྒྲུབ་པ་དང་དགག་པ་དང་བྲལ་བར་འབྲུང་བའི་སྒྲིབ་ལྷན་བཞེད་པ་
སྐྱབས་པ་འཛིན་པར་གཏོགས་⁵⁹པ་མོ་ན་དམིགས་པ་དང་རྣམ་པར་བྱ་བ་མེན་ཏེ་འོག་མ་དག་ལ་
ཡང་དེ་བཞིན་ཏུ་ཤེས་པར་བྱའོ། །

宗云“除断不断余之差别，彼等义无有别”故。另者，造偈颂时，虽别异而说，然“破著等”，真实义上，即离遮立，故唯摄为苦等谛之所缘行相。后等亦应如是了知。

༤༩ མཚུངས་ལྷན་རྟོག་བའི་བྱད་བར་རྒྱས་བར་བཤད་པ།

庚二、广说相应分别差别

分四：辛一、连接；辛二、略示；辛三、广说；辛四、摄义

༩། མཚམས་སྒྲུབ།

辛一、连接

चतुर्विकल्पसंयोगस्य स्फुटार्थावबोधाय द्वौ अन्तरश्लोकौ आह-

རྣམ་པར་རྟོག་པ་བཞི་དང་ལྷན་པ་ཡང་དོན་གསལ་བར་བྱ་བའི་སྒྲིབ་པར་[88b1]རྣམས་ཀྱི་
མེད་གས་སུ་བཅད་པ།

复为显明四种分别相应之义，文间颂曰：

༩༩ མདོར་བསྟན།

辛二、略示

分二：壬一、略示所取分别；壬二、略示能取分别

༩། བཟུང་རྟོག་མདོན་བསྟན་པ།

壬一、略示所取分别

分二：癸一、本颂；癸二、释说

ཐ། ཅ་བ།

癸一、本颂

द्वैविध्यं ग्राह्यकल्पस्य वस्तुतत्प्रतिपक्षतः। मोहराश्यादिभेदेन प्रत्येकं नवधा तु सः॥ ३५॥

གཞི་དང་དེ་མི་གཉེན་པོ་མིས། །བཟུང་བར་རྟོག་པ་རྣམ་པ་གཉིས། །རྣོངས་དང་སྒྲུབ་སྐྱབས་
ལྷེ་བྲག་ཤིས། །དེ་མི་སྐོ་སྐོར་རྣམ་པ་དགུ་ཞེས་བྱ་བ་གསུངས་ཏེ།

“由所依对治，二所取分别，由愚蕴等别，彼各有九种。”

⁵⁹ 《ཐེ་》《སྒྲུབ་》 རྟོག

ཐད་ལྟེན་པ།

癸二、释说

इति। सांक्लेशिकवस्त्वधिष्ठानत्वेन प्रतिपक्षाधिष्ठानत्वेन च प्रकारद्वयेऽविद्याव्यवदानस्कन्धादिप्रभेदा नवधा।

གཟུང་བར་རྣམ་པར་རྟོག་པ་ཀྱང་ནས་ཉེན་མོངས་པའི་གཞིའི་རྟེན་ཅན་དང་^[88b2]གཉེན་པོའི་རྟེན་ཅན་ཉིད་ཀྱིས་རྣམ་པ་གཉིས་ལ་མ་རྟོག་པ་དང་རྣམ་པར་བྱང་བའི་ཡུང་པོ་ལ་སོགས་པའི་རབ་ཏུ་དབྱེ་བས་⁶⁰རྣམ་པ་དགུའོ། །

谓所取分别，由杂染所依之有依，及对治之有依，分为二种，由无明及清净蕴等之差别，各有九种。

དྲུག་འཛིན་རྟོག་མཛོན་བསྐྱུན་པ།

壬一、略示能取分别

分二：癸一、本颂；癸二、释说

ཐག་ཅ་བ།

癸一、本颂

द्रव्यप्रज्ञप्त्यधिष्ठानो द्विविधो ग्राहको मतः। स्वतन्त्रात्मादिरूपेण स्कन्धाद्याश्रयतस्तथा ॥ ३६ ॥
རྣམ་དང་བྱུགས་⁶¹པའི་རྟེན་ཅན་གྱིས། །འཛིན་པའང་རྣམ་པ་གཉིས་སུ་འདོད། །རང་དབང་བདག་སོགས་རོ་བོ་དང་། །ཡུང་སོགས་རྟེན་ལས་⁶²དེ་^[88b3]བཞིན་ནོ། །ཞེས་བྱ་བ་ནི།
颂曰：“由实有假有，能取亦分二，自在我等体，蕴等依亦尔。”

ཐད་ལྟེན་པ།

癸二、释说

इति। अत्र पुद्गलद्रव्यसत्पुरुषप्रज्ञातिसदुपलम्भत्वेन द्विविधो ग्राहकविकल्पोऽपि। स्वतन्त्रात्मस्कन्धाद्युपलम्भेन प्रत्येकं नवप्रकारो भवति।

གང་ཟུག་རྣམ་སུ་ཡོད་པ་དང་། རྟེན་བྱ་བྱུགས་⁶³པར་ཡོད་པ་ལ་དམིགས་པས་འཛིན་པར་⁶⁴རྣམ་པར་རྟོག་པ་ཡང་རྣམ་པ་⁶⁵གཉིས་ཡིན་ལ། བདག་རང་དབང་ཅན་དང་། ཡུང་པོ་ལ་སོགས་པ་ལ་དམིགས་པ་ཉིད་ཀྱིས་སོ་སོར་དེ་ལྟར་རྣམ་པ་དགུའོ། །

谓由缘实有补特伽罗，及假有士夫，能取分别亦分二种，由缘自在我及蕴等，

60 《偈》《སྐར་》ག།
61 《偈》《སྐར་》བྱུགས།
62 《偈》《སྐར་》ལ།
63 《偈》བྱུགས།
64 《偈》《སྐར་》པའི།
65 《偈》《སྐར་》_རྣམ་པ།

各有九种。

ཉན་རྒྱལ་པར་བཤད།

辛三、广说

分二：壬一、广说所取分别；壬二、广说能取分别

ཉྱ་གཞུང་རྟོག་རྒྱལ་པར་བཤད་པ།

壬一、广说所取分别

分二：癸一、广说杂染所取分别；癸二、广说清净所取分别

ཐྱ་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་གཞུང་རྟོག་རྒྱལ་པར་བཤད་པ།

癸一、广说杂染所取分别

तत्रायमेव संक्षेपार्थः - संक्लेशवस्त्वधिष्ठानाः (यथा) -अविद्या-रूपादि-स्कन्ध-नामरूपाभिनवेश-
अन्तद्वयसक्ति-संक्लेशव्यवदानाज्ञान-आर्यमार्गाप्रतिष्ठान-उपलम्भ-आत्मादि-विशुद्ध्युत्पादादिग्राह्यविकल्पाः
।

དེ་ལ་^[88b4]མདོར་བཟུས་པའི་དོན་ནི་འདི་ཡིན་ཏེ། ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པའི་གཞིའི་རྟོན་
ཅན། མ་རིག་པ་དང་། གཞུགས་ལ་སོགས་པའི་སྤང་པོ་དང་། མིང་དང་གཞུགས་ལ་མདོན་པར་
ཞེན་པ་དང་། མཐའ་གཉིས་ལ་ཆགས་པ་དང་། ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པ་དང་རྣམ་པར་བྱུང་བ་མི་
ཤེས་པ་^[88b5]དང་། འབགས་པའི་ལམ་ལ་མི་གནས་པ་དང་། དམིགས་པ་དང་། བདག་ལ་སོགས་པ་
དང་། རྣམ་པར་དག་པ་སླེད་པ་ལ་སོགས་པ་ལ་གཞུང་བར་རྣམ་པར་རྟོག་པ་རྣམས་དང་།

此中所摄义者：杂染所依之有依，谓无明、色等诸蕴、执著名色、贪著二边、
不知染净、不住圣道、所缘、我等、生清净等所取分别。

ཐམ་རྣམ་གྱུང་གཞུང་རྟོག་རྒྱལ་པར་བཤད་པ།

癸二、广说清净所取分别

प्रतिपक्षाधिष्ठाना-राशि-आयद्वार-गोत्र-उत्पाद-शून्यता-पारमितार्थ-दर्शन-भावना-अशैक्षमार्गाश्चेति
ग्राह्यविकल्पाः।

གཉེན་པོའི་རྟོན་ཅན། སྤང་པོ་དང་། སླེ་བའི་སློ་དང་། རིགས་དང་། སླེ་བ་དང་། ལྷོང་པ་ཉིད་
དང་། ^[88b6]པ་རྟོལ་ཏུ་སྐྱེན་པའི་དོན་དང་། མཐོང་བ་དང་། །བསྐྱེམ་པ་⁶⁶དང་། མི་སློབ་པའི་ལམ་ལ་
གཞུང་བར་རྣམ་པར་རྟོག་པ་རྣམས་དང་།

对治之有依，谓蕴、生门、种族、生、空性、波罗蜜多义、见道、修道、无
学道所取分别。

⁶⁶ 《ལེ་》 བསྐྱེམས།

ཉམ་འཛིན་རྟོག་ཀྱིས་བར་བཤད་པ།

壬二、广说能取分别

分二：癸一、广说实有能取分别；癸二、广说假有能取分别

ཐ། ཉམ་འཛིན་རྟོག་པ་རྒྱས་བར་བཤད་པ།

癸一、广说实有能取分别

पुद्गलद्रव्यसदधिष्ठानाः - स्वतन्त्रात्म-एक-कारण-द्रष्टाद्यात्म-संक्लेश-वैराग्य-दर्शन-भावना-कृतार्थाधाराश्चेति ग्राहकविकल्पाः।

གང་ཟླ་ག་ཇུས་སུ་ཡོད་པའི་རྟེན་ཅན་བདག་རང་དབང་ཅན་དང་། གཅིག་སུ་དང་། ལྷ་དང་། ལྷ་⁶⁷པ་པོ་ལ་སོགས་པའི་བདག་དང་། རྒྱན་ནས་རྟོན་མོངས་པ་^[88b7]དང་། འདོད་ཆགས་དང་བྲལ་བ་དང་། མཐོང་བ་དང་། བསྐྱོམ་པ་དང་། རོན་བྱས་པའི་རྟེན་ལ་འཛིན་པར་རྣམ་པར་རྟོག་པ་རྣམས་དང་།

实有补特伽罗有依，谓自在我、独一、因、见等我、杂染、离贪、见道、修道、已办义所依能取分别。

ཐམ་བཟགས་འཛིན་རྟོག་པ་རྒྱས་བར་བཤད་པ།

癸二、广说假有能取分别

प्रज्ञाप्तिसत्पुरुषाधिष्ठानाः- स्कन्ध-आयतन- धातु - प्रतीत्यसमुत्पाद -व्यवदान- दर्शन- भावना -विशेष- अशौक्षमार्गाश्चेति ग्राहकविकल्पाः।

སྐྱེས་སུ་བཟགས་པར་ཡོད་པའི་རྟེན་ཅན་སྤང་བོ་དང་སྐྱེ་མཆོད་དང་། ཁམས་དང་། རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་པར་འབྱུང་བ་དང་། རྣམ་པར་བྱང་བ་དང་། ^[89a1]མཐོང་བ་དང་། བསྐྱོམ་པ་དང་། ལྷན་པར་དང་། མི་སྐོབ་པའི་ལམ་ལ་འཛིན་པར་རྣམ་པར་རྟོག་པ་རྣམས་ཏེ།

假有士夫有依，谓蕴、处、界、缘起、清静、见道、修道、殊胜道、无学道能取分别。

ཉམ་རོན་བསྟུ་བ།

辛四、摄义

इत्येवं चतुर्विकल्पाश्चतुर्निबेधभागीयैर्यथाक्रमं संयुक्ता भवन्ति।
དེ་ལྟར་བྱའི་རྣམ་པར་རྟོག་པ་བཞི་དང་དེས་པར་འབྱེད་པའི་ཆ་དང་མཐུན་པ་བཞི་པོ་གྲངས་བཞི་ན་ཏུ་ལྷན་པ་ཡིན་ཅོ།

如是四种分别，如其数量，相应于四顺抉择分。

⁶⁷ 《སྐྱར་》 བསྟུ།

༤༣ ཡོངས་འཛིན་དགོ་བཤེས་ཀྱི་སྐད་བར་རྒྱས་བར་བཤད་པ།

庚三、广说善知识摄持之差别

分三：辛一、连接；辛二、本颂；辛三、释说

༥༡ མཚམས་སྦྱར་བ།

辛一、连接

सम्बद्धकारिकानुसारम् उक्तपूर्वेऽपि सम्परिग्रहे तद्वलेन यथोक्तविशेषो भवतीति दर्शनाय तदनन्तरमन्तरश्लोकः -

ཆེགས་སྦྱ་བཅད་པ་སྦྱར་བ་^[89a2] དང་མཐུན་པར་ཡོངས་སྦྱ་འཛིན་པ་ལྷན་གསུངས་ན་ཡང་
དེའི་ལྷོ་བས་ཀྱིས་རི་སྐད་བཤད་པ་བྱུང་བར་ཏུ་འཇུག་རོ་ཞེས་བརྟན་པའི་ལྷིམ་ཡང་མཐུག་ཐོགས་
སྦྱ་བར་སྐབས་ཀྱི་ཆེགས་སྦྱ་བཅད་པ།

若随顺根本颂，应先说摄持，然为显示“如是所说，由彼势力，而成差别”，复以文间颂云：

༥༢ ཅ་བ།

辛二、本颂

चित्तानवलीनत्वादि नैःस्वाभाव्यादिदेशकः। तद्विपक्षपरित्यागः सर्वथा सम्परिग्रहः। ३७॥
སེམས་མི་འགོང་བ་ཉིད་ལ་སོགས། །རོ་བོ་ཉིད་མེད་སོགས་ལྷོན་ལྷེད། །དེ་མི་མི་མཐུན་
^[89a3] ལྷོགས་ཐོར་བ། །རྣམ་པ་ཀུན་ཏུ་ཡོངས་འཛིན་ཡིན། །ཞེས་བྱ་བ་གསུངས་ཏེ།

“心不惊怖等，宣说无性等，弃舍所治品，应知为摄持。”

༥༣ འགྲེལ་བ།

辛三、释说

चित्तानवलीनत्वानुत्तासादिनोपायकौशल्येन यथाशयं मात्सर्यादिविपक्षधर्मवियुक्तः
समस्तवस्तुनैरात्म्यादिदेशकः कल्याणमित्रमिति सम्परिग्रहः।

སེམས་མི་འགོང་ཞིང་མི་སྦྱག་པ་ལ་སོགས་པའི་ཐབས་མཁས་པས་བསམ་པ་རྗེ་རྟུ་བ་བཞིན་
ཏུ་དངོས་པོ་མཐའ་དག་བདག་མེད་པ་ལ་སོགས་པར་ལྷོན་པར་ལྷེད་པ། མི་མཐུན་པའི་ལྷོགས་ཀྱི་
ཚོས་^[89a4] སེར་རྣམ་ལ་སོགས་པ་དང་མི་སྦྱན་པ་ཉི་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ཡིན་པས་ཡོངས་སྦྱ་
འཛིན་པ་ཡིན་ནོ།

由心不惊怖等善巧方便，随其意乐，开示诸法无我，令不与所治品法相应者是善知识，由彼摄持。

༥༤ རྒྱུ་བའི་རྟེན།

戊四、正行所依

分二：乙一、种性分类；乙二、断译

ཚུལ་ལྟར་གྱི་དབྱེ་བ།

己一、种性分类

分四：庚一、连接；庚二、本颂；庚三、释说；庚四、摄义

རྟུམ་ཚུལ་སྦྱར་བ།

庚一、连接

प्रतिपत्तिमतो यथोक्तनिर्वेधभागीयमन्यदपि दर्शनमार्गादिकमिति प्रतिपत्तेराधारमाह-
ཚུལ་བ་དང་ཐུན་བ་ལ་རེས་བར་འབྱེད་པའི་ཚ་དང་མཐུན་བ་ཇི་སྟན་བཤད་བ་དང་། མཐོང་
བའི་ལམ་ལ་སོགས་པ་གཞན་ཡང་འབྱུང་བས་ཚུལ་བའི་རྟེན་ཏུ་ལྷུང་བ།

具足修行者，当生所说顺决择分，及余之见道等，故说修行所依。

རྟུམ་ ཅ་བ།

庚二、本颂

षोढाधिगमधर्मस्य प्रतिपक्षप्रहाणयोः। तयोः पर्युपयोगस्य प्रज्ञायाः कृपया सह ॥ ३८ ॥
शिष्यासाधारणत्वस्य परार्थानुक्रमस्य च। ज्ञानस्यायत्नवृत्तेश्च प्रतिष्ठा गोत्रमुच्यते ॥ ३९ ॥
རྟོགས་པ་^[89a5] ཡི་ནི་ཚོས་ལྷུག་དང་། །གཉེན་པོ་དང་ནི་སྟོང་བ་དང་། །དེ་དག་ཡོངས་སུ་
གཏུགས་པ་དང་། །ཤེས་རབ་སྟིང་བ་ཅེས་བཅས་པ་དང་། །སྟོབ་མ་ཐུན་མོང་མིན་ཉིད་
དང་། །གཞན་གྱི་དོན་གྱི་གོ་རིམས་དང་། །ཡེ་ཤེས་རྩོལ་བ་མི་མངའ་བར། །འབྱུག་པའི་རྟེན་ལ་
རྟོགས་ཤེས་⁶⁸ ^[89a6] ལྷ། །ཞེས་བྱ་བ་གསུངས་སོ། །

颂云：“通达有六法，对治与断除，彼等皆永尽，具智慧悲悯，不共诸弟子，利他渐次行，智无功用转，所依名种性。”

རྟུམ་ རྟོགས་པ།

庚三、释说

分三：辛一、体性；辛二、次第；辛三、数量决定

ཉེ་ རོ་སོ།

辛一、体性

तत्रादौ तावच्चतुर्विधलौकिकनिर्वेधभागीयानामुत्पादाधारः।
རེ་ཞིག་དང་པོར་⁶⁹ འཇིག་རྟེན་པའི་རེས་བར་འབྱེད་པའི་ཚ་དང་མཐུན་བ་རྒྱམས་སོ། །
初为世间顺决择分等。

ततो लोकोत्तरदर्शनभावनामार्गयोः।
དེའི་འོག་ཏུ་འཇིག་རྟེན་ལས་འདས་པ་⁷⁰ མཐོང་བའི་ལམ་དང་བསྟོམ་པའི་ལམ་དག་གོ། །

⁶⁸ 《བེ་》《སྦྱར་》 ཞེས།

⁶⁹ 《བེ་》《སྦྱར་》 སོ།

其次，出世间之见道、修道。

ततस्तदुत्पत्तिबलेन चौरनिष्कासनकपाटपिधानवत् समकालं समस्तप्रतिपक्षोत्पादविपक्षनिरोधयोः।

དེའི་འོག་ཏུ་དེ་དག་སྐྱེས་པ་འི་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱན་པོ་རྒྱུར་བ་དང་སྐོ་འཕམ་^[89a7]བཅུན་པ་རྣམས་

ཏུས་མཉམ་ཏུ་གཉེན་པོ་དང་མི་མཐུན་པ་འི་ཚུགས་སྐྱེ་བ་དང་འགག་པ་དག་གོ།

其次，由彼等生起之力，犹如驱贼闭户，生起对治与灭除所治品同时。

ततस्तदनुपलब्ध्या तदुत्पादनिरोधयुक्तविकल्पापगमस्य।

དེའི་འོག་ཏུ་དེ་དག་མི་དམིགས་པས་དེ་དག་སྐྱེ་བ་དང་འགག་པ་དང་རྣམ་པ་འཛིན་པ་འི་རྣམས་པར་

རྟོག་པ་སྤངས་པ་ལོ།

其次，彼等不可得故，断除彼等具足生灭之分别。

ततं पूर्वप्रणिधानदानाद्युपायकौशल्यबलेन संसारनिर्वाणाप्रतिष्ठानयोः प्रज्ञाकरुणयोः।

དེའི་འོག་ཏུ་སྐྱོན་གྱི་སྐྱོན་ལས་དང་སྐྱེན་པ་ལ་སོགས་པ་ཐབས་ལ་མཁས་^[89b1]པ་འི་རྣམས་

ཀྱིས་འཁོར་བ་དང་སྐྱ་རྒྱ་ལས་འདས་པ་ལ་མི་གནས་པ་འི་མཚན་ཉིད་ཀྱི་ཤེས་རབ་དང་ཐབས་སྒྲི།

其次，由昔发愿，及施等方便善巧力，故不住轮回、涅槃，相为智慧及方便。

ततस्तदुत्पत्त्या श्रावकाद्यसाधारणधर्मस्य।

དེའི་འོག་ཏུ་དེ་དག་སྐྱེས་པས་ཉན་ཐོས་ལ་སོགས་པ་དང་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་འི་ཚོས་སོ།

其次，由生彼等，故是不共声闻等之法。

ततो यथाशयमवतारणाद्यभिसन्धिद्वारेण यानत्रयप्रतिष्ठापनलक्षणपरार्थानुक्रमस्य।

དེའི་འོག་ཏུ་བསམ་པ་རྗེ་ལྷ་བ་བཞེན་ཏུ་གཞུག་པ་ལ་སོགས་པ་ལ་རྗེས་པོར་^[89b2]དགོངས་

⁷¹ པ་འི་སྐོ་ནས་ཐེག་པ་གསུམ་གྱི་ལམ་ལ་དགོང་⁷² པ་འི་མཚན་ཉིད་ཀྱི་གཞན་གྱི་དོན་གྱི་གོ་རིམས་སོ།

其次，如其意乐，由令人等秘密意趣之门，安置于三乘之道，相为利他渐次行。

70 《མེ་》《སྐྱར་》པའི།
71 《མེ་》དགོང་།
72 《མེ་》《སྐྱར་》ལོགོད།

ततो यावदासंसारं निर्निमित्तानाभोगपरार्थज्ञानस्य चाधारः।

དེའི་ལོག་ཏུ་འཁོར་བ་རྗེས་སྤྱོད་པར་མཚན་མ་མེད་ཅིང་སྤྱོད་ཀྱིས་བྱུང་བར་གཞན་གྱི་དོན་གྱི་

ཡེ་ཤེས་འབྱུང་བའི་ཕྱིར་ཏེ།

其次，生起尽轮回际，无相任运成就之利他智故。

ཉམ་གོ་རིམ།

辛二、次第

अयमेवानुक्रमः।

འདི་ནི་གོ་རིམ་ས་ཡིན་ནོ། །

此即次第。

ཉམ་གྲངས་རེས།

辛三、数量决定

अनेनैव सर्वं पुरुषार्थाः सम्पद्यन्ते।

འདིས་ཀྱང་སྐྱེས་^[89b3]བྱའི་དོན་ཐམས་ཅད་སྤྱོད་སྤྱོད་ཚོགས་པ་ཡིན་ནོ། །

由此亦能圆满士夫一切义利。

ཇེ་དོན་བསྐྱུ་བ།

庚四、摄义

प्रतिपत्तिधर्मावस्थान्तरभेदेन त्रयोदशविधो बोधिसत्त्वो यथोक्तधर्माधारो धर्मधातुस्वभाव एव
गोत्रमिति निर्दिष्टम्।

སྐྱུང་བའི་ཚོས་གྱི་གནས་སྐབས་ཐ་དད་པའི་བྱེ་བྲག་གིས་བྱང་སྐྱུང་སེམས་དབའ་རྣམ་པ་
བརྒྱ་གསུམ་པོ་རྗེས་སུ་བཤད་པའི་ཚོས་གྱི་གཞིར་གྱུར་པའི་ཚོས་གྱི་དབྱིངས་གྱི་རྩ་བོ་ཉིད་ཁོ་ན་
ལ་རིགས་ཞེས་བརྗོད་ཏོ། །

由修行法分位不同之差别，故十三种菩萨，唯为所说法所依之法界体性，说
为种性。

ཇམ་ཚོད་བ་སྐྱང་བ།

己二、断诤

分二：庚一、诤；庚二、答

ཇམ་ཚོད་བ།

庚一、诤

分二：辛一、释说；辛二、引颂

ཉམ་འབྲེལ་བ།

辛一、释说

分二：壬一、述所许；壬二、举太过

༩༡ ལས་སྒྲུབ་བརྗོད་པ།

壬一、迷所许

यदि धर्मधातोरैवार्यधर्माधिगमाय हेतुत्वात्तदात्मको बोधिसत्त्वः प्रकृतिस्थमनुत्तरबुद्धधर्माणां गोत्रम्,

གལ་ཏེ་^[89b4]ཚོས་ཀྱི་དབྱིངས་ཁོ་ན་འཕགས་པའི་ཚོས་རྟོགས་པར་འཕྱུར་བའི་རྒྱ་ཡིན་པའི་
སྱིར་དེའི་བདག་ཉིད་ཅན་གྱི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ལྟ་ན་མེད་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཚོས་རྣམས་ཀྱི་
རང་བཞིན་ཏུ་གནས་པའི་རིགས་ཡིན་ན་⁷³།

若谓：若唯法界，是证得圣法之因，故具彼体性之菩萨，即是无上佛法之自性住种性。

༩༢ ཐལ་བ་དགོད་པ།

壬二、举太过

तदा तत्सामान्यवर्तित्वाद् 'न बोधिसत्त्व एवेति' मन्दबुद्धि पुरुषं प्रत्याशंक्य अन्तरश्लोकमाह-
འོ་ན་རྗེ་དེའི་ཚེ་དེ་རྗེ་སྱིར་གནས་པ་ཡིན་པའི་སྱིར་བྱང་ཆུབ་སེམས་^[89b5]དཔའ་ཁོ་ན་མ་
ཡིན་ནོ་སྟམ་པའི་སྐྱེ་བོ་རྣོ་དམན་པའི་རོང་རོགས་པ་བསུ་ནས་བར་སྐབས་ཀྱི་ཚེ་གས་སུ་བཅད་པ།
若尔，尔时彼是总住，故非唯菩萨。于起是念之劣慧士夫前，为断其疑，而
说颂曰：

༩༣ ཅ་བ།

辛二、引颂

धर्मधातोरसम्भेदाद् गोत्रभेदो न युज्यते।
ཚོས་ཀྱི་དབྱིངས་ལ་དབྱེར་མེད་སྱིར། །རིགས་ནི་ཐ་དད་ཏུང་མ་ཡིན། །ཞེས་བྱ་བ་གསུངས་
སོ། །

法界无差别，种性不应异。

༩༤ ལན་པ།

庚二、答

分二：辛一、论答；辛二、世间共许答

༩༥ བསྟན་བཅོས་ཀྱི་ལན།

辛一、论答

यथा श्रावकयानाद्यधिगमक्रमेणालम्बेत तथार्यधर्माधिगमाय धर्मधातोर्हेतुभावेन व्यवस्थापनाद्
गोत्रत्वेन व्यपदेश इत्यपि समाधिः दृश्यते,

⁷³ 《སྒྲུབ་》 ལོ།

རྩི་རྩུང་ཉམ་ཐོས་ཀྱི་ཐོག་པ་ལ་སོགས་པ་⁷⁴ རྩོགས་པ་ལེ་^[89b6]རྩིས་ཀྱིས་⁷⁵ དམིགས་པ་དེ་
བཞིན་ཏུ། འབགས་པ་ལེ་ཚོས་རྩོགས་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར། ཚོས་ཀྱི་དབྱིངས་རྒྱུའི་ངོ་བོར་རྣམ་པར་
འཛོག་པའི་སྐོ་ནས་རིགས་ཉིད་ཏུ་ཐ་སྟོན་འདོགས་སོ། །

声闻乘等，随其不同证悟次第而缘，如是为证圣法，由立法界因之体性，假立种性之名。

༩༩ འཛིག་རྩོན་ལ་སྐགས་པའི་ལན།

辛二、世间共许答

分三：壬一、连接；壬二、本颂；壬三、释说

༩༩ མཚམས་སྦྱར་བ།

壬一、连接

तथापि सौकर्यात् लौकिकदृष्टान्तेनापि समाध्यन्तरमाह -

ཞེས་བྱ་བའི་ལན་ཞིག་གྱུར་གཞིགས་མོད་ཀྱི། སྐྱ་ཚོས་ཉིད་ཏུ་འཛོག་རྩོན་པའི་དངགས་ཀྱིས་
ལན་གཞན་ཏུ།^[89b7]

虽见是答，然于法性，为令易解，故依世间共许别答。

༩༩ ཙ་བ།

壬二、本颂

आधेयधर्मभेदात्तु तद्भेदः परिगीयते ॥ ४० ॥

རྩོན་⁷⁶པའི་ཚོས་ཀྱི་བྱེ་བྱག་གིས། །དེ་ཕི་དབྱེ་བ་ཡོངས་སུ་བརྗོད། །ཞེས་བྱ་བ་གསུངས་ཏེ།

颂云：由能依法异，故说彼差别。

༩༩ འགྲེལ་བ།

壬三、释说

यथैकमृद्द्रव्याभिनिर्वृत्तैकतेजःपरिपक्वाधारघटादेराधेयक्षौद्रशर्करादिभाजनत्वेन भेदस्तद्वद्
यानत्रयसङ्गृहीताधिगन्तव्याधेयधर्मनानात्वेनाधारनानात्वं निर्दिष्टमिति ।

དཔེར་ན་འཛིམ་པ་གཅིག་ལས་མཛོན་པར་བྱུང་ཅིང་མེ་ཕྱེ་གཅིག་གིས་སོ་བའི་རྩོན་
ཏུ་མ་པ་ལ་སོགས་པ། བརྩོན་⁷⁷པ་སྦྱང་ཅི་དང་ཕི་ཁ་ར་ལ་སོགས་པའི་སྐོ་ན་ཉིད་ཀྱིས་ཐ་དད་པ་དེ་
བཞིན་ཏུ། རྩོན་⁷⁸^[90a1]པའི་ཚོས་ཐོག་པ་གསུམ་ཀྱིས་བསུམ་པ། རྩོགས་པར་བྱ་བ་ཐ་དད་པ་ཉིད་

74 《མེ་》《སྦྱར་》པའི།
75 《མེ་》《སྦྱར་》ཀྱི།
76 《མེ་》《སྦྱར་》བརྩོན།
77 《མེ་》《སྦྱར་》རྩོན།
78 《མེ་》《སྦྱར་》བརྩོན།

ཀྱིས་རྟེན་པ་དང་པ་ཉིད་དོ་ཞེས་བཞུག་ཏུ། །

譬如，同泥所成，同火所烧之所依瓶等，由能依蜂蜜、白糖等，而器有别。如是能依法，由三乘所摄之所证不同，故所依亦别。

ཅ། ལྷུབ་པའི་དམིགས་པ།

戊五、正行所缘

分三：己一、连接；己二、本颂；己三、释说

ཆ། མཚམས་སྦྱར་བ།

己一、连接

यथोक्तप्रतिपत्त्याधारस्य किमालम्बनमित्याह -

རྩི་སྐད་བཤད་པའི་སྦྱབ་པའི་རྟེན་གྱི་དམིགས་པ་གང་ཡིན་ཞེ་ན། དམིགས་པ།

问：所说正行所依之所缘谓何？答：所缘。

ཆ། ཅ་བ།

己二、本颂

आलम्बनं सर्वधर्मास्ते पुनः कुशलादयः। लौकिकाधिगमाख्याश्च ये च लोकोत्तरा मताः ॥ ४१ ॥

सास्त्रवानस्रवा धर्माः संस्कृतासंस्कृताश्च ये। शिष्यसाधारणा धर्मा ये चासाधारणा मुनेः ॥ ४२ ॥

དམིགས་པ་ཚོས་རྣམས་ཐམས་ཅད་དེ། །དེ་ཡང་[90a2]དགེ་ལ་སོགས་པ་ཡིན། །འདིག་རྟེན་པ་
ཡི་རྟོགས་པ་དང་། །གང་དག་འདིག་རྟེན་འདས་འདོད་དང་། །ཟག་བཅས་ཟག་པ་མེད་ཚོས་
དང་། །གང་དག་འདུས་བྱས་འདུས་མ་བྱས། །སྦྱོབ་མ་སྦྱོབ་མོང་ཚོས་རྣམས་དང་། །གང་དག་སྦྱབ་
པའི་སྦྱོབ་མོང་མིན། །ཞེས་བྱ་བ་[90a3]གསུངས་ཏེ།

颂曰：所缘一切法，此复为善等，若世间所知，及诸出世间。有漏无漏法，诸有为无为，若共弟子法，及佛不共法。

ཆ། རྟེན་པ།

己三、释说

分三：庚一、总标；庚二、广说；庚三、缘之方式

ཇ། མདོ་བཞུག་བ།

庚一、总标

तत्रादौ तावत् सामान्येन (सर्वधर्माः) कुशलाकुशलाव्याकृताः यथाक्रमं
श्रामण्यताप्राणातिपाताद्यव्याकृतकायकर्मादयः।

རེ་ཞེས་དང་ཕོར་སྦྱིར་དགེ་བ་དང་མ་དགེ་བ་དང་ལུང་ཏུ་མ་བཞུག་པ་སྟེ་གོ་རིམས་བཞེན་
ཏུ་དགེ་སྦྱོང་གི་ཚུལ་ཉིད་དང་སྦོག་གཚོད་པ་ལ་སོགས་པ་དང་ལུང་ཏུ་མ་བཞུག་པའི་ལུས་ཀྱི་ལས་
ལ་སོགས་པའོ། །

初总为善、不善、无记，如其次第，为沙门法、杀生等、无记身业等。

༤༩ ལྷན་པར་བཤད་པ།

庚二、广说

ततस्तेषामेव लौकिकादिद्विविधस्यावशिष्टाश्चत्वारो भेदाः, यथासंख्यं बालपृथग्जनसम्बद्धाः पञ्च स्कन्धाः, सर्वार्यजनसंगृहीतानि चत्वारि ध्यानानि,

དེའི་ཚོག་ཏུ་དེ་དག་ཉིད་ལ་⁷⁹ འཛིག་རྟེན་པ་ལ་སོགས་པ་རྣམ་པ་གཉིས་^[90a4] བོའི་དབྱེ་བ་བཞི་ ཉིད་ཀྱིས་རྣམ་མ་རྣམས་ཏེ་གྲངས་བཞི་རྒྱུ་ལ་འབྲུང་བའི་སྐྱེ་བོ་ཐམས་ཅད་དང་འབྲེལ་བའི་སྤྱང་པོ་ ལྷ་དང་། འཕགས་པའི་སྐྱེ་བོ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་བརྟུན་པའི་བསམ་གཏན་བཞི་དང་།

其次，于彼等前三，分世间、出世间等之二种差别，而为四对，故余等如其数量，谓系属一切愚夫之五蕴；一切圣者所摄之四静虑；

आत्मदर्शनाप्रतिपक्षत्वेन पञ्चोपादानस्कन्धाः। तद्दर्शनप्रतिपक्षत्वेन चत्वारि स्मृत्युपस्थानानि।
བདག་ཏུ་ལྷ་བའི་གཉིན་བོ་མ་ཡིན་པའི་ཉེ་བར་ལེན་པའི་སྤྱང་པོ་ལྷ་དང་། དེར་ལྷ་བའི་
^[90a5]གཉིན་བོ་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་བཞི་དང་།

非我见对治之近取蕴；彼见对治之四念住；

हेतुप्रत्ययाधीनाः कामादिधातवः। कारणानपेक्षाः तथता।
རྐྱེན་དང་རྟེན་ལ་རག་ལས་པ་འདོད་པའི་ཁམས་ལ་སོགས་པ་དང་། རྐྱེན་ལ་མི་སྣོས་པ་དེ་བཞིན་ཉིད་དང་།
观待因缘之欲界等；不观待因之真如。

सर्वार्यजनसन्तानप्रभवानि चतुर्ध्यानानि। सम्यक्सम्बुद्धसन्तानोदयधर्मीणि दशबलानि
इत्येवमधिगमानुक्रमेण
འཕགས་པའི་སྐྱེ་བོ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྒྱུ་ལ་འབྲུང་བའི་བསམ་གཏན་བཞི་དང་། ཡང་དག་
པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་^[90a6]རྒྱུ་ལ་འབྲུང་བའི་ཚོས་ཅན་སྣོ་བས་བརྟུན་ཞི།
一切圣者相续所生之四静虑；正等觉佛相续所生有法十力。

༤༩ རི་རྟུར་གཞིགས་པའི་ཚུལ།

庚三、缘之方式

सर्वधर्मा यथावदालम्ब्यन्त इत्यालम्बनमेकादशविधम्।
དེ་ལྟར་བྱུ་ལ་སོགས་པ་ཚོས་ཐམས་ཅད་རི་རྟུར་བ་བཞིན་རྒྱུ་རྟོགས་པའི་རིམ་གྱིས་དམིགས་པས་

79 《ལེ་》《སྐྱར་》_ལ།

ན། དམིགས་པ་རྣམ་པ་བཅུ་གཅིག་གོ།

如是等一切法，以如实通达次第而缘，故是十一所缘。

ཅ། ལྷན་པའི་ཆེད་དུ་བྱ་བ།

戊六、正行所为

分三：己一、连接；己二、本颂；己三、释说

ཆ། མཚམས་སྦྱར་བ།

己一、连接

तादृशालम्बनप्रतिपत्तेः कः समुद्देश इति समुद्देशमाह-
དམིགས་པ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་ལྷན་པའི་ཆེད་དུ་བྱ་བ་གང་ཡིན་ཞེ་ན། ཆེད་དུ་བྱ་བ།

问：修行如是所缘，所为谓何？答：所为。

ཆ། ཅ་བ།

己二、本颂

सर्वसत्त्वाग्रता चित्तप्रहाणाधिगमत्रये। त्रिभिर्महत्त्वैरुद्देशो विज्ञेयोऽयं स्वयम्भुवाम्॥ ४३ ॥

སེམས་ཅན་^[90a7] ཀྱན་མཚོག་ཉིད་སེམས་དང་། ལྷོང་དང་རྫོགས་དང་གསུམ་པོ་ལ། །ཆེན་པོ་
གསུམ་གྱི་དང་འབྲུང་གི་ །ཆེད་དུ་བྱ་བ་འདི་ཤེས་བྱ། །ཞེས་བྱ་⁸⁰བ་གསུངས་སོ། །

颂曰：胜诸有情心，及断智为三，当知此三大，自觉所为事。

ཆ། འགྲེལ་བ།

己三、释说

सर्वथा सर्वाकारज्ञतापरिज्ञानेन भविष्यद्बुद्धबोधिसत्त्वानां सर्वसत्त्व (राशि)-अखिलसत्त्व (निकाय)
-अग्रताचित्तमहत्त्वं प्रहाणमहत्त्वमधिगममहत्त्वञ्चाधिकृत्य प्रतिपत्तौ प्रवृत्तत्वान्महत्त्वान्महत्त्वत्रय-
युक्तत्वाच्च त्रिविधः समुद्देशो ज्ञातव्यः।

རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་མཁུན་པ་ཉིད་པོར་ས་སྤྱ་ཤེས་པའི་རྫོགས་པ་འབྲུང་
བར་འབྲུང་བའི་^[90b1]སངས་རྒྱས་བྱུང་རྒྱུ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ཉིད་ཀྱི། སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་
སེམས་ཅན་ཀྱན་གྱི་མཚོག་ཉིད་ཀྱི་སེམས་⁸¹ ཆེན་པོ་ཉིད་དང་། ལྷོང་བ་ཆེན་པོ་ཉིད་དང་། རྫོགས་པ་
ཆེན་པོ་ཉིད་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ཏེ། དེ་ལྟར་སྦྱབ་པ་ལ་འབྲུག་པ་དེའི་ཕྱིར་ཆེན་པོ་ཉིད་གསུམ་དང་
རྣན་^[90b2]བས་ཚད་⁸²དུ་བྱ་བ་གསུམ་དུ་ཤེས་པར་བྱོའོ། །

于一切种，由悉知为一切相智之门，当生诸佛菩萨，依于胜出一切有情诸大

⁸⁰ 《ཤེ་》_ཞེས་བྱ།

⁸¹ 《ཤེ་》《སྦྱར་》_སེམས།

⁸² 《ཤེ་》《སྦྱར་》ཆེད།

有情众之心大、断大、证大，如是趣入正行，是故由具三大，当知所为为三。

ཅ། ལོ་སྐྱེ་བ།

戊七、披甲正行

分二：乙一、四正行总连接；乙二、别说披甲正行

ཆ། ལྷུ་བ་བཞི་པོའི་སྐྱིད་མཚམས་ལ།

己一、四正行总连接

इत्येवं प्रतिपत्त्याधारादीन् अभिधाय किञ्च तत्स्वरूपमिति चेत् ?

དེ་ལྟར་སྐྱེ་བ་པའི་རྟེན་དུ་སྐྱུར་བ་ལ་སོགས་པ་བརྗོད་ནས། དེའི་རང་གི་ངོ་བོ་གང་ཡིན་ཞེ་ན།

问：如是已说正行所依等，其之自性云何？

सा त्रिसर्वज्ञताविषये सामान्येन शुक्लधर्माधिष्ठाना, सर्वाकाराभिसम्बोधादौ चतुर्विधेऽभिसमये प्रत्यभिसमयं षट्पारमिताधिष्ठाना च क्रिया परिपत्तिः।

ཐམས་ཅད་མཐུན་པ་ཉིད་གསུམ་གྱི་ཡུལ་ལ་སྐྱེར་དགོ་བའི་ཚོས་ཀྱི་རྟེན་ཅན་དང་རྣམ་པ་
ཀྱན་མངོན་པར་རྫོགས་པར་རྟོགས་པ་ལ་སོགས་^[90b3]པ་མངོན་པར་རྟོགས་པ་རྣམ་པ་བཞི་ལ།
མངོན་པར་རྟོགས་པ་རེ་རེ་ཞིང་པ་རྣམས་ཀྱི་རྟེན་ཅན་གྱི་བྱ་བ་ནི་སྐྱེ་བ་ལ་སྐྱེ།

答：三种一切智境，总为善法所依，圆满一切相等四现观，一一现观皆以六度为依，如是所作即是正行。

ཇ། ལོ་སྐྱེ་བ་བྱ་བ་ལ་ཉུང་བ་ལྟར་བ།

己二、别说披甲正行

分三：庚一、连接；庚二、本颂；庚三、解说

ཇ། མཚམས་སྐྱུར་བ།

庚一、连接

एवं यथावत् प्रयोगदर्शनभावनाविशेषमार्गस्वभावानां प्रतिपत्तिलक्षणानां सन्नाहप्रस्थानसम्भारनिर्याणानां मध्ये वीर्यरूपतया सन्नाहप्रतिपत्तिं प्रथमामाह-

དེ་ལྟར་རི་ལྟ་བུ་བཞིན་དུ་སྐྱེར་བ་དང་མཐོང་བ་དང་བསྐྱོན་པ་དང་བྱུང་བར་གྱི་ལམ་གྱི་ངོ་
བོ་ཉིད་ཀྱི་སྐྱེ་བ་པའི་མཚན་ཉིད་གོ་ཆ་དང་འབྲུག་པ་དང་ཚོགས་དང་རེས་^[90b4]པར་འབྲུང་བ་
རྣམས་ཀྱི་ནང་ནས་བརྗོད་འགྲུས་ཀྱི་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་དང་བོ་གོ་ཆའི་སྐྱེ་བ་ལ་གསུངས་པ།

如是体为加行道、见道、修道、殊胜道，如其正行之相，即是披甲、趣入、资粮、出生正行。彼等之中，以是精进体性故，先说披甲正行。

ཇམ་ཙམ་།

庚二、本颂

दानादौ षड्विधे तेषां प्रत्येकं संग्रहेण या। सन्नाहप्रतिपत्तिः षा षड्भिः षड्वैर्यथोदिता ॥ ४४ ॥

དེ་དག་སོ་སོར་སློབ་ལ་སོགས། །རྣམ་པ་བྱུག་ཏུ་བརྩམས་པ་ཡིས། །གོ་ཚའི་སྐྱབ་པ་གང་ཡིན་
དེ⁸³། །བྱུག་ཚན་བྱུག་གིས་རི་བཞིན་བཤད། །ཅེས་བྱ་བ་ཡིན་ཏེ།

颂曰：由彼等别别，皆摄施等六，故披甲修行，六六如经说。

ཇམ་ལྟེན་པ།

庚三、释说

分三：辛一、布施分六；辛二、显余同彼；辛三、摄义

། །སློབ་པ་ལ་བྱུག་ཏུ་དབྱེ་བ།

辛一、布施分六

इति। धर्मदानादिदाने श्रावकादिमनस्कारपरिवर्जनम्, सर्वजनाप्रियवादित्वक्षान्तिः, छन्दजननम्, यानान्तराव्यवकीर्णैकाग्रतानुत्तरसम्यक्सम्बोधिपरिणामना यथाक्रमं देयाद्यनुपलम्भसन्नाहत्वेन क्रियन्ते।

ཚོས་ཀྱི་སློབ་པ་ལ་སོགས་པ་སློབ་པར་བྱེད་པ་ན། །ཉན་ཐོས་ཀྱི་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་ལ་སོགས་
སྒྲོང་བ་དང་། །སྡེ་བོ་བམས་ཅད་ཀྱིས་⁸⁴མི་སྣུན་པར་སྐྱབ་པ་ཉིད་བཟོད་པ་དང་། །འདུན་པ་སྐྱེད་⁸⁵པ་དང་། །
ཐེག་པ་གཞན་དང་མ་འདྲེས་པའི་ཚེ་གཅིག་པ་ཉིད་དང་། །ལྷན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་
བྱང་པ་^{90b6}ཚུབ་ཏུ་བརྩོན་པ་རྣམས། །གོ་རིམས་བཞིན་ཏུ་སློབ་པར་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་མི་དམིགས་པའི་
གོ་ཚའི་དབྱེད་ཀྱིས་བྱེད་པ་དང་།

若行法施等布施；断除声闻等作意；能忍一切士夫恶言；生起希求；不杂余乘，心一境性，回向无上正等菩提；此等依次于所施等皆不可得，即布施披甲正行。

། །སྣུག་མ་དེ་དང་མཚངས་པར་བསྐྱབ་པ།

辛二、显余同彼

तथैव शीलस्य रक्षणम्, क्षान्तेः सम्पादनम्, वीर्यस्य प्रारम्भः, ध्यानस्य आराधनम्, प्रज्ञाया भावना
དེ་བཞིན་ཏུ་ཚུལ་ཁྲིམས་སྤང་བར་བྱེད། །བཟོད་པ་རྫོགས་པར་བྱེད། །བཟོན་འགྲུས་ཚོམ། །བསམ་གཏུན་སྐྱབ། །ཤེས་
རབ་སྒོམ་པར་བྱེད་དོ། །

亦如是而守护戒律、圆满安忍、发起精进、成就静虑、修习般若。

⁸³ 《བེ་》《སྣུར་》《ཙམ་》 ཏེ།

⁸⁴ 《བེ་》《སྣུར་》 ཀྱི།

⁸⁵ 《བེ་》《སྣུར་》 བསྐྱེད།

ཆན ལམྱེལ་བ།

己三、释说

ध्यानारूप्यसमापत्ति-दानादिषट्कारमिता-दर्शनभावनाशैक्षविशेषमार्ग-चतुरप्रमाण- अनुपलम्भयोग- सर्ववस्तुत्रिमण्डलविशुद्धि-उद्देश-षडभिज्ञा-सर्वाकारज्ञतासु सम्यगव्यवस्थितिलक्षणा हि समस्तमहायान- धर्माक्रमणस्वभावा प्रस्थानप्रतिपत्तिः नवधा।

བསམ་གཏུན་དང་གཟུགས་མེད་པའི་སྣོན་⁸⁷ བར་འཇུག་པ་དང་། ལྷན་པ་ལ་སོགས་པ་པ་
རོལ་ཏུ་ལྷན་པ་བྱས་དང་། མཐོང་བ་དང་། བསྐྱོན་^[91a3]པ་དང་། མི་སྣོན་པ་དང་བྱུང་བར་གྱི་ལམ་
དང་། ཚད་མེད་པ་བཞི་དང་། མི་⁸⁸ དམིགས་པ་⁸⁹ དང་ལྷན་པ་དང་། དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་ལ་
འཁོར་གསུམ་དག་པ་དང་། ཚེད་ཏུ་བྱ་བ་དང་། མངོན་པར་ཤེས་པ་བྱས་དང་། རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་
མཐུན་པ་ཉིད་དག་ལ་ཡང་དག་པར་^[91a4]གནས་པའི་མཚན་ཉིད་ནི། ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ཚུལ་
མཐའ་དག་གཞོན་པའི་ངོ་བོ་ཉིད་ཡིན་པས་འཇུག་པའི་རྒྱུ་⁹⁰པ་རྣམ་པ་དགུ་འོ། །

静虑无色等至，施等六度，见、修、无学、殊胜道，四无量，具足不可得，于一切事三轮清净，所为，六神通，一切相智，于彼等正住之相者，即是履趣一切大乘法之体性，故趣入正行有九。

ཅ། ཚོགས་སྐྱབ།

戊九、资粮正行

分二：己一、总说十七资粮；己二、别说难解

ཆ། ཚོགས་སྐྱབ་བཅུ་བདུན་སྟེང་བསྐྱུང་བ།

己一、总说十七资粮

分三：庚一、连接；庚二、本颂；庚三、释说

ཇ། མཚམས་སྐྱར་བ།

庚一、连接

कृतप्रस्थानस्यैवं सम्भार इति सम्भारप्रतिपत्तिं तृतीयामाह-
དེ་ལྟར་འཇུག་པ་བྱས་པ་ལ་ཚོགས་སྐྱེ་བས་གསུམ་པ་ཚོགས་ཀྱི་སྐྱབ་བ།

如是趣入，即生资粮，故第三为资粮正行。

87 《བེ་》《སྐྱར་》སྟོན་པ།

88 《བེ་》《སྐྱར་》_མི།

89 《བེ་》《སྐྱར་》+མེད་པ།

90 《བེ་》《སྐྱར་》བསྐྱབ།

༤༩ ཅུ་བ།

庚二、本颂

दया दानाधिकं षट्कं शमथः सविदर्शनं। युगनद्धश्च यो मार्ग उपाये यच्च कौशलम्॥४७॥

ज्ञानं पुण्यं मार्गश्च धारणी भूमयो दश। प्रतिपक्षश्च विज्ञेयः सम्भारप्रतिपत्कमः॥४८॥

བརྗེ་དང་སྒྲིན་ལ་སོགས་པ་བྱུག ། ཞི་གནས་རྣམས་མཐོང་བཅས་པ་དང་། [91a5] ལྷན་ཏུ་འབྲེལ་བའི་ལམ་གང་དང་། །ཐབས་ལ་མཁས་པ་གང་ཡིན་དང་། །ཕྱི་ཕྱིས་དང་ཞི་བམོད་ནམས་དང་། །ལམ་དང་གཟུངས་དང་ས་བཟུ་དང་། །གཉེན་པོའི་ཚོགས་ཀྱི་སྐྱབ་པ་ཡི། །རིམ་པ་ཡིན་པར་ཤེས་པར་བྱ། །ཞེས་བྱ་བ་གསུངས་ཏེ།

颂曰：悲及施等六，并修正观道，及以双运道，诸善权方便，智福与诸道，陀罗尼十地，能对治当知，资粮行次第。

༤༩ བསྐུལ་བ།

庚三、释说

महाकरुण-दान-शील-वीर्य-ध्यान-प्रज्ञा-शमथ-विदर्शना-युगनद्धमार्ग- उपायकौशल- ज्ञान- पुण्य- दर्शनादिमार्ग- वचनादिधारणी- भूमि- प्रतिपक्षणामनुपलम्भेन संवृतिसत्यानतिक्रमेण समस्तमहायानार्थप्रतिपत्तेरेभिः करुणादिभिः सम्यक्-प्रतिपत्स्वाभाव्यात् महाबोधिग्रहणात् महाकरुणादिसम्भारा इति सप्तदश सम्भारप्रतिपत्तयः।

སྒྲིང་རྗེ་ཚེ་མོ་དང་། སྒྲིན་[91a6]པ་དང་། ལུ་ལ་ཁྱིམས་དང་། བམོད་པ་དང་། བམོན་འབྲུས་དང་། བསམ་གཏན་དང་། ཤེས་རབ་དང་། ཞི་གནས་དང་། རྣམས་མཐོང་དང་། ལྷན་ཏུ་འབྲེལ་བའི་ལམ་དང་། ཐབས་ལ་མཁས་པ་དང་། ཕྱི་ཕྱིས་དང་། བམོད་ནམས་དང་། མཐོང་བ་ལ་སོགས་པའི་ལམ་[91a7]དང་། ཚིག་ལ་སོགས་པའི་གཟུངས་དང་། ས་དང་གཉེན་པོ་རྣམས་མི་དམིགས་པས་ཀྱིན་རྒྱུ་ལྱི་བདེན་པ་ལས་མི་འདའ་བར་ཐོག་པ་ཚེ་མོའི་དོན་མཐའ་དག་སྐྱབ་⁹¹ པས་སྒྲིང་རྗེ་ལ་སོགས་པ་འདི་དག་གིས་ཡང་དག་པར་འབྱུང་བའི་རོ་བོས་བྱང་ཚུབ་ཚེ་མོ་ལྱི་བདེན་པར་བྱེད་པའི་ལྱི་བ་ན་སྒྲིང་རྗེ་[91b1]ཚེ་མོ་ལ་སོགས་པ་ཞི་ཚོགས་ཡིན་པས། ཚོགས་ཀྱི་སྐྱབ་⁹² པ་རྣམས་པ་བཟུ་བཏུན་ཏོ། །

大悲，布施，持戒，安忍，精进，静虑，般若，止，观，双运道，善巧方便，智慧，福德，见等道，辞等陀罗尼，地，对治等，由不可得故，不越世俗谛，修行一切大乘义，如是悲等如实成就之体性，能持大菩提，故大悲等是资粮，是故资粮正行有十七种。

91 《ལེ་》《སྐྱར་》 འབྱུང

92 《ལེ་》《སྐྱར་》 འབྱུང

ཆན རྟོགས་དཀའ་བྱ་བྱུང་བའདྲེན་པ།

己二、别说难解

分三：庚一、智资粮；庚二、地资粮；庚三、对治资粮

༤། ཡེ་ཤེས་གྱི་ཚོགས།

庚一、智资粮

分二：辛一、宣说二十空；辛二、颂释二十所空事

༥། ལྷོང་ཉིད་ཉི་ལུ་བཞུག་པ།

辛一、宣说二十空

तत्र ज्ञानसम्भारः आध्यात्मिक-बाह्य- तदुभय-शून्यता-महत- परमार्थ- संस्कृत- असंस्कृत- अतीतानन्त- अनवराग्र- अनवकार- प्रकृति-सर्वधर्म- लक्षण-अनुपलम्भ- अभावस्वभाव- भाव- अभाव- स्वभाव- परभावशून्यतानां भेदेन विंशतिधा।

དེ་ལ་ཡེ་ཤེས་གྱི་ཚོགས་ནི། རང་དང་། ལྷི་དང་། དེ་གཉིས་ཀ་དང་། ལྷོང་བ་དང་། ཆེན་པོ་དང་། དོན་དམ་བ་དང་། འདུས་བྱས་དང་། འདུས་མ་བྱས་དང་། མཐའ་ལས་འདས་བ་དང་། [91b2] ཐོག་མ་དང་། ཐ་མ་མེད་བ་དང་། དོར་བ་མེད་བ་དང་། རང་བཞིན་དང་། ཚོས་ཐམས་ཅད་དང་། །:རང་གི་⁹³མཚན་ཉིད་དང་། མི་དམིགས་བ་དང་། དཔོན་པོ་མེད་པའི་རོ་བོ་ཉིད་དང་། དཔོན་པོ་དང་། དཔོན་པོ་མེད་བ་དང་། རང་གི་རོ་བོ་དང་། གཞན་གྱི་རོ་བོ་ལྷོང་བ་ཉིད་གྱི་ཕྱེ་[91b3] བྲག་གིས་རྣམ་བ་ཉི་ལུ་འོ། །

此中智慧资粮者，谓由内空、外空、内外空、空空、大空、胜义空、有为空、无为空、毕竟空、无初后际空、无散空：、本性空、一切法空、自相空：、不可得空、无性自性空、有性空、无性空、自性空、他性空之差别，为二十种。

༥༢ ཅ་བས་ལྷོང་བའི་གཞི་ཉི་ལུ་བཞུག་པ།

辛二、颂释二十所空事

आध्यात्मिकत्वबाह्यत्वोभयशून्यत्वतस्तथा। दिङ्निर्वाणार्थतश्चैव संस्कृतासंस्कृतत्वतः ॥ १ ॥

अत्यन्तानवराग्रत्वानवकाराकृतात्वतः। सर्वधर्मत्वलक्षमत्वाभ्यतीतादित्वतः पुनः ॥ २ ॥

सांयोगिकत्वभावत्वाकाशशून्यस्वभावतः। स्वस्वभाववियुक्तत्वाद् विंशतिः शून्यता मताः ॥ ३ ॥

འདིར་སྐྱུས་པ། རང་དང་། ལྷི་རོ་ལ་རྣམས་དང་ནི། །གཉིས་དང་། ལྷོང་བའི་དཔོན་པོ་དང་། །ལྷོགས་དང་། ལྷི་རྣམ་འདས་ལས་དང་། །ལྷི་ལས་སྐྱེས་དང་། ཅིག་ཤོས་དང་། །མཐའ་འདས་ཐོག་མ་དོར་བ་མེད། །རང་བཞིན་དང་ནི་ཚོས་ཀྱུ་དང་། །[91b4] ཚོས་སྐྱེ་ལ་ཐོགས་འདས་⁹⁴ ཐོགས་དང་། །རྣམ་དང་། ཅིག་ཤོས་རོ་བོ་དང་། །མཐའ་དང་། ལྷོང་བ་ཞེས་བྱ་དང་། །ཚོས་གྱི་གཞན་གྱི་རོ་བོ་ཉིད། །རང་རང་རོ་བོས་ལྷོང་བའི་ཕྱིར། །ལྷོང་བ་ཉིད་ནི་ཉི་ལུ་འདོད། །

⁹³ 《ལེ་》《སྐྱུར་》_རང་གི་

⁹⁴ 《སྐྱུར་》བདག་

于此颂云：诸内与诸外，内外及空事，十方涅槃道，缘生及无生，离边无始散，本性一切法，法生等过等，具足非具足，虚空及本空，法之他性者，各各体性空，故许二十空。

༤༩ སའི་ཚོགས།

庚二、地资粮

分三：辛一、总连接；辛二、因九地修治；辛三、果十地之相

༥༡ སྤྱིའི་མཚན་སྣུར་བ།

辛一、总连接

भूमिसम्भारेण दशभूभय इति परिष्क्रियमाणानां धर्माणां संदर्शनाय त्रयोविंशतिरन्तरश्लोका कथ्यन्ते-
སའི་ཚོགས་ལ་སྣུར་བའི་གྲོ་བོ་⁹⁵ ཡོངས་སྤྱོད་བར་འབྱུང་བའི་ཚོས་^[91b5]གང་དག་ཡིན་པ་དེ་དག་

⁹⁶བརྟན་པའི་ཕྱིར་བར་སྐབས་ཀྱི་ཚོགས་སྤྱོད་བཅད་པ་ཉི་ལུ་རྩ་གསུམ་གསུངས་སྟེ།⁹⁷

地资粮中，为欲显示彼等当为何者修治之法，说此二十三颂。

༥༩ ལྷ་དགའི་ཡོངས་སྤྱོད་བ།

辛二、因九地修治

分九：壬一、第一地；壬二、第二地；壬三、第三地；壬四、第四地；壬五、第五地；壬六、第六地；壬七、第七地；壬八、第八地；壬九、第九地。

༥༩ ས་དང་བོ།

壬一、初地

分二：癸一、本颂；癸二、释说

༥༩ ཅ་བ།

癸一、本颂

लभ्यते प्रथमा भूमिर्दशधा परिकर्मणा। आशयो हितवस्तुत्वं सत्त्वेषु समचित्तता ॥ ४९ ॥

त्यागः सेवा च मित्राणां सद्धर्मालम्बनैषणा। सदा नैष्कर्म्यचित्तत्वं बुद्धकायगता स्पृहा ॥ ५० ॥

धर्मस्य देशना सत्यं दशमं वाक्यमिष्यते। ज्ञेयञ्च परिकर्मैषां स्वभावानुपलम्भतः ॥ ५१ ॥

ཡོངས་སྤྱོད་བ་རྣམ་བཅུ་ཡིས། །ས་ནི་དང་པོ་འཛོལ་⁹⁸འབྱུང་ཉེ། །བསམ་དང་ཕན་པའི་དངོས་
ཉིད་དང་། །སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་སེམས་མཉམ་ཉིད། །གཏོང་དང་བཤེས་^[91b6]གཉེན་རྟེན་⁹⁹ བ་
དང་། །དམ་ཚོས་དམིགས་པ་ཚོལ་བ་དང་། །ཉག་ལུ་རེས་འབྱུང་སེམས་ཉིད་དང་། །སངས་རྒྱས་
སྤྱིར་འདོད་དགའ་བ་དང་། །ཚོས་སྟོན་པ་དང་བདེན་པ་ཡི། །ཚོག་ནི་བཅུ་བ་ཡིན་པར་

⁹⁵ 《བེ་》《སྤྱིར་》གིས།
⁹⁶ 《བེ་》_ཡིན་པ་དེ་དག་
⁹⁷ 《བེ་》《སྤྱིར་》+ལ།
⁹⁸ 《བེ་》《སྤྱིར་》ཐོབ།
⁹⁹ 《བེ་》《སྤྱིར་》བརྟེན།

འདོད། །འདི་དག་རང་བཞིན་མི་དམིགས་པས། །ཡོངས་སུ་སྦྱོང་།^[91b7]བར་ཤེས་པར་བྱ། །ཞེས་བྱ་བ་ནི།

颂曰：由十种修治，当能得初地，意乐饶益事，有情平等心，能舍近善友，求正法所缘，常发出家心，爱乐见佛身，开阐正法教，谛语为第十，彼性不可得，当知名修治。

ཐམ་གྲུབ་པ།

癸二、释说

इति। यथावत् सर्ववस्तुषु अकौटिल्याशयः, स्व-परप्रयोजने हितत्वम्, सर्वसत्त्वेषु समचित्ता, सर्वस्वपरित्यागः, कल्याणमित्रारागणम्, यानत्रयसङ्गृहीत सद्धर्मालम्बनपर्येष्टिः, गृहवासानभिरतिः, अनुत्तरबुद्धकायगता स्पृहा, सद्धर्मप्रकाशनम्, सत्यवादितेत्येवमेभिर्दशभिर्लक्षणधर्मैः सर्वथोत्पद्यमानत्वात् परिकर्मभिः कारणविशेषैः स्वभावानुपलम्भतया कृतविशेषलक्षणपरिकर्मभिरेव प्रथमा प्रमुदिता भूमिः प्राप्यते।

རིམ་པ་རི་ལྔ་བ་བཞིན་གཞི་བམས་ཅད་ལ་བྱ་བུ་མེད་པའི་བསམ་པ་དང་། རང་དང་གཞན་གྱི་དགོས་པ་ལ་ཕན་པ་ཉིད་དང་། མེམས་ཅན་བམས་ཅད་ལ་མེམས་གཅིག་པ་ཉིད་དང་། བདོག་པ་བམས་ཅད་ཡོངས་སུ་གཏོང་བ་དང་། ཇམ་པའི་^[92a1]བཤེས་གཉེན་མཉམ་བར་བྱེད་པ་དང་། ཐེག་པ་གསུམ་ཏུ་གཏོགས་པའི་དམ་པའི་ཚོས་ཀྱི་དམིགས་པ་འདོད་པ་དང་། བྱིས་ན་གནས་པ་ལ་མཛོན་པར་མི་དགའ་བ་དང་། ལྷན་མེད་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་སྐུ་འདོད་པ་དང་། དམ་པའི་ཚོས་རབ་ཏུ་སྦྱོན་པ་དང་། ^[92a2]བརྟེན་པར་སྐྱབ་པ་ཉིད་ཅེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུའི་མཚན་ཉིད་ཀྱི་ཚོས་བཅས་རྣམས་པ་བམས་ཅད་ཏུ་བསྐྱེད་པར་བྱ་བ་ཡིན་པའི་ཕྱིར། ཡོངས་སུ་སྦྱོང་བའི་རྒྱའི་བྱེད་པར་འོ་བོ་ཉིད་མི་དམིགས་པས་བྱེད་པར་བྱ་བུས་པའི་མཚན་ཉིད་ཀྱི་ཡོངས་སུ་སྦྱོང་བ་དག་ལོ་ནས་ས་དང་ཕོ་རབ་ཏུ་དགའ་བ་འཕོབ་¹⁰⁰པ་^[92a3]ཡིན་ནོ། །

如其次第，谓于一切事无有谄诳意乐，饶益自他所须，于诸有情一心平等，能舍一切所有，承事亲近善知识，勤求三乘正法所缘，恒厌居家，爱乐无上佛身，开阐正法，说谛实语。以如是相之十法，当生一切种，故由修治之因，差别体性不可得故，唯以所差别相之修治，当得初地极喜地。

ཏམ་ས་གཉིས་པ།

壬二、第二地

分二：癸一、本颂；癸二、释说

100 《ལེ་》《སྣང་》ཐོག།

ཐོས་པས་མི་^[92a6] རོམས་ཉིད་དང་ནི། །ཟང་ཟིང་མེད་པར་ཚོས་སྦྱིན་དང་། །སངས་རྒྱས་
 བོང་ཀྱན་སྦྱོང་བ་དང་། །འཁོར་བས་ཡོངས་སུ་མི་སྦྱོང་དང་། །རོ་ཚ་བྱེད་ཡོད་ཅེས་བྱ་བ། །རྫོམ་མེད་
 བདག་ཉིད་དེ་རྣམ་ལྟ། །ཞེས་བྱ་བ་ནི།

颂曰：多闻无厌足，无染行法施，严净成佛刹，不厌倦眷属，及有惭有愧，
 五种无著性。

ཐད་ ལྟེན་པ།

癸二、释说

इति। सद्धर्मश्रवणे तृप्तेरज्ञानम्, लाभादिनिरपेक्षचित्तेन सद्धर्मप्रकाशनम्,
 स्वबुद्धक्षेत्राश्रयाश्रितसंशोधनम्, उपकृतसत्त्ववैपरीत्यादिदर्शनेन न परिखेदापत्तिः, स्वपरापेक्षया
 अकुशलधर्माकरणमित्येवं पञ्चधा परिकर्मणा पूर्ववत् कृतानवबुध्यमानस्वभावपरिकर्मणा तृतीया प्रभाकरी
 भूमिरवबुध्यते।

དམ་པའི་ཚོས་མཉམ་པས་རོམས་མི་ཤེས་པ་དང་། ^[92a7] རྟེན་པ་ལ་སོགས་པ་ལ་མི་ལྟ་བུའི་
 སེམས་ཀྱིས་དམ་པའི་ཚོས་རབ་ཏུ་སྦྱོན་པ་དང་། རང་གི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བོང་རྟེན་དང་བརྟེན་¹⁰³ པ་
 ཀྱན་ཏུ་སྦྱོང་བ་དང་། བན་བཟགས་པའི་སེམས་ཚན་མི་མཐུན་པ་ལ་སོགས་པ་མཐོང་བས་ཡོངས་
 སུ་མི་སྦྱོང་བ་དང་། རང་དང་གཞན་ལ་སྦྱོས་¹⁰⁴ ལྟས་མི་ ^{92]b[1} དགོ་བའི་ཚོས་མི་བྱེད་པ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་
 འུའི་ཡོངས་སུ་སྦྱོང་བ་རྣམ་པ་ལྟ་པོ་ལྟ་མ་བཞིན་ཏུ་རོ་བོ་ཉིད་ཏུ་མི་རྟོག་པས་ཡོངས་སུ་སྦྱང་བ་
 བྱས་པས་ས་གསུམ་པ་འོད་བྱེད་པ་རྟོགས་པ་ཡིན་ནོ། །

谓多闻正法，常无厌足，以不顾利养等心广宣正法，，严净自之佛刹能依所依，
 见有情种种过患而不厌饶益，观待自他不行不善法。如是五种修治，亦复如前，
 由体不分别而行修治，当得第三发光地。

ཏུ་ ས་བཞི་པ།

壬四、第四地

分二：癸一、本颂；癸二、释说

ཐོ་ ཅ་པ།

癸一、本颂

वनाशाऽल्पेच्छता तुष्टिर्धूतसंलेखसेवनम् ॥ ५४ ॥ शिक्षाया अपरित्यागः कामानां विजुगुप्सनम्।
 निर्वित्सर्वास्तिसन्त्यागोऽनवलीनानपेक्षते ॥ ५५ ॥
 བགས་གནས་འདོད་རྐྱང་ཚོག་ཤེས་དང་། །སྦྱངས་པ་ཡང་དག་སྦྱོམ་བསྟེན་¹⁰⁵ དང་། །བསྐྱབ་པ་

103 《སྦྱང་》 རྟེན།
 104 《ཤེ་》 《སྦྱང་》 བརྟེན།
 105 《ཤེ་》 རྟེན། 《སྦྱང་》 རྟེན།

ལྷོ་རྒྱ་དང་ནི་ཉོན་མོངས་བཟོད། །བལྟ་བོ་^{92]b[6}འདྲི་ཞེ་ནས་¹⁰⁶ ལྷངས་ན། །ས་ལྷ་པ་ནི་ཡང་དག་
འཛོལ། །ཅེས་བྱ་བ་ནི།

亲识及慳家，乐猥杂而住，自赞及毁他，十不善业道，懦弱与颠倒，恶慧忍
烦恼，远离此十事，证得第五地。

ཐད་ལྟོལ་བ།

癸二、释说

इति। लाभाद्यर्थं गृहिप्रव्रजितादिभिः संवासः, श्राद्धकुलानुपदर्शनम्, जनाकीर्णनगरादि,
स्वप्रशंसनपरनिन्दने, दशाकुशलकर्मपथाः, श्रुताद्यभिमानः, पराप्रणमनम्,
कुशलाकुशलविपरीताभीनिवेशः, मिथ्यादृष्ट्यादिकुमतिः, सर्वरागादिसर्वक्लेशाभिमुखीकरणं चेत्येवंलक्षणान्
दशधर्मान् विवर्जयन् अर्थादाक्षिप्तविपर्ययधर्मेण दशप्रकारपरिकर्मणा पूर्ववत् पञ्चमी सुदुर्जया
भूमिराक्रम्यते।

ཆེད་པ་ལ་སོགས་པ་འདི་དོན་ཏུ་རབ་ཏུ་ལྷུང་བ་ལ་སོགས་པ་དང་འཕྲོགས་པ་དང་། དང་བ་
ཅན་གྱི་ཁྱིམ་ཉེ་བར་མི་ལྷོན་པ་དང་། ལྷེ་བོ་མང་པོ་འདི་ལྷོད་པ་སོགས་པ་དང་། བདག་ལ་བལྟ་གས་པ་
དང་། ^{92]b[7}གཞན་ལ་ལྷོད་པ་དང་། མི་དགོ་བའི་ལས་ཀྱི་ལས་བལྟ་དང་། ལོས་པ་ལ་སོགས་པ་ས་
ལྷོ་མ་ཞིང་གཞན་ལ་མི་འདུད་¹⁰⁷ པ་དང་། དགོ་བ་དང་མི་དགོ་བ་ལ་¹⁰⁸ བལྟ་གསེ་མ་རྟོན་པར་ཞེན་པ་
དང་། ལོག་པར་རྟོ་བ་ལ་སོགས་པ་ལྷོ་ལྷོས་རྟོན་པ་དང་། འདོད་ཆགས་ལ་སོགས་པ་^{93]a[1} ཉོན་
མོངས་པ་ཐངས་ཅད་ལ་ལྷོགས་པར་ལྷེད་པ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་རྩེ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་
ལྷོ་
ཏུ་ས་ལྷ་བ་ལྷུང་དཀའ་བ་འཛོལ་བ་ཡིན་ནོ། །

谓为利养故亲识出家等众，慳示具信居家，人众猥杂聚落等，自赞，毁他，
十不善业道，恃闻等故心举懦弱不敬于他，于善不善颠倒耽著，邪见等诸恶慧，
趣向贪等一切烦恼。远离如是相之十法，引生对治之法，由此十种修治，亦复如
前，当得第五难胜地。

ྟེ་ས་ལྷུག་བ།

壬六、第六地

分二：癸一、本颂；癸二、释说

¹⁰⁶ 《སྣང་》 ལྷངས་

¹⁰⁷ 《ལེ་》 འདུས་

¹⁰⁸ 《ལེ་》 《སྣང་》 ལས་

ཐ། ཅུ་བ།

癸一、本颂

दानशीलक्षमावीर्यध्यानप्रज्ञाप्रपूर्णात्। शिष्यखङ्गस्पृहात्रासचेतसां परिवर्जकः॥५८॥

याचितोऽनवलीनश्च सर्वत्यागेऽप्यदुर्मनाः। कृशोऽपि नार्थिनां क्षेप्ता षष्ठीं भूमिं समश्नुते॥५९॥

ལྷོན་དང་ལྷོ་ལ་བྱིས་ས་བརྗོད་^[93a2]བརྗོད་འགྲུས། །བསམ་གཏུན་ཤེས་རབ་རབ་རྫོགས་
པས། ལྷོ་བ་མ་དང་ཉི་བཤེ་རུ་ལ། །དགའ་དང་སྐྱེག་པའི་སེམས་སྣང་ས་པ། །བསྐྱེད་ས་¹⁰⁹ན་མི་བྱུང་
བརྗོད་པ་ཀུན། །བཏར་ཡང་མི་དགའ་མེད་པ་དང་། །དུལ་ཡང་སྤོང་བ་མི་སྤོང་བས། །ས་ཉི་རྒྱལ་
པ་ཡང་དག་འཛོལ། ^[93a3]ཅེས་བྱ་བ་ནི།

施戒忍精进，静虑慧圆满，于弟子麟喻，舍喜，舍怖心，见求无愁戚，尽舍
无忧悔，虽贫不厌求，证得第六地。

ཐ། ལྷོ་ལ་བ།

癸二、释说

दानादिषट्दारमितापरिपूर्णेन श्रावकप्रत्येकबुद्धाभिलाषस्य स्वभावानुपलम्भोत्त्रासस्य च
याचकजनप्रार्थनासंकोचस्य स्वरसप्रवृत्तसर्वार्थत्यागदौर्मनस्यस्य दारिद्र्यादार्थिजनप्रतिक्षेपचित्तस्य च
वर्जनेनेत्येवं द्वादशभिः परिकर्मभिः पूर्ववत् षष्ठी अभिमुखी भूमिराज्ञायते।

པ་རོལ་རུ་ལྷོན་པ་རྒྱལ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པས་ཏུན་ཐོས་དང་རབ་སངས་རྒྱས་ལ་འདོད་པ་
དང་། རོ་ཤོ་ཉིད་མི་དམིགས་པ་ལ་སྐྱེག་པ་དང་། ལྷོང་བ་ཤོའི་སྤྱེ་ཤོས་བསྐྱེད་ས་¹¹⁰ན་བྱུང་བ་དང་།
བརྗོད་པ་ཐམས་ཅད་རང་གི་རང་གིས་གཏོང་བར་བྱེད་ས་པ་ལ་མི་དགའ་བ་དང་། ^[93a4]བརྗོད་
ཡང་སྤོང་བའི་སྤྱེ་ཤོས་སྤོང་བའི་སེམས་སྣང་བ་ཉི། དེ་རྣམས་ཀྱི་ཡོངས་སུ་སྤོང་བ་བཏུ་གཉིས་ཀྱིས་སྐྱ་
མ་བཞིན་རུ་ས་རྒྱལ་པ་མངོན་རུ་ལྷུང་བ་ཀུན་ཤེས་པར་འགྱུར་བ་ཡིན་ཅོ། །

谓由圆满六波罗蜜，能于声闻独觉远离喜乐，于体性不可得远离怖畏，乞者
来求心离愁戚，尽舍资财心离忧悔，虽贫能离厌求之心，由如是十二种修治，亦
复如前，能得第六现前地。

ཏ། ས་བཏུན་བ།

壬七、第七地

分二：癸一、宣说二十所断；癸二、宣说二十对治

ཐ། ལྷོ་བ་བྱིས་ས་བརྗོད་བ།

癸一、宣说二十所断

分二：子一、本颂；子二、释说

109 《ཤེ་》《སྐྱེད་》སྐྱེད་ས།

110 《ཤེ་》《སྐྱེད་》སྐྱེད་ས།

ཐམ་གཞིན་ལོ་ཉི་ཤུ་བཤད་པ།

癸二、宣说二十对治

分二：子一、本颂；子二、释说

དཀྱིལ་བ།

子一、本颂

अर्थाक्षिसधर्मतानिर्देशायाह-

त्रिविमोक्षमुखज्ञानं त्रिमण्डलविशुद्धता। करुणामनना धर्मसमतैकनयज्ञता ॥ ६३ ॥

अनुत्पादक्षमाज्ञानं धर्माणामेकधेरणा। कल्पनायाः समुद्धातः संज्ञादृक्केशवर्जनम् ॥ ६४ ॥

शमथस्य च निध्यप्तिः कौशलञ्च विदर्शने। चित्तस्य दान्तता ज्ञानं सर्वत्राप्रतिघाति च ॥ ६५ ॥

सक्तेरभूमिर्यत्रेच्छं क्षेत्रान्तरगतिः समम्। सर्वत्र स्वात्मभावस्य दर्शनञ्चेति विंशतिः ॥ ६६ ॥

དོན་གྱིས་¹¹³འཕངས་པའི་ཚོས་ཉིད་བརྟན་པའི་ཕྱིར།

རྣམ་ཐར་སྐོ་གསུམ་ཤེས་པ་དང་། །འཁོར་གསུམ་རྣམ་པར་དག་ཉིད་དང་། །སྟོང་རྩེ་དང་ཉི་

[93b2] རྩེ་མེད་དང་། །ཚོས་མཉམ་ཉིད་དང་རྩེ་ལ་གཅིག་ཤེས། །མི་སྐྱེ་བ་དང་བརྗོད་ཤེས་

དང་། །ཚོས་རྣམས་རྣམ་པ་གཅིག་ཏུ་སྟོན། །རྟོག་པ་ཀུན་ཏུ་འཛོལ་ས་པ་དང་། །འདུ་ཤེས་ལྟ་དང་

ཉེན་མོངས་སྟོང་། །ཞི་གནས་ངེས་པར་སེམས་པ་¹¹⁴ དང་། །རྟུག་མཐོང་ལ་ཉི་མཁའ་པ་

[93b3] དང་། །སེམས་ཏུ་ལ་བ་དང་ཐམས་ཅད་ལ། །སྟོགས་པ་མེད་པའི་ཕྱེ་ཤེས་དང་། །ཆགས་པའི་ས་

མིན་གར་འདོད་པར། །ཞིང་གཞན་ཏུ་ཉི་མཉམ་འགྲོ་དང་། །ཀུན་ཏུ་བདག་ཤི་ངོ་མོ་ཞི། །སྟོན་པ་

ཉིད་དང་ཉི་ཤུའོ། །ཞེས་བྱ་བ་གསུངས་ཏེ།

为说由义所引之法，颂云：

知三解脱门，三轮皆清静，大悲无执著，法平等一理，知无生知忍，说诸法一相，灭除诸分别，离想见烦恼，奢摩他定思，善毗钵舍那，内心善调伏，一切无碍智，非贪地随欲，等游诸佛土，一切普现身，共为二十种。

དཀྱིལ་ལོ་ལ།

子二、释说

शून्यताऽनिमित्ताप्रणिहितविमोक्षमुखसम्यग्ज्ञानम्, दशकुशलकर्मपथेषु वधवध्यघातकानुपलम्भादि, सर्वसत्त्वाम्बनकरुणा, वस्त्वनुपलम्भः, सर्वधर्मसमतावबोधः, महायानैकयानावबोधः, अनुत्पादपरिज्ञानम्, गम्भीरधर्मनिध्यानक्षान्त्यवगमः, सर्वज्ञेयानां महायानोपायमुखेन प्रकाशनम्, सर्वकल्पनोच्छेदः, निमित्तोद्ग्रहणविकल्पाभावसत्कायादिपञ्चदृष्टिसन्त्यागः, रागादिक्लेशवर्जनानि, शमथभावना, प्रज्ञाकौशल्यम्, चित्तोपशमः, रूपाद्यप्रतिघातज्ञानम्, अभिनिवेशास्थानम्,

113 《释》《释》 句

114 《释》《释》 544

यथेष्टसमकालबुद्धक्षेत्रगमनम्, विनेयानुरूपं सर्वत्र स्वकायप्रकाशनमिति विंशतिप्रकारेणानेन परिकर्मधर्मेणापि पूर्ववत् सप्तमी भूमिः समीयते।

ཇམ་པར་ཐར་པའི་སྐྱོ་སྐྱོར་པ་^[93b4]ཉིད་དང་། མཚན་མ་མེད་པ་དང་། ལྷན་པ་མེད་པ་པར་
དག་པར་ཤེས་པ་དང་། དག་པ་བཟུང་ལམ་གྱི་ལམ་ལ་གསུང་¹¹⁵ པར་བྱ་བ་དང་། གསོད་པ་པོ་
དང་། བསྟན་པ་མི་དམིགས་པ་ལ་སྐྱབས་པ་དང་། ལྷེ་པོ་ཐམས་ཅད་ལ་དམིགས་པའི་སྐྱོད་པ་ལྷོ་པ་
དང་། དཔོན་པོར་དམིགས་^[93b5]པ་མེད་པ་དང་། ཚེས་ཐམས་ཅད་མཉམ་པ་ཉིད་ཀྱི་རྣམས་པ་
དང་། སྐྱབས་པ་ཚེས་པོ་གཅིག་ཀྱི་རྣམས་པ་དང་། མི་སྐྱོད་པ་ཡོངས་སུ་ཤེས་པ་དང་། ཚེས་ཐམས་ཅད་
ལ་སྐྱབས་པ་པོ་རྣམས་པའི་བཟོད་པ་ལོར་ཀྱི་ཚུད་པ་དང་། ཤེས་བྱ་ཐམས་ཅད་སྐྱབས་པ་ཚེས་པོའི་ཐབས་
ཀྱི་སྐྱོན་པ་རབ་ཀྱི་སྐྱོན་པ་དང་། རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་གཚོད་པ་དང་། མཚན་མའུ་འཛིན་པའི་
རྣམ་པ་མེད་པ་དང་། འཛིན་ཚོགས་ལ་རྣམ་པ་ལ་སྐྱབས་པ་རྣམས་པ་དང་། འདོད་ཆགས་ལ་
སྐྱབས་པ་ཉོན་མོངས་པ་སྐྱོད་པ་དང་། ཞི་གནས་སྐྱོན་¹¹⁶པ་དང་། ཤེས་རབ་དང་ཐབས་ལ་མཐུན་
པར་^{93b7}བྱེད་པ་དང་། སེམས་ཉེ་བར་ཞི་བ་དང་། གཞུགས་ལ་སྐྱབས་པ་ལ་སྐྱབས་པ་མེད་པའི་ཕོ་
ཤེས་དང་། མཚན་པར་ཞེས་པའི་གནས་མ་ཡིན་པ་དང་། རི་རྣམས་འདོད་པ་བཞིན་ཀྱི་རྣམས་མཉམ་
ཀྱི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཞིང་ཐམས་ཅད་ཀྱི་འགོ་བ་དང་། གཏུལ་བྱ་དང་མཐུན་པར་ཐམས་ཅད་ཀྱི་
བདག་གི་^[94a1]ལམ་རབ་ཀྱི་སྐྱོན་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཡོངས་སུ་སྐྱོད་པ་རྣམས་པ་ཉི་ཤུ་པོ་འདིས་བྱང་ལྷ་མ་
བཞིན་ཀྱི་ས་བདུན་པ་རྣམས་པར་འཇུག་པ་ཡིན་ནོ། །

谓圆满了知空、无相、无愿解脱门，十善业道中所杀能杀及杀等不可得，缘一切有情之大悲，诸法皆不可得，通达诸法平等，通达唯一大乘，了知无生，通达谛察甚深法忍，由大乘方便门宣说一切所知，断除一切分别，无有执相分别，离萨迦耶等五见，断除贪等烦恼，修奢摩他，善巧智慧方便，寂灭心性，于诸色等无碍智性，非贪著地，随欲等游诸佛刹土，随应所化普于一切自现其身。以此二十修治，亦复如前，当得第七地。

ཏཱ་ལ་བརྒྱུད་པ།

壬八、第八地

分二：癸一、本颂；癸二、释说

ཐག་ཅུ་བ།

癸一、本颂

सर्वसत्त्वमनोज्ञानमभिज्ञाक्रीडनं शुभा। बुद्धक्षेत्रस्य निष्पत्तिर्बुद्धसेवापरीक्षणे ॥ ६७ ॥
अक्षज्ञानं जिनक्षेत्रशुद्धिर्मायोपमा स्थितिः। सञ्चिन्त्य च भवादानमिदं कर्माष्टघोदितम् ॥ ६८ ॥

115 《ཐེ་》《སྐྱར་》བསྟན།

116 《ཐེ་》《སྐྱར་》བསྐྱོན།

མེས་མ་ཅན་ཀུན་ཡིད་ཤེས་པ་དང་། །མ་རྟོན་པར་ཤེས་པས་བརྗེ་བ་དང་། །སངས་རྒྱས་ཞིང་
 བཟང་རྒྱུ་བ་¹¹⁷ པ་དང་། །ཡོངས་^{94]a[2}སྤྱི་བརྟུན་སྤྱིར་སངས་རྒྱས་བརྗེན། །དབང་པོ་ཤེས་དང་རྒྱལ་བ་
 ཡི། །ཞིང་རྒྱོད་རྒྱ་མ་རྩུབ་གནས་དང་། །བསམས་བཞིན་ཡིད་པ་མེན་པ་དང་། །ལས་ནི་རྣམ་པ་འདྲི་
 བརྒྱད་བཤད། །ཅེས་བྱ་བ་ནི།

颂曰：知诸有情意，游戏诸神通，修微妙佛刹，观故亲近佛，知根净佛土，
 安住如幻事，故思受三有，说此八种业。

ཐད་ལྟོན་པ།

癸二、释说

इति। यथावत्सर्वसत्त्वचित्तचरितज्ञानम्, लोकधातौ ऋद्ध्यभिज्ञाभिः क्रीडनम्,
 आधारबुद्धक्षेत्रसुवर्णादिभावपरिणामः, सर्वाकारधर्मपरीक्षणेन बुद्धरागणम्, दिव्यचक्षुषो निष्पत्तिः,
 आधेयबुद्धक्षेत्रसत्त्वपरिशोधनम्, सर्वत्र मायोपमतावस्थानम्, सर्वसत्त्वार्थदर्शनाद्
 बुद्धिपूर्वकजन्मग्रहणञ्चेत्येवमष्टप्रकारधर्मेण परिकर्मणा पूर्ववदष्टमी अचला भूमिरनुभूयते।

མེས་མ་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་མེས་མ་ཀྱི་རྒྱོད་པ་རྩི་རྩུབ་བཞིན་ཤེས་པ་དང་། ^[94a3]འཇིག་རྟེན་
 ཀྱི་ཁམས་སྤྱི་བརྟུན་ཡི་མ་རྟོན་པར་ཤེས་པས་བརྗེ་བ་དང་། །སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཞིང་རྟེན་གསེར་ལ་
 སྤྲོད་པ་ལེ་རོ་རོར་ཡོངས་སྤྱི་བརྟུན་པ་དང་། །རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྣམས་ཡོངས་སྤྱི་བརྟུན་པས་
 སངས་རྒྱས་མ་རྩུབ་པར་བྱེད་པ་དང་། །རྩི་ལྟོན་སྤྱི་བརྟུན་¹¹⁸ པ་དང་། །སངས་^[94a4]རྒྱས་ཀྱི་ཞིང་རྟེན་
¹¹⁹ པ་མེས་མ་ཅན་ཡོངས་སྤྱི་བརྟུན་པ་དང་། །ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྒྱ་མ་རྩུབ་གནས་པ་དང་། །མེས་མ་ཅན་
 ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྟོན་མ་རྟོན་གསེར་ལྟོན་ཀྱི་བཤད་¹²⁰ བཤད་སྤྱི་བརྟུན་ཡོངས་སྤྱི་བརྟུན་པ་ཞེས་བྱ་བ་
 ཡོངས་སྤྱི་བརྟུན་པ་ལེ་རོ་རོར་རྩི་བྱ་རྣམ་པ་བརྒྱད་ཀྱིས་སྤྱི་བརྟུན་པ་ཞེས་བྱ་བ་ལྟོན་པ་
 ཉམས་སྤྱི་བརྟུན་པར་འབྲུང་བ་ཡིན་ནོ། །

谓能如实知一切有情心行，于诸世界游戏神通，佛刹所依能转金等体性，于
 一切相观察诸法承事诸佛，生起天眼，净治佛土能依有情，一切如幻安住，见一
 切有情义利随思受生。以此八种修治之法，亦复如前，当能领证第八不动地。

ཉལ་ས་དགུ་བ།

壬九、第九地

分二：癸一、本颂；癸二、释说

117 《偈》《偈》བརྒྱུ་བ།

118 《偈》《偈》བརྟུན།

119 《偈》《偈》བརྗེན།

120 《偈》གཤད།

ཐུན་ཅུ་བ།

癸一、本颂

प्रणिधानान्यनन्तानि देवादीनां रूतज्ञता। नदीव प्रतिभानानां गर्भावक्रान्तिरुत्तमा ॥ ६९ ॥

कुलजात्योश्च गोत्रस्य परिवारस्य जन्मनः। नैक्रम्यबोधिवृक्षाणां गुणपूरे स्वसम्पदः ॥ ७० ॥

ལྷོ་ན་ལམ་དག་ནི་མཐའ་ཡས་དང་། །རྩེ་ལ་སོགས་པའི་རྒྱ་དེས་དང་། །སྤོངས་པ་རྩུ་བོ་རྩུ་བྱ་བ་
དང་། །མངའ་བྱ་བ་འཇུག་པ་མཚོག་དང་། །རིགས་དང་རྩལ་དང་ཚོ་འབྲུང་དང་། །འཕོར་དང་སྤྱི་
བ་དག་དང་། །རིས་འབྲུང་བྱང་^{94]}མུ་བ་ཤིང་རྩམས་དང་། །ཕོན་ཏན་ཕུན་ཕུན་ཚོགས་པ་
ཡིན། །ཞེས་བྱ་བ་ནི།

颂曰：无边诸誓愿，了知天等语，辩说如悬河，人胎最第一，种姓族圆满，眷属及生身，出家菩提树，圆满诸功德。

ཐུན་སྐྱོད་པ།

癸二、释说

इति। अनन्तप्रणिधानम्, देवादिसर्वसत्त्वरुतज्ञानम्, नद्युपमिताक्षयप्रतिभानम्, सर्वजनप्रशस्तगर्भावक्रमणम्, राजादिस्थानम्, आदित्याद्यन्वयः, मात्रादिसुसम्बन्धज्ञातिः, स्वविधेयपरिवारः, शक्राद्यभिनन्दितोत्पादः, बुद्धादिसञ्चोदननिष्क्रमणम्, चिन्तामणिसदृशाश्वत्थवृक्षादिः, बुद्धबुद्धधर्मस्वभावगुणपरिपूरणञ्चेत्येवं सम्पत्तिलक्षणैर्द्वादशभिः परिकर्मभिः पूर्ववत्कृतपरिकर्मविशेषैर्नवमी साधुमती भूमिः साक्षात्क्रियते।

ལྷོ་ན་ལམ་མཐའ་ཡས་པ་དང་། །རྩེ་ལ་སོགས་པ་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྒྱ་དེས་པ་དང་། །སྤོངས་པ་རྩུ་བོ་རྩུ་བྱ་བ་
ལྷོ་བོ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་བཟུགས་¹²¹ པའི་མངའ་བྱ་བ་འཇུག་པ་
[94a7] དང་། །རྩུ་བོ་ལ་སོགས་པར་གནས་པ་དང་། །ཉི་མ་ལ་སོགས་པ་ལས་སྤྱོད་པ་དང་། །མ་ལ་
སོགས་པ་དང་། །ལེགས་པར་འབྲེལ་བའི་གཉེན་དང་། །རང་དབང་བའི་འཕོར་དང་། །བརྩུ་བྱེན་ལ་
སོགས་པས་མངོན་པར་བརྩོད་པར་སྤྱི་བ་དང་། །སངས་རྒྱས་ལ་སོགས་པས་བསྐྱེད་ཏེ་རིས་
[94b1] པར་འབྲུང་བ་དང་། །ཕྱི་བ་ཞེན་གྱི་¹²² རྣོར་བྱ་དང་འབྲུ་¹²³ པའི་ཤིང་རྩམས་ཕྱུང་བ་¹²⁴ ལ་སོགས་
པ་དང་། ¹²⁵ སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཚོས་ཀྱི་རོ་བོར་བྱུར་བའི་ཕོན་ཏན་ཐམས་ཅད་ཕོར་སྤྱོད་པས་ལས་
བྱེད་པ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་རྩུ་བྱའི་ཕུན་ཕུན་ཚོགས་པའི་མཚན་ཉིད་ཀྱི་ཕོར་སྤྱོད་པ་རྩམས་པ་བཅུ་

121 《སྐར་》 བཟུགས།
122 《ཤེ་》 《སྐར་》 ཀྱིས།
123 《ཤེ་》 《སྐར་》 འབྲེལ།
124 《ཤེ་》 《སྐར་》 ཕྱུང་།
125 《ཤེ་》 《སྐར་》 + སངས་རྒྱས་དང་།

གཉིས་པོས¹²⁶ | ལྷ་མ་^[94b2]བཞིན་ཏུ་ཡོངས་སུ་སྤྱོད་བ་བྱས་པའི་བྱད་པར་དག་གིས་ས་དགུ་པ་
ལེགས་པའི་སློབ་གྲོས་མངོན་ཏུ་བྱེད་པ་ཡིན་ནོ། །

谓无边大愿，了知天等一切有情之语，辩才无尽犹如悬河，入诸士夫所赞母胎，住刹那利族等，生日亲族等，母等善妙姻亲，自在眷属，帝释天等称赞而生，佛等劝令出家，如如意宝之阿输陀树等，圆满佛法体性一切功德。以如是圆满相之十二种修治，亦复如前，由所作修治差别，当证第九善慧地。

93 ལྷེལ་སུ་བཟུ་བའི་མཚན་ཉིད།

辛三、果十地之相

分三：壬一、连接；壬二、本颂；壬三、释说

94 མཚམས་སྦྱར་བ།

壬一、连接

हेतुभूमित्वेन तत्परिकर्माण्येवं निर्दिश्य फलभूमित्वेन पृथक् तान्यनभिधाय सद्ब्रह्मणेन दशमभूमिलक्षणमाह-

རྗེའི་ས་རྣམས་ཀྱི་ཡོངས་སུ་སྤྱོད་བ་དེ་ལྟར་དེས་པར་བསྟན་ནས། འབྲས་བུའི་ས་ཉིད་ཏུ་དེ་
དག་མ་བཤད་པར་ས་མཚམས་ཅད་བཟུ་བའི་སློབ་གྲོས་ས་བཟུ་བའི་མཚན་ཉིད།

如是因地等诸修治已定了宣说，于果地中不说彼等，总摄诸地，即第十地性相。

95 ཅལ།

壬二、本颂

नवभूमीरतिक्रम्य बुद्धभूमौ प्रतिष्ठते। येन ज्ञानेन सा ज्ञेया दशमी बोधिसत्त्वभूः ॥ ७१ ॥

ས་དགུ་^{94b3}འདས་ནས་ཡེ་ཤེས་ནི། །གང་གིས་སངས་རྒྱས་སར་གནས་པ། །དེ་ནི་བྱད་ཐུབ་
སེམས་དཔའི་ས། །བཟུ་བ་ཡིན་པར་ཤེས་པར་བྱ། །ཞེས་བྱ་བ་གསུངས་ཏེ།

颂曰：超过九地已，若智住佛地，应知此即是，菩萨第十地。

93 ལྷེལ་བ།

壬三、释说

इति। श्रावकादिगोत्र-प्रथमफलप्रतिपन्नक-स्रोत-आपन्न-सकृदागामि-अनागामि-अर्हतामिति षण्णां नयत्रयव्यवस्थापनाभिप्रायेण शेषसङ्गृहीतापन्नकत्रयस्य प्रत्येकबुद्धस्य च यथाक्रमं गोत्र-अष्टमक-दर्शन-तनु-वीतराग-कृतविकल्प-श्रावक- प्रत्येकबुद्धभूमयः, बोधिसत्त्वानां यथोक्ता नवविधेत्येवं नवभूमीरतिक्रम्य दशम्यां पुनः भूमौ बोधिसत्त्वो बुद्ध एव वक्तव्यो न तु सम्यक्सम्बुद्ध इति वचनात् बुद्धभूमौ येन प्रणिधानज्ञानेनावतिष्ठते सा एव दशमी बोधिसत्त्वभूमिः ज्ञेया।

126 《ལེ་》《སྦྱར་》 མོ།

ཉན་ཐོས་ལ་སོགས་པ་འདི་རིགས་དང་། འབྲས་བུ་དང་ཕོ་ལ་ལྷན་པ་དང་། ལྷན་ལྷན་ལྷན་པ་
 དང་། ལན་ཅིག་ལྷིང་།^[94b4]འོང་བ་དང་། ལྷིང་མི་འོང་བ་དང་། དབྱ་བཙོམ་པ་ཉིད་ཅིས་བྱ་བ་ལྷན་
 དང་། ལྷན་གསུམ་རྣམས་ལས་བཅས་པ་དམོག་སྐྱོད་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་དང་།
 སང་སངས་རྒྱས་རྣམས་ལོ་རིམ་སྐྱོད་ལྷན་པ་ལྷན་པ་དང་། སྐྱོད་པ་དང་། མཐོང་བ་དང་།
 བཟུངས་པ་^[94b5]དང་། འདོད་ཆ་གསུམ་དང་བྱེད་པ་དང་། ལྷན་པ་རྒྱུགས་པ་དང་། ཉན་ཐོས་དང་།
 སང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་སྐྱོད་པ་དང་། རི་སྐྱོད་པ་དང་འདི་བྱེད་ལྷན་པ་སྐྱོད་པ་དང་།¹²⁷རྣམས་པ་དབྱ་
 ཕོ་གཅིག་ལོ་ན་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་
^[94b6]ལོ་ན་པ་བཙོད་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་
 དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་
 དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་དབྱ་ལྷན་པ་

谓声闻等之种姓、初果向、预流、一来、不还、阿罗汉六种，与建立三乘理趣所摄余之三向，及独觉等，如其次第为种姓地、八人地、见地、薄地、离欲地、已办地、声闻地、独觉地等，所说菩萨九地，仅作一地，如云：“如是九地超已，十地菩萨但应称佛，然非正等觉”，是故当知，若以愿智住彼佛地，彼即菩萨第十地。

༤༣ གཉེན་པོའི་ཚོགས།

庚三、对治资粮

分三：辛一、连接；辛二、本颂；辛三、解说

༩། མཚམས་སྦྱར་བ།

辛一、连接

प्रतिपक्षसम्भारार्थं अन्तरश्लोकमाह-
 གཉེན་པོའི་ཚོགས་ལ་བར་སྐབས་ཀྱི་ཚོགས་^{94]b[7}སྦྱར་བཅད་པ།
 对治资粮中，文间颂曰：

༩༩ ཅ་བ།

辛二、本颂

प्रतिपक्षोऽष्टधा ज्ञेयो दर्शनाभ्यासमार्गयोः। ग्राह्यग्राहकविकल्पानामष्टानामुपशान्तये॥ ७२॥
 མཐོང་དང་གོམས་¹²⁸པའི་ལམ་དག་ལ། །གཟུང་དང་འཇིག་པའི་རྣམ་རྟོག་¹²⁹རྣམས་། །ཉེ་བར་

127 《释》《释》 _ ས།

128 《释》《释》 བཙོམ་

129 《释》 རྟོགས།

ཞི་བར་བྱ་བའི་ཕྱིར། །གཉེན་པོ་རྣམ་པ་བརྒྱུན་ཅེས་བྱ། །ཞེས་བྱ་བ་གསུངས་ཏེ།

见修诸道中，所能取分别，由灭除彼故，说八种对治。

93 བཞེས་པ།

辛三、释说

इति। सांक्लेशिकवस्तुमात्रप्रतिपक्षाधिष्ठानग्राह्यविकल्पद्वयस्य द्रव्यपुद्गलप्रज्ञप्तिपुरुषाधिष्ठानग्राह-
कविकल्पद्वयस्य च दर्शनमार्गभावनामार्गयोः प्रहाणाद् ग्राह्यग्राहकाष्टविकल्पोपशान्तये सत्यद्वयमाश्रित्य
साक्षात्करणीया विपक्षभेदेन मार्गद्वयावस्थायामेव अष्टविधाः प्रतिपक्षाः।

གཟུང་བའི་རྣམ་པར་རྟོག་པ་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པའི་དཔོན་པོ་ཅམ་དང་གཉེན་པོའི་
95]a[1 ཉོན་ཅན་གཉིས་དང་། འཛིན་པའི་རྣམ་པར་རྟོག་པ་གང་ཟག་ཇི་སྲིད་ལྟ་བུ་ལྟེན་ལྟེན་གྱི་
བཏགས་¹³⁰པའི་ཉོན་ཅན་གཉིས་མོ་མོར་མཐོང་བའི་ལམ་དང་བསྐྱོན་པའི་ལམ་ལ་སྐྱོང་བས། བརྒྱུད་¹³¹བ་
དང་འཛིན་པར་¹³²རྣམ་པར་རྟོག་པ་བརྒྱུན་ཉེ་བར་ཞི་བར་བྱ་བའི་ཕྱིར། 95]a[2 བདེན་པ་གཉིས་ཀའི་
རྣམ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་མངོན་ཏེ་བྱ་བའི་མི་མཚུན་པའི་ཕྱོགས་ཀྱི་རབ་ཏུ་དབྱེ་བས་ལམ་གཉིས་པོ་
ཁོ་ནའི་གནས་སྐབས་ཀྱི་བྱུང་བར་གཉེན་པོ་རྣམ་པ་བརྒྱུན་དོ། །

谓所取分别有二：唯是杂染事及对治为所依者；能取分别有二：实有补特伽罗及假有士夫为所依者，一一于见道及修道中断除，故为灭除八种所取、能取分别，依于二谛行相，由现行所治品之差别，唯于二道分位差别，对治有八。

99 རེས་པར་འབྱུང་བའི་སྐྱབ་པ།

戊十、出生正行

分三：乙一、连接；乙二、本颂；乙三、释说

100 མཚམས་སྐྱབ་པ།

己一、连接

सम्भृतसम्भारस्यैवं निर्याणमिति निर्याणप्रतिपत्तिं चतुर्थीमाह-
དེ་རྣམ་རྟོགས་བསགས་པ་ལ་¹³³རེས་པར་འབྱུང་བས་བཞི་པ་རེས་པར་འབྱུང་བའི་སྐྱབ་པ།
积集如是资粮，定能出生，故说第四出生正行。

130 《ཐེ་》《སྐྱར་》 + བར་ཡོད།
131 《ཐེ་》《སྐྱར་》 གཟུང།
132 《ཐེ་》《སྐྱར་》 བའི།
133 《ཐེ་》《སྐྱར་》 །ཡ།

ཆ ༩ ཅུ་བ།

己二、本颂

उद्देशे समतायाञ्च सत्त्वार्थे यत्नवर्जने। अत्यन्ताय च निर्याणं निर्याणं प्राप्तिलक्षणम् ॥ ७३ ॥

सर्वाकारज्ञतायाञ्च निर्याणं मार्गगोचरम्। निर्याणप्रतिपज्ज्ञेया सेयमष्टविधात्मिका ॥ ७४ ॥

ཆེད་ཏུ་བྱ་དང་95]a[3མཉམ་ཉིད་དང་། །སེམས་ཅན་དོན་དང་འབད་མེད་དང་། །མཐའ་ལས་འདས་པར་རེས་འབྱུང་དང་། །ཐོབ་པའི་མཚན་ཉིད་རེས་འབྱུང་དང་། །རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་མཆེན་ཉིད་དང་། །ལམ་གྱི་ཡུལ་ཅན་རེས་འབྱུང་ལྟེ། །རྣམ་པ་བརྒྱད་ཀྱི་བདག་ཉིད་འདི། །རེས་འབྱུང་བསྐྱབ་95]a[4པ་ཡིན་ཞེས་བྱ། །ཞེས་བྱ་བ་གསུངས་ཏེ།

所为及平等，利有情无用，超二边出生，证得相出生，一切相智性，道有境出生，当知此八种，是出生正行。

ཆ ༩ ལྟོལ་བ།

己三、释说

इति। यथोक्त उद्देशः , सर्वधर्मसमता, सत्त्वार्थकरणम्, अनिमित्तसर्वक्रियाकारित्वेनानाभोगः, शाश्वतोच्छेदरहितावस्थाविशेषः, त्रियानसर्वार्थप्राप्तिः, यथोक्तसर्वाकारज्ञता तद्विशिष्टमार्ग इत्येवं निर्यातव्यवस्तुषु प्रतिविशिष्टान्यधर्माभावेन सर्वानुपलम्भतया एभिरष्टाभिर्निर्याणप्रतिपत्तिः अष्टधा भवति।

ཆེད་ཏུ་བྱ་བ་རྗེ་སྐྱད་བཤད་པ་དང་། ཆོས་ཐམས་ཅད་མཉམ་པ་ཉིད་དང་། སེམས་ཅན་གྱི་དོན་ལྟར་བར་བྱེད་པ་དང་། མཚན་མ་མེད་པར་134ཐམས་ཅད་བྱེད་པ་ཉིད་ཀྱིས་རྩུན་གྱིས་བྱུབ་པ་དང་། །ཉག་པ་དང་ཆད་པ་དང་བྲལ་བའི་དོ་དོའི་གནས་95]a[5སྐབས་ཀྱི་བྱེད་པར་དང་། ཐེག་པ་གསུམ་གྱི་དོན་ཐམས་ཅད་འཕོབ་པ་དང་། རྗེ་སྐྱད་བཤད་པའི་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་མཆེན་པ་ཉིད་དང་། །དེའི་བྱེད་པར་གྱི་ལམ་ལྟེ། །རེས་པར་འབྱུང་བར་བྱ་བའི་གཞི་དེ་ལྟ་བུ་དག་ལས་བྱེད་པར་ཏུ་འབགས་པའི་ཆོས་གཞན་མེད་པའི་བྱིར་ཐམས་ཅད་95]a[6མི་དམིགས་པ་ཉིད་ཀྱིས་རེས་པར་འབྱུང་བ་རྣམ་པ་བརྒྱད་ཡིན་པས་རེས་པར་འབྱུང་བའི་རྒྱབ་པ་ནི་རྣམ་པ་བརྒྱད་ཡིན་ནོ། །

谓所说所为，诸法平等性，能作有情利，无相作一切任运无功用，远离断常二边体性差别，证得一切三乘义，所说一切相智，彼之殊胜道，如是所出生事，无有余法胜彼，以一切不可得故，为八种出生，故出生正行有八。

ཆ ༩ རྟོགས་བསྟུ་བ།

丁三、撮品义

इति अभिसमयालङ्कारे नाम प्रज्ञापारमिताशास्त्रे प्रथमाधिकारवृत्तिः।
སེས་རབ་ཀྱི་པ་རོལ་ཏུ་བྱེན་པའི་མན་རག་གི་བརྩན་བཙོས་མདོན་པར་རྟོགས་པའི་བྱེན་

134 《ལེ་》《སྣང་》+ལྟེད་བ།

ཅེས་བྱ་བ་ལས། ལྷན་སྐྱེས་དང་ཕོ་ཉེ་འགྲེལ་¹³⁵པའོ། །།

《般若波罗蜜多教授现观庄严论》第一品释竟。

135 《ལེ་》《སྣང་》འགྲེལ།

अभिसमयालङ्कारनामप्रज्ञापारमितोपदेशशास्त्रंवृत्ति।

abhisamaya-alankāra-nāma-prajñāpāramitā-upadeśa-śāstram-vṛtti

༄༅། །ཤིས་རབ་ཀྱི་བ་ལོ་ལ་རྒྱ་བྱེན་པ་ལེ་མན་རབ་ཀི་བ་ལྷན་བཙོ་ས་མཛོན་པ་ར་རྟོག་ས་བའི་རྒྱན་ལེ་ས་བྱ་བའི་བཞུགས་པ།

般若波罗蜜多教授现观庄严论释

现观庄严论明义释贯珠

天竺 狮子贤菩萨 造释

善慧光、莲花藏 由藏译汉

善慧光 贯珠

一切相智品第一

乙四、广释八品

分八：丙一、种相智品；丙二、道智品；丙三、基智品；丙四、一切相加行品；丙五、顶加行品；丙六、渐次加行品；丙七、刹那加行品；丙八、法身品

丙一、种相智品

分三：丁一、连接；丁二、释所詮十法；丁三、摄品义

丁一、连接

如是前之所说总显摄义之论体安立已竟，菩萨为欲随顺过去诸佛，证得上菩提，以是究果故，当印证得一切相智。故于三智最初，为令于果生起好乐，当应广释摄一切相智为所詮之偈颂。

丁二、释所詮十法

分十：戊一、发心；戊二、教授；戊三、四抉择分；戊四、所依；戊五、所缘；戊六、所为；戊七、甲铠正行；戊八、趣入正行；戊九、资粮正行；戊十、出生正行；

戊一、发心

分三：己一、性相；己二、所缘；己三、分类

己一、性相

分三：庚一、连接；庚二、本颂；庚三、解说

庚一、连接

发心自性及其所缘，

庚二、本颂

颂云：“发心为利他，求正等菩提。”

庚三、解说

分二：辛一、文义；辛二、断诤

辛一、文义

如谓：“我成佛已，为利^{益其}他^{化机}故，随其^{各自善根、}善缘，当应励力^{宣说三乘教法，}当应圆满成办菩提方便。”如是^{益除自以外其}为利^{化机}他^{化机}故，希求^{无上}正等菩提，即是发心性相，此分愿^心、行^心二种^{发心}体性。

辛二、断诤

分二：壬一、诤；壬二、答

壬一、诤

问：“求正等菩提”者，“希求”^{所欲境}菩提，为^{欲求善法之}善法欲，是^{五别境之欲}心所，岂发心者，非是^{与助伴相应之}心显现^{生起缘利他及菩提之}殊胜境耶？云何彼^{欲心所}成发心？

壬二、答

分二：癸一、果立因名；癸二、主立伴名

癸一、果立因名

答：^{欲求是心所，实非发心，}虽则如是，然于此处^{性相之际，}若有希求^{欲济苦海无怙众生之}善法欲相，^{以此欲求利他之欲为因，}当能^{生起为利彼等而欲成佛之果，即}发起菩提之心，故是以因^{之欲求而}显果^{之发心，其之所为，}乃为了知“如是希求^{利他}菩萨^{之相续，}正行所依发心及正行所摄^{一切善法皆}当增长”，假以^{希求之名，}安立^{于发心，}是故无^{有心所成为发心之}过。

癸二、主立伴名

另^{一答}者，愿为希求，即求正等菩提。与彼^愿俱行之发心^{上，}施设^{愿之}宣说彼^{愿之}名，乃为了知“菩萨发起具愿之心”故。

己二、所缘

分四：庚一、问；庚二、答；庚三、问答所成义；庚四、不引余经之因

庚一、问

问：又，云何欲求体性？为何义故发心？云何正等菩提？云何利他？

庚二、答

分二：辛一、本颂；辛二、解说

辛一、本颂

答：颂云：“彼彼如经中，略广门宣说。”

辛二、解说

分二：壬一、缘菩提；壬二、缘利他；

壬一、缘菩提

三^种佛母^经中亦云：“于般若波罗蜜多，及布施^{、净戒、忍辱、精进、静虑}等一切中，

应修布施、施者、受者等，皆不可得。”

壬二、缘利他

“欲令^{十方}一切有情，随其善缘，安立于^{无余}涅槃界^{中，永离忧苦}；欲于慳贪、^{犯戒、}恼害、懈怠、散乱、邪慧有情等，安立于布施、净戒、安忍、精进、静虑、般若^等之菩萨摩訶萨，当应修学般若波罗蜜多。”如是^{《般若经》及其它如《无尽慧经》}等，以具能令了知^{菩提乃所欲境，而具所詮}义^之语，及殷重劝勉^{利他为所为境}之语，不违^{《中佛母》所说}经义，由略广^二门，^{次第}宣说正等菩提与利他义。

庚三、问答所成义

如是^{《般若经》中，以四段经文次第证成，}当知^{前之所说发心性相，不违经义，是故}发心即是为利他故，而求正等菩提之体性。

庚四、不引余经之因

问：《华严经》等中，亦广述发心性相，何故唯引《般若经》？答：此中引《般若经》，以是本论根本经故。^{余诸}经典虽亦广说此中^{发心性相}之义，唯恐文繁，故不引述。

己三、分类

分三：庚一、连接；庚二、本颂；庚三、解说

庚一、连接

如是已说发心所缘及其自性，今以文间^二颂说其二十二种分类。

庚二、本颂

颂云：“如¹地²金³月⁴火⁵，藏⁶宝源⁷大海，⁸金刚⁹山¹⁰药¹¹友，¹²如意宝¹³日¹⁴歌，¹⁵王¹⁶库及¹⁷大路，¹⁸车乘与¹⁹泉水，²⁰雅声²¹河流²²云，分二十二种。”

庚三、解说

分三：辛一、体性；辛二、摄义；辛三、界限

辛一、体性

分三：壬一、二十二体性；壬二、二十二喻；壬三、喻义相顺

壬一、二十二体性

此谓具足：一、欲求^{菩提}；二、意乐；三、增上意乐；四、^{了知三无生之}加行；五、布施波罗蜜多；六、净戒波罗蜜多；七、忍辱波罗蜜多；八、精进波罗蜜多、九、静虑波罗蜜多；十、^{通达二无我之}般若波罗蜜多；十一、方便善巧波罗蜜多；十二、愿波罗蜜多；十三、力波罗蜜多；十四、智波罗蜜多；十五、神通；十六、福智；十七、菩提分法；十八、^{专趣利他之}大悲与^{法性无分别之}胜观；十九、^{不忘词义之}总持^{陀罗尼及}辩才^{于他说法}；二十、^四法^印喁陀南；二十一、唯一通道；二十二、法身^{之发心}者，

壬二、二十二喻

如其次第，如：一、地；二、纯金；三、初月；四、火；五、大藏；六、宝源生处；七、大海；八、金刚；九、山王；十、药；十一、善友；十二、如意宝；十三、日；十四、悦耳法音乾闥婆妙歌；十五、大王；十六、库藏；十七、大路；十八、车乘；十九、泉水；二十、雅声；二十一、河流；二十二、云。

壬三、喻义相顺

以是：一、一切白法所依处故；二、今生来世六度所摄一切利乐之意乐，直至菩提永不变故；三、三十七菩提分法等一切善法辗转增上故；四、能烧障碍了知三智之境三无生之柴薪故；五、能以法、财受用满足一切众生，取之不尽故；六、出生力等功德大宝所依处故；七、火、兵器等一切不欲加害于自，心不错乱故；八、于无上菩提信解坚固，魔不能扰故；九、三摩地中，所缘散乱，不能动故；十、能息贪等烦恼障及所取分别等所知障之疾故；十一、一切利衰时处永不舍弃圆满一切有情之利故；十二、具足于果自在五方便神通，圆满成办所愿之果故；十三、能以四摄，圆满成熟所化有情相续善法禾苗故；十四、能以四无碍解，开示所化乐欲之法故；十五、威力无碍成办利他故；十六、福德智慧二种资粮聚如库藏故；十七、一切圣者所行随行故；十八、不堕轮回、涅槃二边易趣行无住地故；十九、能持已闻未闻及当闻之法而说法无尽故；二十、于求解脱化机，由“诸行无常、有漏皆苦、诸法无我、涅槃寂灭”之门，宣说悦耳和雅之法音故；二十一、通达能知、所知平等性故，悲智自然流入相续，无有间断、平等无别行利他故；二十二、示住兜率天等十二佛行，成熟一切有情利乐之禾苗依赖于彼故。如数配合。

辛二、摄义

如是以二十二喻显示二十二种发心，以二十二种喻义相顺之法得以成立，即以“如地金月火”等二颂，宣说二十二种发心。

辛三、界限

此中初三发心，由上中下品，摄于初业地三品资粮道；其后一种，趣入初地之道加行道所摄；其后十种，极喜地等十地所摄，极喜地是见道所行境，余九地是修道之所行境；其后五种，是第十地之殊胜道所摄；末三发心，由加行、正行、结行，摄于佛地。如是发心分类，摄于初业地，乃至佛地。

戊二、教授

分二：乙一、总说十教授；乙二、别说僧宝

己一、总说十教授

分四：庚一、连接；庚二、本颂；庚三、释说；庚四、摄义

庚一、连接

正说发心自性及所缘，兼说发心分类已，当说教授，此有二种所为，如是已发初具希求等菩提心

之菩萨，为令成就彼^{因位发心之}际如实希求之^{先前未得}菩提心，及彼所引^{止观等}诸^{一切白}法故；
为令已得^{依止善知识，不皈依他神等诸}功德，由善加守护^{、不令退失之方便}，得以^得现前^{辗转}增长故，
于彼而行教诲，即是教授。

庚二、本颂

颂云：“1、修行及2、诸谛，3、佛陀等三宝，4、不耽著5、不疲，6、周遍摄持道，
7、五眼8、六通德，9、见道并10、修道，应知此即是，十教授体性。”

庚三、释说

分十：辛一、修行自性；辛二、所缘四谛；辛三、所依三宝；辛四、不耽著精进；辛五、不疲倦精进；辛六、遍摄持精进；辛七、五眼；辛八、六通；辛九、见道；辛十、修道；

辛一、修行自性

教授修行，教谓：“于修行^{如前}所说^{二十二种}菩提心分类，应^{知胜义无实、名言如幻，故二}
谛双运，不违越世俗、胜义谛，以不共声闻、缘觉^等不可得理而趣入。”

辛二、所缘四谛

分四：壬一、苦谛；壬二、集谛；壬三、灭谛；壬四、道谛

壬一、苦谛

教授诸谛，于苦谛云：“^{有漏}色等^{五蕴苦}果之空性，与^{证悟彼等之有境}般若波罗蜜多等，
于真如^{离性之}体^性上，自性是一^{而非异}。”

壬二、集谛

于集谛云：“空性及^{有漏}色等^{五蕴}诸因，^{胜义之上}非异，故^{胜义上}色等^{五蕴}非集、非灭、
非染、非净。”

壬三、灭谛

于灭谛云：“空性远离生灭、染净、增减^{、三时}等，^{故空性之上}无色^{等五蕴、十二处、十}
八界，亦无无明生^{，乃至无老死生}，亦无无明灭^{，乃至无老死灭}，亦无有^{能证之}佛，乃至亦无^所
证之菩提。”

壬四、道谛

于道谛云：“^{修者菩萨}自^己与^{所修}施等^{六种}波罗蜜多，内空等与外空等，^{过去之}前际与
^{未来之}后际等，非相应，非不相应。”

辛三、所依三宝

分三：壬一、佛宝；壬二、法宝；壬三、僧宝

壬一、佛宝

教授三宝，于佛宝云：“佛与菩提，相是一故，^{能立为}佛之法相一切相智^{，真如之}

上，了不可得，不与色等合若若散，故知所缘之境能缘有境平等。”

壬二、法宝

于法宝云：“有境三智所摄对境事、对治、行相，总摄一切，故所摄诸法无自性。”

壬三、僧宝

于僧宝云：“大乘阿罗汉属佛宝，不计僧宝之列，除此之外，余之向往预流向、预流果、一来向、一来果、不还向、不还果、罗汉向成七大士，若加独觉，即成八士，复由利、钝根等细分差别，共为二十菩萨大士，如是于圆满菩提不退转之圣菩萨有学不退众，应趣人胜义无生。”

辛四、不耽著精进

教授不耽著精进：为断修行违品三种懈怠，当说三种精进教授：一、对治贪眠等懈怠，以令修行不退，教授不耽著精进：发起精进者，励力于勤勉发心之际所说当得之义。一类钝根，由身等福德，能生诸乐而起耽著，为遣此故于不耽著精进，开示身等所起耽著无有自性，以净身语意三种粗重。

辛五、不疲倦精进

教授不疲倦精进：二、对治怯弱懈怠，以令修行增长，教授不疲倦精进：虽经长时多劫修习于道，然所求菩提之义仍未成办，尔时根性畏惧者，于长时修行，生疲厌心，为遣此故于不疲倦精进，开示不著色等，乃至正等菩提。

辛六、遍摄持精进

教授遍摄持精进：三、对治自轻蔑懈怠，以令不堕小乘，教授遍摄持精进：为所詮之一一义故，当于十方诸菩萨等，禀受道之修行教授，心生怯弱：“我何堪能？”为遣此故于遍摄持精进，教诫诸法自性无生。

辛七、五眼

教授五眼，谓：“一、内眼，能见一一决定之物；二、异熟所生天眼，能见十方一切有情死此生彼；三、慧眼，能了有为无为一切诸法悉无分别；四、法眼，能如实知一切圣补特伽罗种种差别，若利若钝；五、佛眼，现正等觉如所有、尽所有一切法一切相。如是五种有境，名言有生，胜义离戏，应修真如体是一非异。”

辛八、六通

教授六神通，谓：“一、神境通，谓显现震动十方大地，变一为多、亦多为一等境之修所得三摩地及智；二、天耳通，能闻一切世间界大小音声之修所得三摩地及智；三、他心通，能如实知他心若若贪等，若离贪等之修所得三摩地及智；四、宿住随念通，谓能如实随念自他多生前世诸宿住事之修所得三摩地及智；五、此生现行静虑力所生天眼通，谓能见有情生时

死时，胜妙粗劣一切^诸色，随业受生善趣恶趣等之修所得三摩地及智；六、漏尽通，能断^{贪等}烦恼障、所知障一切种子，不堕声闻独觉地，唯趣无上菩提之修所得三摩地及智。当知此等^{六神通有境，名言有生，胜义离戏，}本自寂灭。”

辛九、见道

教授见道，谓：“见道，四谛所摄十六刹那自性，即^四法忍、^四法智、^四类忍、^四类智性，^{相续具足止观}瑜伽行者，了知诸法无有自性，犹如幻师^{于自所化不起耽著，}于此一切，无有耽著，彼诸有情，能修^{见道}应断^{之见所断}正对治^{忍智十六刹那。}”

辛十、修道

教授修道，谓：“有为^{道谛}无为^{灭谛}，二者^{自性是一非异}故，不能立为互^{相不一一}看待之^异体。如是^{如前}所说见道所证事^{法性}，修道^{并无异彼之所缘}，唯是串习而修，故^{见道修道}，证悟法性^{实无差别相异}，故无真实修道安立^{，唯是假立。}然由缘起法性故，^{修所断者，见道不能断，修道能断，故}能修彼应断^{修所断}正对治。”

庚四、摄义

如是于菩提心，及彼所引^白法体性般若波罗蜜多，一、修行之相为^{二我}不可得；二、修行所缘为四圣谛；三、所依为三宝；四、断除耽著恶事懈怠而趣入^{修行之}殊胜^{因是不耽著}精进；五、断除畏惧怯弱懈怠而趣入^{精进}不退转因是不疲倦^{；六、断除自轻蔑懈怠而}不人余乘因是遍摄^持精进，此三为断除修行违缘之三因；七、若取若舍，自能知故，不依于他因是五眼；八、不须劬劳^{圆满一切相智因是六神通；九、见所断}究竟^{无余断尽}因是见道；十、修所断究竟无余断尽之因即^即修道。此诸一切于教授际宣说，唯依此等^{修行自性、修行所缘、修行所依、修行之因，一士夫欲求成佛}一切义利悉能圆满，故教授^{数量决定}为十种。

己二、别说僧宝

分三：庚一、连接；庚二、本颂；庚三、释说

庚一、连接

僧宝之际，^{经示众多细分，}为令易解^{彼等}，故说文间二颂。

庚二、本颂

颂曰：“^{1-5、}诸钝根利根，信见至家家，^{6-8、}一间^{9-11、}中生般，^{12、}行^{13、}无行究竟，^{14-16、}三超往有顶，坏色贪^{17、}现法，寂灭及^{18、}身证，¹⁹⁻²⁰麟喻共二十。”

庚三、释说

1-2、二预流向：^{依后述}第二品^{道智品}颂中所说“由谛与谛上，忍智四刹那”所摄见道十六刹那，前十五刹那，正为成办预流果而精进者，由^{钝根}随信行、^{利根}随法行^{二种}差别，初^{预流}果有^{二预流}向。3、但住预流果：^{其次}住第十六刹那，未断欲界随一修所断之但住^{预流}果。4-5、二种胜进预流果：^{其次}，已断欲界第三

或第四品修所断之**生人家、天家家余之二种**胜进预流果。6、一来向：**其次**，已断欲界第五品修所断，正为成办一来果而精进之**钝根信解、利根见至**，于第二**一来果但作一向**。7、但住一来果：**其次**，已断欲界第六品修所断，而住解脱者之**一来果**；8、胜进一来果：**其次**，已断欲界第七或第八品修所断，仅余一次受生于天之**余之**一来果，名为**一间**。

9、不还向：**其次**，已断欲界第七或第八品修所断，正为断第九品修所断而精进之**如前钝根信解、利根见至**，于第三**不还果但作一向**。

10-13、般涅槃四不还果：**其次，不还之**已断受生色界结使，未断中有结使，于中有证道，尽诸苦际之**中般、未断受生色界及中有二种结使，投生色界后，得尽苦际之生般、未断二结使，受生色界后，以大精进而证道般涅槃之行般、及无需精进而证道般涅槃之无行般四种**。

14-16、三超之三不还果：**其次，行色究竟天，由**从梵众天，舍余诸天，直趣色究竟天之**全超**、由梵众天受生净居天，复越数天而趣色究竟天之**半超**、从梵众天始，遍历诸天而趣色究竟天之**遍超而上流之余三种**不还果。

17-18、往有顶之二不还果：**其次，究竟往有顶者，离诸色贪，即**此生证得涅槃之**现法寂灭、身证灭尽定之余二种**不还果。19、阿罗汉向：**其次**，已断有顶第八品修所断，正为断第九品修所断而精进之**阿罗汉向**；20、独觉：**其次**，缘声闻藏现证自道之**独觉**。共为二十。

戊三、四抉择分

分二：己一、总显体性；己二、广说差别法

己一、总显体性

分三：庚一、连接；庚二、本颂；庚三、释说

庚一、连接

资粮道**初学者**，得如是教授，修行其义，**当生抉择分**，即见道之因加行道，**故说抉择分**。

庚二、本颂

颂曰：“所缘及行相，因缘并摄持，菩萨救世者，如暖等体性，依具四分别，分下中上品，胜出诸声闻，及以诸麟喻。”

庚三、释说

分四：辛一、大乘加行道具五殊胜；辛二、小乘加行道离五殊胜；辛三、显示菩萨种种现缘；辛四、断诤

辛一、大乘加行道具五殊胜

诸菩萨众，于资粮道，于十种教授，已得闻**等究竟**，以此为因，于顺解脱分信等善根之后，当生**体性为**世间修所成——随顺现证**自果**四谛**为空性**之四顺抉择分，所谓暖善根，其次顶、忍、世第一法。或**一相续菩萨**，由初、中、后**等次第**而生，

或依菩萨所属**钝、中、利**等根性补特伽罗差别，而分下、中、上三品。此加行道，

下文当述缘四谛事**无常等十六行相**之所缘差别；二、行相殊胜：菩萨由具足五种殊胜，所谓：一、所缘殊胜：**由执色等谛实之我**见对治，而了如幻，故**住无耽著等之行相**；三、因殊胜：**体为能证三乘果之**

因；

四、善知识摄持殊胜：具足成佛一切善巧方便之善知识，乃至成佛之间，遍为摄持；五、四分别相应殊胜：见修所断所取能取四分别，下文当述之理相属而生者，是胜声闻、缘觉等暖等四加行。

辛二、小乘加行道离五殊胜

[86b1] 86b2]

声闻等加行道离此五种殊胜，彼等暖等善根，安立声闻经藏之宗云“一、所缘：缘变得色等相，事之体性清净四谛；二、行相：由补特伽罗我见对治，但住无常等十六之行相；三、唯为证得声闻、缘觉自乘果之因；四、摄持：远离具足善巧方便之善知识遍为摄持；五、四分别：非成自菩提之障，故相续无四分别相应而生”故。

辛三、显示菩萨种种观缘方式

诸菩萨之顺抉择分，由无耽著善巧方便力故，或由因门，如忍位中品，或由果门，如世第一法下品，或由体性门，如忍位下品，或由法性行相门，如余之九品，尽其所能缘于四谛事。当知或为串习厌离故，或为摄受下劣种姓故，亦以如前声闻加行道时，余之无常等十六行相，遍缘四谛。

辛四、断诤

问：若尔，当说彼十六行相所缘之理？答：仅欲略释颂文，故不广说。问：《俱舍》云：“净无越十六。”十六之外，安立多门缘于四谛，岂不相违？答：无有过失。何以故？此之安立，唯余之安立，是故非仅此中，任于何处，莫依余之劣乘而申破斥，大乘小乘安立，迥然不同故。

己二、广说差别法

分三：庚一、广说所缘、行相、因三差别；庚二、广说相应分别差别；庚三、广说善知识摄持差别

庚一、广说所缘、行相、因三差别

分三：辛一、总连接；辛二、别说分类；辛三、断诤

辛一、总连接

问：云何所缘、行相差别？答：故以文间七颂宣说所缘、行相。

辛二、别说分类

分四：壬一、暖位；壬二、顶位；壬三、忍位；壬四、世第一法

壬一、暖位

分三：癸一、本颂；癸二、解说；癸三、摄义

癸一、本颂

颂曰：“暖下品：所缘无常等，是四谛等相，行相破著等，是得三乘因。暖中品：色等离聚散，暖上品：住假立无说。”

癸二、释说

暖位下品，所缘者，谓依苦、集、灭、道等四谛之差别法无常等十六行相，断除增益之所依故。行相者，谓于苦等谛上无常等破除耽著及有可得等，决了彼上耽著为空故。因者，当知暖等四种，一切皆是能得三乘证悟之因。

暖位中品，所缘者，谓依凡夫胜解作意不得聚散、圣者真如作意不见聚散，色等若成若坏，若聚若散，如其数量，不得不见，即真如之上远离成坏所差别之色等。行相者，谓色等名皆无有故，名异流转之不住及同流转之非不住相皆无有。

暖位上品，所缘者，谓色乃至佛之诸法，皆名言假立法。行相者，谓胜义之上善等法，任于何中，亦不可说

癸三、摄义

如是，以是见道无分别智火生起之前兆，故为暖，有上、中、下三品，皆具所缘、行相。

壬二、顶位

分三：癸一、本颂；癸二、释说；癸三、摄义

癸一、本颂

颂曰：“顶下品：色等不安住，其体无自性，彼等自性一，不住无常等，顶中品：彼等彼性空，彼等自性一，不执著诸法，顶上品：不见彼相故，智慧所观察，一切无所得。”

癸二、释说

顶位下品，所缘者，谓色等真实义中，远离色等自性，即是无谛实之体性，故由自性空故，不住色等。行相者，谓胜义中，色等诸法，与其各自之空性，彼等自性互为是一，无有相异故。空性之中无有常、无常等，彼等远离戏论故，不住色等若常若无常等。

顶位中品，所缘者，谓由法界离戏体性故，无常等及空性等，皆无自性，故真实义中，无常等与彼空性，自性互为是一。行相者，谓遮我及我所所取体性故，于色等诸法不执我所。

顶位上品，所缘者，谓无自性故，真实义上，不见色等青色、黄色等相。行相者，谓以般若智慧，如实无倒简择观察，故了色等诸法三轮谛实无有所得。

癸三、摄义

如是即至暖以下善根种种摇动之顶，故为顶，有上、中、下三品，皆具所缘、行相。

壬三、忍位

分三：癸一、本颂；癸二、释说；癸三、摄义

癸一、本颂

颂曰：“忍下品：色等无自性，彼无即为性，忍中品：无生无出离，忍上品：无

相，由不依彼相，非胜解无想。”

癸二、释说

忍位下品，所缘者，谓相之自性及自性之相，于^{离戏}空性中是一^{非异}，故色等无有^{谛实}自性”。行相者，谓于有所得^{而耽著}之士夫前，色等无实，即为自性”。

忍位中品，所缘者，谓自性无生故，色等无^{谛实}生^{之轮回}，亦无^{谛实离之}涅槃。行相者，谓唯通达诸法自性^空，能清净身等^{三门、相好、刹土等}一切相”。

忍位上品，所缘者，谓^{真实义上}，自相共相不成，故诸法无相。行相者，谓由自性，^{真实义上}，不依色等诸相，故胜解作意^{于相}非胜解，真如作意^{于相}全无想。”

癸三、摄义

如是不堕恶趣，堪忍^{无生}大法，故为忍，有^{上、中、下}三品，皆具所缘、行相。

壬四、世第一法

分三：癸一、本颂；癸二、释说；癸三、摄义

癸一、本颂

颂曰：“^{世第一法下品}：正定定作用，^{世第一法中品}：授记尽执著，^{世第一法上品}：三互为一性，正定无分别，是顺决择分，下中上三品。”

癸二、释说

世第一法下品，所缘者，谓^{真实义上}，三摩地与空性无别，应修诸法无生及健行等^{百余}三摩地。行相者，谓由^{往昔}自之愿力、福德、智慧^{二种资粮}，及^{诸法无自性之}法界力故，于^{具所化之}一切世间界，随其善^{根因}缘，^{无有造作}任运而转，即三摩地作用。

世第一法中品，所缘者，谓正趣入三摩地之瑜伽行者，^{安住世第一法时}，为佛授记，此即^{缘起}法性。行相者，谓^{菩萨入定时}，不应起分别心故，菩萨通达三摩地自性，^{于彼入定}，不起念想：“我已入三摩地^{，我当入三摩地，我今入三摩地。}”

世第一法上品，所缘者，谓由法性故，^{于离戏上}，修行之^{修者}三摩地、^{及所修}菩萨、般若波罗蜜多，三者自性，互为是一。行相者，谓^{所缘境}一切法^{胜义}非有，故^{有境}无分别三摩地者，是^{见道或成就菩提之}最胜方便。

癸三、摄义

如是一切^{有漏}世间法中，最为殊胜，^{自力能引最初无漏}，故为世第一法，有^{上、中、下}三品，皆具所缘、行相。

辛三、断诤

分二：壬一、诤；壬二、答

壬一、诤

除^{暖位下品处}所云“所缘无常等，是四谛等相”，^{诤说有法之所缘为四谛有依无常等十六}

行相，及詮说法之行相为破著等。余之十一所缘及十二行相，亦应以詮说所缘、行相差别之有法与法，而作宣说，然于此等一切，唯以詮说所缘、行相差别之法，而为宣说。

壬二、答

答：无过。宗云“除詮说有法与法之词，除詮法之词，断余之差别、詮有法之词，不断余之差别，彼等所詮义无有少别”故。另者，造偈颂时，虽别异而说，然暖位下品行相为“破著等”，真实义上，即与暖位中品行相离遮立义无有别，故唯摄为暖位下品所言苦等谛之所缘行相。后等亦应如是了知。

庚二、广说相应分别差别

分四：辛一、连接；辛二、略示；辛三、广说；辛四、摄义

辛一、连接

复为显明四种分别相应之义，文间颂曰：

辛二、略示

分二：壬一、略示所取分别；壬二、略示能取分别

壬一、略示所取分别

分二：癸一、本颂；癸二、解说

癸一、本颂

“由所依对治，二所取分别，由愚蕴等别，彼各有九种。”

癸二、解说

谓所取分别，由杂染所依之有依，及对治之有依，分为二种，其中杂染所取分别由无明等，及清净所取分别清净蕴等之差别，各有九种。

壬一、略示能取分别

分二：癸一、本颂；癸二、解说

癸一、本颂

颂曰：“由实有假有，能取亦分二，自在我等体，蕴等依亦尔。”

癸二、解说

谓由缘实有补特伽罗，及缘假有士夫，能取分别亦分二种，其中实有能取分别由缘自在我等，及假有能取分别由缘蕴等，各有九种。

辛三、广说

分二：壬一、广说所取分别；壬二、广说能取分别

壬一、广说所取分别

分二：癸一、广说杂染所取分别；癸二、广说清净所取分别

癸一、广说杂染所取分别

此中所摄义者：一、杂染所依之有依，依所缘门有九种，依次为缘总集一种、缘总苦一种、缘差别

集四种、缘差别苦三种，**谓**于1、愚昧业因、业果、真如之**无明**；2、由无明引业所生之**色等诸蕴**；3、**执著名**所摄之后四蕴及**色蕴**为我及我所；4、于萨迦耶见所耽著之境，以边见而**贪著二边**；5、由是贪著，**不知**无明乃至老死所有**染净**，及发心乃至成佛所有**净**；6、由是不知，**不住**布施乃至不共法等诸**圣道**；7、由迷于道，故于诸法，颠倒**所缘**；8、由颠倒所缘，故贪著于**我**，嗔恚于他**等**；9、若了受为苦性，则起厌离，执著**生清净涅槃等**，执是杂染，故应舍弃，所起九种杂染**所取分别**。

癸二、广说清净所取分别

二、**对治之有依**，有九种，依次为缘清净所知五种，缘行一种，缘体性三种，**谓**于1、色等清净**蕴**；2、增上缘所摄**生门**清净六处；3、**种族**义所摄清净十八界；4、**生**义所摄清净还灭十二缘起；5、**清净空性**；6、**清净波罗蜜多义**；7、断见所断十六智忍之**清净**；8、超越下地静虑无色体性之**清净**；9、圆满有学之**清净无学道**，执为清净，故应趣入，所起九种**清净所取分别**。

壬二、广说能取分别

分二：癸一、广说实有能取分别；癸二、广说假有能取分别

癸一、广说实有能取分别

三、**实有补特伽罗有依**，依境门有九种，**谓**于1、不观待于他之**自在我**；2、于自在我执为**独一**；3、于自在我执为**因**；4、于自在我执为**见**乃至知**等**之**我**；5、无明乃至老死等三**杂染**之我；6、以世间静虑无色下地**离贪**之我；7、现证四谛相之**见道**者；8、住八解脱门及九次第体性之**修道**者；9、**已办**有学**义**或所为之**无学道****所依**者，执为谛实能受用者，所起九种**实有能取分别**。

癸二、广说假有能取分别

四、**假有士夫有依**，依境门有九种，**谓**于1、色等五**蕴**；2、眼等六**处**；3、色界等十八**界**；4、无明等**缘起**；5、**清净**三十七菩提分法；6、三解脱门体性之**见道**；7、静虑无色之**修道**；8、证空性故胜声闻之**殊胜道**；9、十力等**无学道**，执为假有士夫为所依之能取，能谛实受用，所起九种**假有能取分别**。

辛四、摄义

如是四种分别，如其数量，由能对治所断，而**相应于四顺抉择分**。

庚三、广说善知识摄持之差别

分三：辛一、连接；辛二、本颂；辛三、解说

辛一、连接

问：略示中，于四分别前先说摄持，何故广说中后说摄持？答：略示中先说摄持，是为造颂方便故，**若随顺**略示之**根本颂**次第，当**应**于四分别前**先说摄持**，然此中后说摄持，乃**为显示**“如是所说**所缘、行相、因、四分别**，由彼**摄持**势力，而成**殊胜差别**”，故于四分别后，**复以文间颂云**：

辛二、本颂

“心不惊怖等，宣说无性等，舍弃所治品，应知为摄持。”

辛三、解说

由令所化心于空性不惊、不恐、怖等善巧方便，随其所化意乐，开示诸法无我，令诸化不与所治品法相应，得趣增上生与决定胜，具此善巧方便差别、说法差别、断违缘差别者，是善知识，由彼摄持，是为摄持差别。

戊四、正行所依

分二：己一、种性分类；己二、断诤

己一、种性分类

分四：庚一、连接；庚二、本颂；庚三、解说；庚四、摄义

庚一、连接

具足修行者，当生所说顺决择分，及余之见道、修道、殊胜道等，故说修行所依。

庚二、本颂

颂云：“¹⁻⁶、通达有六法，⁷、对治与⁸、断除，⁹、彼等皆永尽，¹⁰、具智慧悲悯，¹¹、不共诸弟子，¹²、利他渐次行，¹³、智无功用转，所依名种性。”

庚三、解说

分三：辛一、体性；辛二、次第；辛三、数量决定

辛一、体性

¹⁻⁴、初为世间暖、顶、忍、世第一法之四顺决择分等。⁵⁻⁶、其次，出世间之见道、修道。⁷⁻⁸、其次，由彼等生起之力，犹如驱贼至外，善闭门户，如是生起断除所断之对治，与灭除所治品同时。⁹、其次，由证彼等不可得故，断除彼等具足生起对治及除所断之谛实分别所知障。¹⁰、其次，由昔发愿，及行布施波罗蜜等方便善巧力，故不住轮回、涅槃，相为智慧及大悲方便。¹¹、其次，由生彼等不住轮涅之修行，故是不共声闻、独觉、异生等之方便、智慧诸法。¹²、其次，如其化机各自意乐，由令人、相、对治、转变等秘密，以及平等、别义、别时、士夫四种意趣之门，安置于三乘之道，相为利他渐次行。¹³、其次，生起尽轮回际，无有耽著而任运成就之利他智故。

辛二、次第

此即相续中生起证悟之次第。

辛三、数量决定

非仅十种教授，由此十三种，亦能圆满士夫成佛一切义利。由加行道力，现见未见之法界；由串习下品修道等，以对治尽断所治品；不著断治，以智慧方便得不共道，故由三乘调伏一切有情而令成佛故。

庚四、摄义

暖乃至智无功用转间，由修行法分位不同之差别，即由十三种不同证悟，故十三种菩萨，唯
为如前所说十三种修行法所依之法界体性，说为种性。

己二、断诤

分二：庚一、诤；庚二、答

庚一、诤

分二：辛一、释说；辛二、引颂

辛一、释说

分二：壬一、述所许；壬二、举太过

壬一、述所许

若谓：若唯通达法界，是证得大乘圣者所悟法之因，故具彼法界体性之菩萨，即是
无上佛法之自性住种性。

壬二、举太过

若尔，尔时彼法性是总于一切无别共住，不决定为别种性，故非唯菩萨，声闻等种性，于此亦应
许为种性。于起是念，不能现了教义之劣慧士夫前，为断其疑，而说颂曰：

辛二、引颂

法界无差别，种性不应异。

庚二、答

分二：辛一、论答；辛二、世间共许答

辛一、论答

声闻乘、独觉乘及大乘等，随其不同证悟次第而缘法性，如是为证各自圣无漏法，由立
法界因之体性，于三乘种性，假立种性之名。

辛二、世间共许答

分三：壬一、连接；壬二、本颂；壬三、释说

壬一、连接

虽见是答，然于法性，为令易解，故依世间共许之语，别于前说而答。

壬二、本颂

颂云：由能依法异，故说彼差别。

譬如，同一泥土所成，同一外缘火焰所烧，如是无差别之所依瓶等，由盛诸能依蜂蜜、
白糖等，而器有别，谓之蜜瓶、糖瓶等。如是，法性虽无差别，然彼所出之能依法，由三乘所摄
之所证，有三种不同，故所缘之所依种性亦别，有三种。

戊五、正行所缘

分三：乙一、连接；乙二、本颂；乙三、解说

己一、连接

问：所说正行所依之所缘谓何？答：所缘。

己二、本颂

颂曰：所缘一切法，此复为¹⁻³、善等，若⁴、世间所知，及⁵、诸出世间。⁶、有漏⁷、无漏法，诸⁸、有为⁹、无为¹⁰，若共弟子法，及¹¹、佛不共法。

己三、解说

分三：庚一、总标；庚二、广说；庚三、缘之方式

庚一、总标

¹⁻³：初总为善、不善、无记，^{此三遍诸所缘}，如其次第，^初为沙门法^{无漏无间道及持戒等}、杀生等^{十种}、^末无记身业^{、语业、意业、四大、五根}等。

庚二、广说

其次，于彼等前三，分世间、出世间等之二种差别，而为四对，故余等如其数量，谓⁴、世间者：系属一切愚夫^{相续}之五蕴^{、界、处、十善、四静虑、四无量、四无色及五神通}；⁵、出世间者：一切圣者^{相续}所摄之四静虑^{、三十七菩提分法、三解脱门、三根、三三摩地、八解脱、九次第定等}；⁶、有漏者：非^{是能作补特伽罗}我见对治之近取蕴^{，及界、处、禅定、无量、无色等}；⁷、无漏者：彼^{补特伽罗}我见对治之四念住^{、四正断等}；⁸、有为：观待因缘之欲界等^{，乃至佛不共法}；⁹、无为：不观待因之真如^{、二灭、虚空等}。¹⁰、共弟子法：一切圣者相续所生之四静虑^{、四无量、四无色及五神通}；¹¹、佛不共法：正等觉佛相续所生有法十力。

庚三、缘之方式

如是等一切法，以如实通达次第而缘，^{谓于初三，念：我之所取、所舍、等舍者谓何？第四、第五，执前之所取者，念：何者先取，何者后取？即思惟世间道、出世间道；第五、第六，执前之出世间道，念：其之所断谓何？其之体性谓何？而思有漏、无漏，复思有漏乃暂时所取、无漏为究竟所取；第七、第八，执前之无漏，念：无漏所缘谓何？而思有为世俗与无为胜义，缘无为果，而修共与不共。}故是十一所缘。

戊六、正行所为

分三：乙一、连接；乙二、本颂；乙三、解说

己一、连接

问：修行如是所缘，所为谓何？答：所为。

己二、本颂

颂曰：胜诸有情心，及断智为三，当知此三大，自觉所为事。

己三、释说

于道之分际一切种，由悉知为一切相智之门，当生诸佛菩萨，依于胜出一切有情诸大有情众之心大、断我见乃至转法轮见之断大、证如所有、尽所有一切相之证大，如是趣入菩萨正行，是故由具三大，当知所为为三。

戊七、披甲正行

分二：乙一、四正行总连接；乙二、别说披甲正行

己一、四正行总连接

问：如是已说正行所依、所缘、所为等，其正行之自性云何？

答：若就言途门，正行有二：一、智境正行：于一切相智、道相智、事智三种一切智境，总以闻思抉择而修，能生一切白法，故为善法所依，二、加行正行：圆满一切相现观、顶现观、渐次现观、刹那现观等四现观，一一现观皆以施等六度为依，如是有所作者之所作即是正行。

己二、别说披甲正行

分三：庚一、连接；庚二、本颂；庚三、释说

庚一、连接

若就体性门，如是正行分四正行：体为加行道、见道、修道、殊胜道，如其正行之相，即是披甲、趣入、资粮、出生正行。彼等之中，初为修善法精进，次为如理趣入实行精进，次不怯弱一切大乘精进，次是无饱足精进，以是精进体性故，先说披甲正行。

庚二、本颂

颂曰：由彼等别别，皆摄施等六，故披甲修行，六六如经说。

庚三、释说

分三：辛一、布施分六；辛二、显余同彼；辛三、摄义

辛一、布施分六

布施具足六度，谓：1、布施：若行财施、无畏施、法施等布施；2、持戒：断除声闻、独觉等作意；3、安忍：能忍一切士夫恶言辱骂而不嗔恚；4、精进：生起猛利希求善法欲；5、静虑：不杂声闻等余乘，于一心一境性，回向无上正等菩提；6、般若：此等依次于所施、受者、施者三轮皆不可得，即布施披甲正行。

辛二、显余同彼

如同布施具足六度而行，余五度亦如是而守护戒律、圆满安忍、发起精进、成就静虑、修习般若，一一皆摄六度。

辛三、摄义

如是施等波罗蜜多，一一皆摄布施等六，故由六六而成三十六种披甲，然布施等六，若约行持，皆从若布施、若持戒等一因所出，为同法故，披甲正行有六。

第二卷

戊八、趣入正行

分三：己一、连接；己二、本颂；己三、解说

己一、连接

披甲正行后，当生起趣入如是所说之披甲，故第二正行为趣入正行。

己二、本颂

颂曰：1、静虑无色定，2、施等3、道4、慈等，5、成就无所得，6、三轮皆清净，7、所为及8、六通，于9、一切相智，能趣入正行，当知升大乘。

己三、解说

1、大乘道所依世间道四静虑、四无色等至，2、能得自利证德圆满之施等六度，3、能得自利断德圆满之见、修、无学、殊胜道，4、成办利他方便之慈悲喜舍四无量，5、通达空性清净利他障缚之具足不可得，6、通达7、善根回向无上菩提之三大所为，8、速疾圆满资粮之方便六神通，9、大乘修行之果一切相智，于彼等九种正住之相者，即是履趣一切大乘因果法之体性，故趣入正行有九。

戊九、资粮正行

分二：己一、总说十七资粮；己二、别说难解

己一、总说十七资粮

分三：庚一、连接；庚二、本颂；庚三、解说

庚一、连接

如是趣入大乘诸法，即生广大二种资粮，故第三正行为资粮正行。

庚二、本颂

颂曰：1、悲及2-7、施等六，并修8、止9、观道，及以10、双运道，11、诸善权方便，12、智13、福与14、诸道，15、陀罗尼16、十地，17、能对治当知，资粮行次第。

庚三、解说

1、欲令一切有情离苦之大悲，2、成办今世安乐之布施，3、成办后世安乐之持戒，成办一向安乐之4、安忍，5、精进，6、静虑，7、成办究竟安乐之般若，8、安住利他心一境性之止，9、通达止境不可得之观，10、不堕轮涅二边之止观双运道，11、作意一切相智而利他之善巧方便，12、通达空性之智慧，13、由彼智定能利有情而生之福德，14、由修二资粮而具足之修等道，15、咒、义、辞等陀罗尼，16、能为后后功德所依之地，17、能断所治品之对治等，由胜义不可得故，不越世俗谛，修行一切大乘义，如是悲等十七如实成就之体性，能持大菩提果，故大悲等十七是其因位资粮，是故资粮正行有十七种。

己二、别说难解

分三：庚一、智资粮；庚二、地资粮；庚三、对治资粮

庚一、智资粮

分二：辛一、宣说二十空；辛二、颂释二十所空事

辛一、宣说二十空

此中智慧资粮者，谓由 1、**内空**：眼等内法由眼等空；2、**外空**：色等外法由色等空；3、**内外空**：内法由外法空，外法由内法空；4、**空空**：一切法空由空空；5、**大空**：东方等十方由东方等空；6、**胜义空**：涅槃由涅槃空；7、**有为空**：欲界等三界由欲界等空；8、**无为空**：无生灭住异之无为由无为空；9、**毕竟空**：诸法究竟不可得之毕竟由毕竟空；10、**无初后际空**：无初后际可得之无际由无际空；11、**散无散空**：有放有舍可得之散，及无放无舍可得之无散，由散无散空；12、**本性空**：非余所作之本性由本性空；13、**一切法空**：蕴界处乃至有为无为一切法由一切法空；14、**自相空**：一切法自相、共相由自共相空；15、**不可得空**：诸法不可得由不可得空；16、**无性自性空**：诸法无能和合性有所和合性之无性自性由无性自性空；17、**有性空**：有为法之有性由有情空；18、**无性空**：无为法之无性由无性空；19、**自性由自性空**：诸法自性空，此空非智、非见、非余所作；20、**他性由他性空**：一切法若佛出世，若不出世，法住、法定、法性、法界等，皆由他性空；**之差别，为二十种。**

辛二、颂释二十所空事

于此颂云：1、眼等六根**诸内法**与2、色等五境**诸外法**，3、法处**内外二者**及4、一切法空之**空事**，5、东西南北等**十方**，6、**涅槃道**所得之胜义，7、从**缘生**之三界有为及8、非缘所生之**无生无为**，9、**离常断二边**，10、**无始际、无后际**之轮回，11、**无取无舍之无散**，12、**有为无为之本性**，13、**蕴界处等所摄之一切法**，14、**法生灭变碍等自共相**，15、**过、现、未等三时**，16、**具足众多因缘和合，非具足因缘和合**，17、**虚空等无为法**及18、**非余所作不颠倒性之本空**，19、**不异于法之他性者**，此二十种所破事**各各体性空，故许二十空。**

庚二、地资粮

分三：辛一、总连接；辛二、因九地修治；辛三、果十地之相

辛一、总连接

地资粮中，为欲显示彼等当为何者修治之法，说此二十三颂。

辛二、因九地修治

分九：壬一、第一地；壬二、第二地；壬三、第三地；壬四、第四地；壬五、第五地；壬六、第六地；壬七、第七地；壬八、第八地；壬九、第九地。

壬一、初地

分二：癸一、本颂；癸二、解说

颂曰：由十种修治，当能得初地，1、**意乐** 2、**饶益事**，3、**有情平等心**，4、**能舍近善友**，5、**求正法所缘**，6、**常发出家心**，7、**爱乐见佛身**，8、**开闡正法教**，9、**谛语为第十**，彼性不可得，当知名修治。

癸二、释说

如其次第，谓 1、作意一切相智，于成办菩提 一切事无有 声闻等唯求自利之 谄诳意乐，2、饶益自他所须，受持大乘正法， 于诸有情一心平等，修四无量， 能舍 身、财、受用等 一切所有，无有怪吝， 三门恭敬，承事亲近 道之根本 善知识， 勤求三乘正法 一切 所缘，不堕声闻独觉地， 7、恒厌居家，视如牢狱，常乐佛法清净出家， 8、爱乐无上佛身，不舍念佛作意， 9、为诸有情开闡正法，初中后善， 10、誓愿究竟，说谛实语。以如是相之十法，当生一切种，故由修治之因，十种 差别体性不可得故，唯以 如是 所差别相之修治，当得初地极喜地。

壬二、第二地

分二：癸一、本颂；癸二、释说

癸一、本颂

颂曰：1、戒 2、报恩 3、安忍， 4、极喜及 5、大悲， 6、承事 7、敬师闻， 8、第八勤施等。

癸二、释说

谓 1、总具清净 摄善法戒、饶益有情戒、律仪戒，不起声闻独觉作意， 2、念报他恩，纵是小恩，亦当重报， 3、安忍他害等，而能于彼无患害心， 4、喜修善法无有懊悔，若见有情成就三乘，最胜欢喜， 5、慈悯一切有情，为益一一有情，纵受地狱无量苦事，亦复大悲不舍， 6、断除我慢，承事亲教师等， 7、视师如佛，修善知识所宣正法， 8、为利有情，不顾余事，一心乐修施等六度。如是 八种 修治相，亦复如前 初地所说， 当生一切种，以八种修治差别体性不可得故，由所作修治八种差别，当得第二离垢地。

壬三、第三地

分二：癸一、本颂；癸二、释说

癸一、本颂

颂曰：1、多闻无厌足， 2、无染行法施，3、严净成佛刹， 4、不厌倦眷属，及 5、有惭有愧， 五种无著性。

癸二、释说

谓 1、勤求 多闻 十方诸佛所说 正法，常无厌足，于所闻法，不著文字， 2、以不顺利养等心广宣正法，虽多化导，而不自恃， 3、严净自之佛刹能依所依 情器世界， 4、见有情种种过患而不厌饶益，5、于诸声闻、独觉作意， 观待于自 而有惭， 观待于他 而有愧， 故终 不暂 行不善 恶 法。如是五种修治，亦复如前 初地所说， 由体不分别 无所著性 而行修治，当得第三发光地。

壬四、第四地

分二：癸一、本颂；癸二、释说

癸一、本颂

1、住林 2、少欲 3、足，4、杜多正律仪， 5、不舍诸学处，6、诃厌诸欲乐， 7、寂灭

8、舍众物，9、不没，10、无顾恋。

癸二、释说

谓 1、勤求无上正等菩提，超诸声闻、独觉等地，住阿兰若，常不舍离，2、未得利养无诸贪欲，常好少欲，3、已得利养不求其余，常好喜足，4、乞食等十二，杜多功德能正律仪，5、所受学处纵为命等亦不舍弃，6、于诸欲乐见其过患，不起欲心，深生诃厌，7、随应所化令置寂灭，涅槃，8、于内外法皆不摄受，舍一切物，9、于诸识住，曾不起心，修诸善法心不滞没，10、于一切物，曾不思惟，常无顾恋。如是修治，亦复如前，所说，由十种故，当登第四焰慧地。

壬五、第五地

分二：癸一、本颂；癸二、释说

癸一、本颂

1、亲识及 2、慳家，3、乐猥杂而住，4、自赞及 5、毁他，6、十不善业道，7、憍慢与 8、颠倒，9、恶慧 10、忍烦恼，远离此十事，证得第五地。

癸二、释说

谓 1、为利养故亲识出家、在家 2、等众，嫉他利养，慳示具信居家，3、乐住 4、人众猥杂聚落等，4、自赞，5、毁他，6、增长 7、十不善业道，7、恃闻等故心举憍慢不敬于他，8、于善不善，不知取舍，颠倒耽著，9、邪见等诸恶慧，10、忍受 趣向贪等一切烦恼。远离如是相之十法，引生对治之法，由此十种修治，亦复如前，所说，当得第五难胜地。

壬六、第六地

分二：癸一、本颂；癸二、释说

癸一、本颂

1、施 2、戒 3、忍 4、精进，5、静虑 6、慧圆满，7-8、于弟子麟喻，舍喜，9、舍怖心，10、见求无愁戚，11、尽舍无忧悔，12、虽贫不厌求，证得第六地。

癸二、释说

谓 1-6、由圆满 布施、持戒、安忍、精进、静虑、般若 六波罗蜜，能远离六种所治，即 7、能于 8、声闻弟子，8、独觉 麟喻地 远离喜乐，圆满布施、净戒波罗蜜故，9、于 一切法 体性不可得 远离怖畏，圆满安忍波罗蜜故，10、乞者来求心离愁戚，圆满精进波罗蜜故，11、尽舍资财心离忧悔，圆满静虑波罗蜜故，12、虽贫能离厌求之心，圆满般若波罗蜜故，由如是十二种修治，亦复如前，所说，能得第六现前地。

壬七、第七地

分二：癸一、宣说二十所断；癸二、宣说二十对治

癸一、宣说二十所断

分二：子一、本颂；子二、释说

颂曰：1、执我及2、有情，3、命与4、数取趣，5、断6、常及7、相8、因，9、蕴10、界并11、诸处，12、住三界13、贪著，14、其心遍怯退，15-17、于三宝18、尸罗，起彼见执著，19、诤论于空性，20、违空性过失，由离此二十，便得第七地。

子二、释说

谓远离1-4、执我、有情、命、数取趣，5-6、执断边、常边，7-8、执相、因，9-11、执蕴、界、处，12、执_{真实应}住三界，13、执贪著_{为真实应舍}，14、胜上功德自不能得之_{心遍怯退}，15-17、执著佛、法、僧_{三宝实有}，18、戒起见执，19、颠倒_论诤论于空性，20、执言_{空性与缘起}相违，由离如是二十过失，义引对治之法，由此二十修治，亦复如前_{所说}，当圆满第七远行地。

癸二、宣说二十对治

分二：子一、本颂；子二、释说

子一、本颂

为说由义所引_{对治}之法，颂云：

1-3、知三解脱门，4、三轮皆清净，5、大悲6、无执著，7、法平等8、一理，9、知无生10、知忍，11、说诸法一相，12、灭除诸分别，13、离想见烦恼，14、奢摩他定思，15、善毗钵舍那，16、内心善调伏，17、一切无碍智，18、非贪地19、随欲，等游诸佛土，20、一切普现身，共为二十种。

子二、释说

谓1-3、圆满了知空、无相、无愿_{三解脱门}，对治执我、执有情、执命三种所治，4、现证_{十善业道中所杀能杀及杀等三轮}不可得，皆为清净，对治执数取趣，5、缘一切有情之大悲，对治执著断边，7、诸法皆不可得，故无执著，对治执著常边，7、通达诸法_{空性}平等，对治执有谛舍取舍之相，8、通达唯一大乘_{之理}，对治执究竟三乘之因别别种性，9、了知_{一切法胜义}无生，对治执有谛实五蕴，10、于甚深空性不惊不恐不怖，通达谛察甚深法忍，对治界执，11、由大乘方便门宣说一切所知，_{无有能所，无实一相，对治处执}，12、断除一切_{实执}分别，对治执三界真实应住，13、无有执_{常乐我净等}相_想分别，离萨迦耶等五见，断除贪等烦恼，对治贪著应舍，14、修_{习自在得诸功德之殊胜}奢摩他，_{决定思惟一切相智，对治不得胜上功德之怯退心}，15、善巧_{毗钵舍那所摄殊胜}智慧_{及了缘起如幻之}方便，对治执佛实有，16、寂灭心性，对治执法实有，17、于诸色等_{成就}无碍智性，对治执僧实有，18、通达一切皆_{非贪著地}，对治戒见执著，19、随欲等游诸佛刹土，对治于空性颠倒诤论，20、随应所化普于一切自现其身，对治执空性与缘起相违。以此二十修治，亦复如前_{所说}，当得第七地。

壬八、第八地

分二：癸一、本颂；癸二、释说

癸一、本颂

颂曰：1、知诸有情意，2、游戏诸神通，3、修微妙佛刹，4、观故亲近佛，5、知

根₆、净佛土，₇、安住如幻事，₈、故思受三有，说此八种业。

癸二、释说

谓₁、能如实知一切有情_{有贪离贪等}心行，₂、于诸世界_{种种自在}游戏神通，₃、佛刹所依能转金等体性，₄、于一切相观察诸法承事诸佛，₅、生起天眼_{知根利钝}，₆、净治佛土能依有情_{所有过失}，₇、出定入定一切如幻安住，₈、见一切有情义利随思受生。以此八种修治之法，亦复如前_{所说}，当能领证第八不动地。

壬九、第九地

分二：癸一、本颂；癸二、释说

癸一、本颂

颂曰：₁、无边诸誓愿，₂、了知天等语，₃、辩说如悬河，₄、人胎最第一，₅、种₆、姓₇、族圆满，₈、眷属及₉、生身，₁₀、出家₁₁、菩提树，₁₂、圆满诸功德。

癸二、释说

谓₁、圆满六度故，无边大愿_{皆令成办}，₂、由得殊胜词无碍解，了知天等_{八部人非人等}一切有情之语，₃、由得殊胜辩无碍解，辩才无尽犹如悬河，₄、人诸士夫所赞_{最胜}母胎，₅、种圆满住刹那利族等，₆、姓圆满生日亲族等，₇、族圆满母等善妙姻亲，₈、自所教化令住菩提自在眷属_{圆满}，₉、帝释天_{及人王}等称赞而生，₁₀、佛_{及净居天人}等劝令出家，₁₁、成办_{如如意宝之阿输陀树、龙华树}等，₁₂、圆满佛法体性一切功德。以如是圆满相之十二种修治，亦复如前_{所说}，由所作修治差别，当证第九善慧地。

辛三、果十地之相

分三：壬一、连接；壬二、本颂；壬三、释说

壬一、连接

如是因地等诸修治已定了宣说，于果地_{第十地}中不说彼等_{修治}，总摄诸地，即第十地性相。

壬二、本颂

颂曰：超过九地已，若智住佛地，应知此即是，菩萨第十地。

壬三、释说

谓声闻等之种姓、初果_{预流}、向、预流、一来、不还、阿罗汉六种，与建立三乘理趣所摄余之三向_{为一种}，及独觉等，如其次第为种姓地、八人地、见地、薄地、离欲地、已办地、声闻地、独觉地等_{小乘八地}，如前所说菩萨九地，仅作一_{菩萨}地，如云：“如是九地超已，十地菩萨但应称佛，然非正等觉”，是故当知，若以愿智住彼佛地，彼即菩萨第十地。

庚三、对治资粮

分三：辛一、连接；辛二、本颂；辛三、解说

辛一、连接

对治资粮中，文间颂曰：

辛二、本颂

见修诸道中，所能取分别，由灭除彼故，说八种对治。

辛三、解说

谓所取分别有二：唯是杂染事及对治为所依者；能取分别有二：实有补特伽罗及假有士夫为所依者，彼四分别一一于见道及修道中断除分别种子与俱生种子，故成八种，为灭除如是八种所取、能取分别，依于胜义世俗二谛行相，由现行所治品之差别，唯于见修二道分位差别，对治有八。

戊十、出生正行

分三：己一、连接；己二、本颂；己三、解说

己一、连接

积集如是广大二种资粮，定能出生一切相智，故说第四正行出生正行。

己二、本颂

1、所为及 2、平等，3、利有情 4、无用，5、超二边出生，6、证得相出生，7、一切相智性，8、道有境出生，当知此八种，是出生正行。

己三、解说

谓 1、决定出生如前 所说 3、大为 正行， 2、决定出生 诸法平等性 正行， 3、决定出生 能作一切 有情利 正行， 4、决定出生 无相作一切任运无功用 转正行， 5、决定出生 远离断常二边体性差别 正行， 6、决定出生 证得一切三乘义 正行， 7、决定出生 所说一切相智 正行， 8、决定出生 彼之殊胜道 正行，如是所出生事，无有余法胜彼，以 通达 一切 法 不可得故，为八种出生，故出生正行有八。

丁三、摄品义

《般若波罗蜜多教授现观庄严论》第一品释竟。